

ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ВАРШАВА УЧРАШУВЛАРИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов Польша Республикаси Президенти Александр Квасьневскийнинг таклифига биноан 10 июль куни расмий ташриф билан Варшава шахрига жўнаб кетди. Тошкент аэропортида давлатимиз раҳбари оммавий ахборот воситалари вакилларига интервью берди.

— Польша ҳақида гапирганда, энг аввало, бизни бу мамлакат билан кўп йиллик тарих боғлаб туришини айтиш керак, — деди Президент. — XIX аср чор Россиясига қарши қўзғолон кўтарган поляклар мамлакатимиз ҳудудига сургун қилинган. Иккинчи жаҳон уруши пайтида қатағонга учраган поляклар учун ҳам юртимиз иккинчи Ватан бўлган. Айни пайтда мамлакатимизда истиқомат қилаётган поляк миллига мансуб аҳоли Ўзбекистоннинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида фаол иштирок этаётгани, ўқув юртларимизда поляк тили ўргатилаётгани, умуман, юртимизда поляклар миллий ўзлигини сақлаб келаётгани бу фикрнинг яққол далили бўла олади.

Ўзбекистон билан Польша ўртасидаги ҳамкорликка келсак, бизда ҳам, уларда ҳам ўзаро алоқалар миқёсини янада кенгайтириш, ҳар томонлама манфаатли ҳамкорлик

истаги борлигини айтиш жоиз. Польшада ҳокимият тепасига Александр Квасьневский келгач, бу истак, хайрихоҳлик янада кучайди. Ўтган йил октябрь ойида Польша

Президенти мамлакатимизга ташриф буюрган чоғида бунга яна бир қарра амин бўлдик. Жўроғий жойлашиш, коммуникация, автомобиль ва темир йўллар жиҳатидан кенг

имкониятларга эга бўлган, ялпи ички маҳсулоти 200 миллиард АҚШ долларида ошувчи, ўзининг юксак салоҳиятидан оқилона фойдаланаётган Польша билан ҳамкорлик бизнинг манфаатларимизга ҳар томонлама мос келади. Польша яқиндагина НАТОдек нуфузли ташкилотга аъзо бўлгани, 2004 йили эса Европа Иттифоқида қўшилишини ҳисобга олсак, жаҳон миқёсидаги нуфузи кундан кун ортиб бораётган бу мамлакат билан ҳамкорлик биз учун ҳар жиҳатдан муҳим экани янада яққолроқ намоён бўлади.

Европанинг етакчи давлатларидан бири сифатида эътироф этилаётган Польша билан иқтисодий ҳамкорлик тўғрисида гапирганда, бу соҳадаги натижалар, афсуски, мамлакатларимизнинг салоҳиятига жавоб беролмаслигини айтиш керак. Шу сабаб Варшавага ташрифимиз чоғида иқтисодий ҳамкорлик кўламини кенгайтиришга алоҳида эътибор қаратилади. Сафар давомида саккизта ҳужжат имзоланиши кутилмоқда.

Абдувоҳид Тўраев
олган сурат

(Давоми 2-бетда)

SO'NGGI UCH KUN MUJDALARI

HAMKORLIK KENGAYMOQDA

Тошкентда Ikki tomonlama hamkorlik bo'yicha O'zbekiston—Qirg'iziston hukumatlararo qo'shma komissiyasining navbatdagi majlisi bo'lib o'tdi. Unga O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri o'rinbosari Rustam Yunusov hamda Qirg'iziston Respublikasi Bosh vaziri o'rinbosari Bozorboy Mambetov raislik qildi.

QO'SHMA KORXONA QURILMOQDA

Andijon viloyatining Jalaquduq tumanidagi "Ayimteksil" O'zbekiston—Xitoy qo'shma korxonasida texnologik asbob-uskunalarni montaj qilish ishlari o'z nihoyasiga yetmoqda.

Korxona yiliga 4365 tonna kalava va 4200 tonna trikotaj mahsulotlarini ishlab chiqarish quvvatiga ega.

Qo'shma korxona ishga tushgach, 600 nafar kishi ish bilan ta'minlanadi.

Фаллаорол туманидаги Амир Темур номи 25-ўрта мактабни 1973 йилда битирганларнинг 30 йиллик "катта танафус"дан кейинги учрашуви ва "уч авлод" йиғилиши барчада катта таассурот қолдирди. Гап шундаки, собиқ ўқувчилар учрашув олдидан мактабда бўлишиб, қандай ёрдам кераклигини аниқлашди ва мактаб жамоасининг таклифи билан қишки спорт залини таъмирлаб беришди. Ниҳоятда сифатли ва дид билан таъмирланган спорт залининг бугунги ҳолати киши кўзини қувонтиради.

Мақсад мактабга қуруқ келиб-кейтиш эмас, аксинча, ўзларидан бирон яхши ном қолдириш эканлигини собиқ ўқувчилар амалда исботлашди. Шу куни ёш спортчилар учун баскетбол, футбол, волейбол тўплари совға қилинди. Мак-

Tashabbusning qanoti

рашув қатнашчилари қадрдон билим масканига 1 та синф учун тўлиқ парта, стол, стул ва бошқа анжомлар олиб беришди. 7-мактабнинг 20 йил олдин битирган ўқувчилари 1 миллион сўмлик қурилиш материаллари тақдим этишди. Худди шунингдек, 22-мактабни бундан 50 йил олдин битирган ўқувчилар 50 минг сўмлик бадий китобларни кутубхонага инъом этдилар. 29-мактабга 20 йил олдин мактабни тугатган ўқувчилар компьютер олиб бердилар. 16-мактабнинг собиқ битирувчилари ҳозирда нафақада бўлган ус-тозлари — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитув-

СОБИҚ БИТИРУВЧИЛАР ҲИММАТИ

табнинг собиқ ўқувчилари — Шавкат, Зебо, Шокирбек, Шарафиддин ва Шўхрат Умаров қишки спорт зали деразаларига ойна олиб беришди. Ўзларининг ака ва опаларидан ўртак олган мактабнинг бундан 20 йил олдинги битирувчилари ҳам қараб туришмади. Собиқ ўқувчилар қадрдон мактабига теннис столи, бокс кўлқопи, ёш боксчилар машқ қиладиган осма қоп совға қилдилар.

— Мактабга ҳомийлик қилиш, уни таъмирлаш, моддий-техник базасини мустаҳкамлашга баҳоли қудрат ёрдам бериш аънанеси туманимизда кенг қўлоч ёйган, — дейди Фаллаорол туман халқ таълими бўлими мудираси Зебо Қосимова. — Бу айниқса, собиқ ўқувчиларнинг учрашувларида яққол кўзга ташланаяпти. 26-мактабнинг собиқ битирувчилари — 20 йиллик уч-

чи Гулнора Мансурова бошчилигида мактаб музейини яратдилар.

Бундай ташаббус ва ҳимматни ота-оналар ҳам қўллаб-қувватлаптилар. Ота-оналар 57-мактаб учун 60 дона шифер, 10 куб метр ёғоч маҳсулотлари олиб бердилар.

Ота-оналар, ҳомийлар, собиқ ўқувчиларнинг ҳиммати тўғайли тумандаги мактабларни таъмирлаш ишлари кўнгилдагидек амалга ошмоқда. Ёшлар — келагачимиз, уларнинг фан сирларини кўнт билан эгаллашлари учун зарур шароит яратиб беришга ҳисса қўшиш — ҳар бир соғлом фикрли замондошларимизнинг инсоний бурчига айланмоқда.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
"Ma'rifat" мухбири

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:

ВАТАН ЧИРОҒИ

у оила — боғча —
маҳалла
ҳамкорлигида
кўринад

3-бет

ТЕМУРИЙЛАР ДАВРИ МЕЪМОРЧИЛИГИДАН

5-бет

ЁЗДА БОЛАЛАР НИМА БИЛАН ШУҒУЛЛАНАДИЛАР?

6-бет

ҚАРОВСИЗЛИК — ЖИНОЯТ ИЛДИЗИ

13-бет

(Давоми. Боши 1-бетда)

Улар орасида Польшанинг Ўзбекистонга имтиёзли кредит ажратишига оид ҳужжатларни алоҳида таъкидлаш жоиз. Умумий қиймати 30 миллион АҚШ доллари тенг икита кредитнинг ярми мамлакатимиздаги таълим муассасаларини қайта таъмирлаш учун сарфланади.

ВАРШАВА. 10 июл. (ЎЗА махсус мухбири Анвар БОБОЕВ хабар қилади).

Польша Президентини саройидаги расмий кутиб олиш маросимидан сўнг, Ўзбекистон Президенти Ислон Каримов ҳамда Польша Президенти Александр Квасьневскийнинг яккама-якка учрашуви бўлиб ўтди. Суҳбат чоғида Ўзбекистон-Польша алоқаларини ривожлантириш, мамлакатларимизнинг иқтисодий-сиёсий, маданий, маърифий ва бошқа соҳалардаги ҳамкорлигини кенгайтириш юзасидан фикр алмашилди.

Президентлар, шунингдек, долзарб халқаро масалалар, хусусан, Афғонистонни тиклаш, халқаро ташкилотлар, дастур ва лойиҳалардаги икки томонлама ҳамкорлик борасидаги фикрлари билан ўртоқлашди.

Икки давлат делегацияларининг кенгайтирилган тартибдаги музокараларида эса томонлар Ўзбекис-

ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ВАРШАВА УЧРАШУВЛАРИ

тон-Польша ҳамкорлигини ривожлантириш, мамлакатларимиз ўртасидаги алоқалар кўламини янада кенгайтириш масалаларини муҳокама қилди.

Ҳужжат имзолаш маросими аввалида мамлакатимиз раҳбари Польша Президентига ҳаёт тақозоси билан Иккинчи жаҳон уруши йилларида Ўзбекистонга келиб қолган поляклар тақдирини ўзида акс эттирувчи архив ҳужжатларини топширди. А.Квасьневский бу хайрли ишни катта хайри-саховат сифатида қабул қилишини таъкидлаб, Ислон Каримовга чуқур миннатдорчилик билдирди.

Ҳужжат имзолаш маросимида ҳукуматлар ўртасида икита кредит битими, божхона ишида ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам, халқаро автомобил катнови тўғрисидаги битимлар имзоланди. Ўзбекистон мудофаа вазирлиги ва Польша миллий мудофаа вазирлиги ўртасида ҳарбий-техникавий ҳамкорлик тўғрисидаги декларация, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети билан Польша халқаро

муносабатлар институти ўртасида ҳамкорлик меморандуми, "Ўзбектуризм" миллий компанияси билан Польша сайёҳлик ташкилоти ўртасида сайёҳлик соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги битим, Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки билан Польшанинг "Банк государства краеве" ўртасида ҳамкорлик тўғрисидаги битимга имзо чекилди.

Ислон Каримов ҳамда Александр Квасьневскийнинг оммавий ахборот воситалари вакиллари билан бўлган учрашувида музокаралар чоғида муҳокама қилинган масалалар, икки мамлакат ҳамкорлигининг диққатга сазовор жиҳатларига оид ахборот берилди. Президентлар журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб қайтарди.

Шу куни мамлакатимиз раҳбари Варшавадаги номаълум аскар қабрига гул қўйди.

Куннинг иккинчи ярмида Польша Парламентида ўтказилган учрашув чоғида Ислон Каримов Польша Сенати раисининг ўрин-

босари Й.Данеляк хоним ҳамда Польша Республикаси Сейми маршали М.Боровский билан учрашди. Суҳбат чоғида Ўзбекистон ҳамда Польша ўртасидаги ҳамкорлик, хусусан икки мамлакат парламентлари ўртасидаги алоқаларни жадаллаштириш, мавжуд ҳуқуқий базани мустаҳкамлаш, томонлар ўртасида тажриба алмашишни йўлга қўйишга оид масалалар тўғрисида сўз борди.

Президентимизнинг Польшага расмий ташрифи давом этмоқда.

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ГДАНСКДА

ГДАНСК. 11 июл. (ЎЗА махсус мухбири Анвар БОБОЕВ хабар қилади).

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов Польша Республикаси Бош вазири Лемеш Миллер билан учрашди. Суҳбат чоғида Ўзбекистон-Польша ҳамкорлигини ривожлантириш, икки мамлакат ҳукуматлари ўртасидаги ало-

қаларни мустаҳкамлаш юзасидан фикр алмашилди. Томонлар мавжуд имкониятларни тўлиқ ишга солишда Ўзбекистон-Польша Икки томонлама ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро комиссиясининг фаолиятини жадаллаштириш муҳим аҳамият касб этишини таъкидлади.

Шундан сўнг Президент Ислон Каримов раҳбарлигидаги Ўзбекистон делегацияси Польшанинг Гданьск шаҳрига келди. Мамлакатимиз раҳбарини Поморск воеводалиги воеводаси Я.Курилчик кутиб олди. Ўзбекистон Президенти шарафига ҳарбий денгиз қўшинлари аскарларидан иборат фахрий қоровул саф тортди. Ҳарбий оркестр тантанали марш билан ўтди. Ислон Каримов Гданьск шаҳрининг тарихий қисмини томоша қилди.

Шу куни Гданьск шаҳрида Ўзбекистон Республикаси расмий делегацияси вакилларининг Польша ишбилармон доиралари вакиллари билан учрашуви бўлиб ўтди. Суҳбат чоғида Ўзбекистон билан Польша ўртасидаги савдо-иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш, биргаликда дастур ва лойиҳаларни амалга оширишга оид масалалар юзасидан фикр алмашилди.

Президентимизнинг Польшага ташрифи 12 июл куни ниҳоясига етади.

SO'NGGI UCH KUN MUJDALARI

SEMINAR

O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy aloqalar agentligida "Taraqqiyotga rasmiy yordam" (ODA) dasturi doirasida O'zbekiston va Yaponiya o'rtasidagi ikki tomonlama hamkorlikning asosiy yo'nalishlariga bag'ishlangan seminar bo'lib o'tdi.

QO'SHIQ BAYRAMI YAKUNLANDI

Poytaxtimizdagi O'zbek milliy akademik drama teatrida "O'zbekiston-Vatanim manim" respublika qo'shiq bayrami tanlovining Madaniyat ishlari vazirligi tizimidagi yakuniy bosqichi bo'lib o'tdi.

DUNYO ESHIKLARI OCHILMOQDA

"SamKO'CHAVTO" qo'shma korxonasida tayyorlanayotgan avtobus va avtomashinalar asosan Rossiya, Ukraina va Tojikistonga eksport qilinayotgan edi. Bu yildan boshlab xaridorlar soni yana bittaga ko'paydi. Qozog'iston yangi xaridor sifatida uning mahsulotlariga xaridor bo'ldi. Yil boshidan buyon bir yarim million dollarlik mahsulot eksport qilgan korxona yangi shartnoma tufayli yil oxirigacha besh yarim million dollar miqdorida mahsulot eksport qilishi kutilmoqda.

XALQARO ANJUMAN

Toshkentda O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash va Ichki ishlar vazirliklari, Narkotik moddalar ustidan nazorat qilish bo'yicha davlat komissiyasi hamda ushbu sohada ishlayotgan jamoat va xalqaro tashkilotlar mutaxassisleri ishtirokidagi O'zbekiston-Shveytsariya anjumani ochildi.

Anjuman O'zbekistonda giyohvand moddalar tarqalishining oldini olish va ularning zararini kamaytirishga doir O'zbekiston hukumati va Shveytsariya Federal kengashi o'rtasida joriy yilning fevralida tuzilgan bitimga muvofiq amalga oshirilayotgan qo'shma loyiha ijrosiga bag'ishlandi.

Anjuman

Хабарингиз бор, жорий йил Ўзбекистон Миллий университети ташкил этилганлигига 85 йил тўлди. Шу муносабат билан университет Маданият саройида олий ўқув юрти профессор-ўқитувчилари ҳамда республикамиз оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирокида матбуот анжумани ўтказилди. Унда юби-

ШОНЛИ САНА МУНОСАБАТИ БИЛАН

лей тантаналарига тайёргарлик ишларининг бориши билан бир қаторда айни пайтда университетда таълим-тарбия соҳасида амалга оширилаётган тадбирлар хусусида ҳам журналистларга батафсил ахборот берилди.

Маълумки, кўҳна ва нафақат республикамизда, балки Марказий Осиё давлатларида ҳам ўзига хос нуфузга эга университетнинг 85 йиллик тўйини жамоатчилик ва кенг зиёлилар иштирокида катта байрам сифатида муносиб нишонлаш зарур. Айни шу мақсадда бугунги кунда

ўқув юртида тантаналарга пухта ҳозирлик кўриломоқда. Тадбирни кириш сўзи билан очар экан, университет ректори, академик Т.Долимов юбилейга тайёргарлик ишлари, шунингдек, олий ўқув юрти босиб ўтган тарихий йўл, эришилган ютуқлар, илмий кашфиётлар хусусида гапирди. Ўтган йиллар давомида зиё масканини 110 мингдан ортиқ мутахассис таъминлади. Улар орасида мамлакатимизнинг етуқ ва забардаст олимлари, маданият ва санъат арбоблари, таниқли ёзувчи, шоир ва жамоат арбоблари бор. 85

йиллик фаолият натижасида жаҳонга машҳур илмий мактаблар яратилди. Бугунги кунда университет йирик ўқув-илмий марказ ҳисобланиб, барча табиий ва гуманитар фанларни ўз ичига олган бакалаврият таълими босқичи бўйича 31 йўналишда, магистратурада эса 100 дан ортиқ мутахассислик бўйича кадрлар тайёрланмоқда. Ҳозир университетда 16 та факультет, 2 та институт, 17 та илмий лаборатория ва бўлимлар фаолият кўрсатмоқда.

Муҳаммаджон ИСРОИЛОВ,
"Ma'rifat" мухбири

"ҚАЛДИРҒОЧ" — ЭШИГИНИ КЕНГРОҚ ОЧ!

Ёзининг жазирама иссиқ кунларида мактаб ўқувчиларининг ёзги таътил даври минглаб болаларни дам олиш оромгоҳларига етаклайди. Кимдир хушманзара тоғ бағирларида, кимдир қишлоқ дала-боғларида, яна кимдир оромгоҳларда хордиқ чиқаради.

Бизнинг Собир Раҳимов туманидаги Обид Содиқов номли 249-мактаб педагогик жамоаси туман ҳокимияти, туман халқ таълими бўлими, ота-оналар кенгаши қарори билан мактаб қошида "Қалдирғоч" деб номланган оромгоҳ ташкил этди. Унга асосан кам таъминланган, кўп болали оилаларнинг фарзандлари жалб қилинди. Мактаб жамоаси оромгоҳдаги болаларнинг кўнгилли дам олишлари учун қулай шaroit яратдилар. Кутубхона, фан-спорт тўгаракларининг барчаси болалар иштирокида.

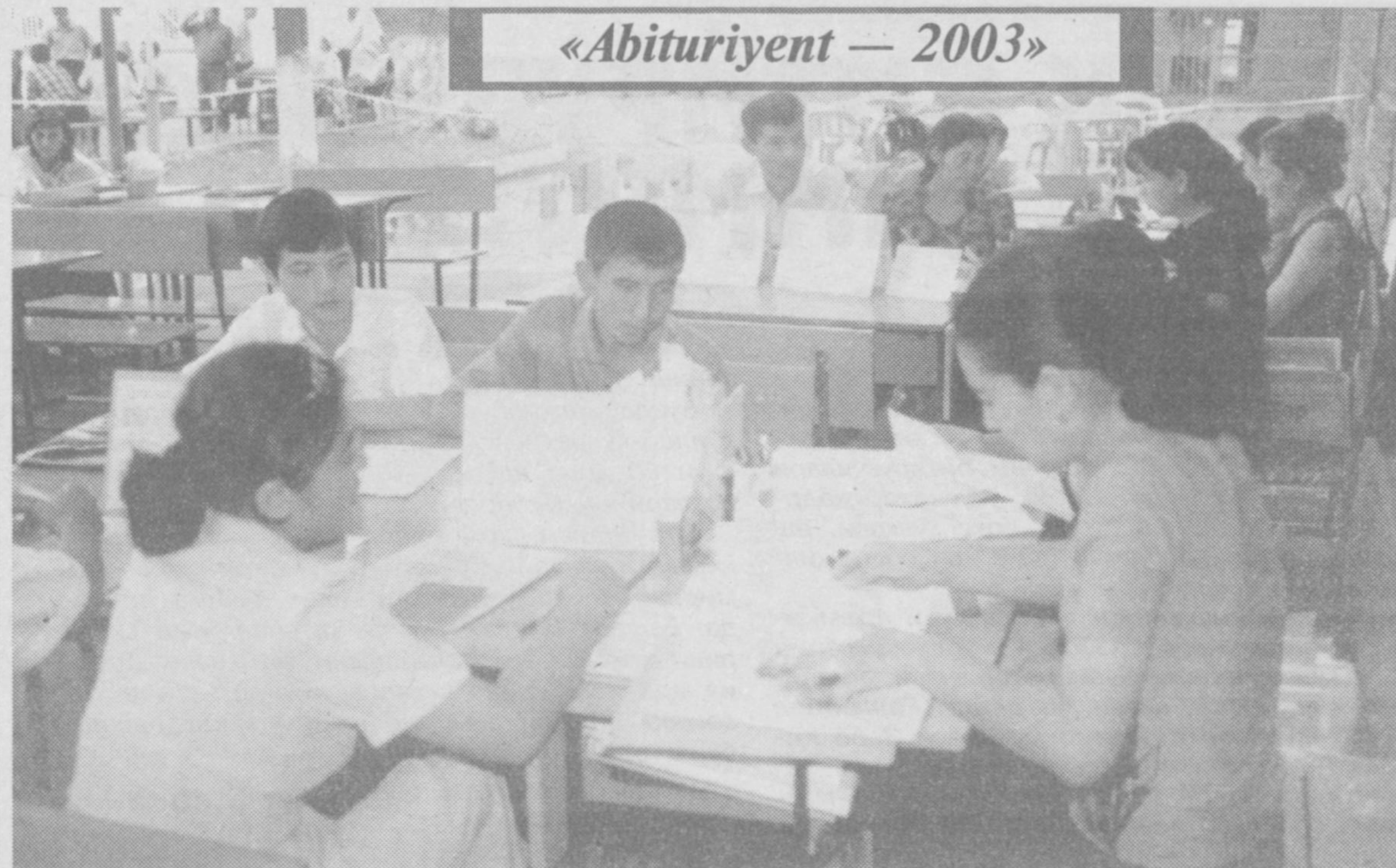
"Қалдирғоч"даги устоз тарбиячилар ҳар бир кунни ўта маъмули ўтиши учун қизикарли тадбирлар режасини туздилар. Масалан: 1-кун — Менинг оромгоҳим, 2-кун — Келинг, дўстлашайлик, 3-кун — Истеъдоддилар кўриги, 4-кун — Эртаси кундаги болалар билан учрашув. Шу каби ҳар бир куннинг ўз номи, мақсад ва вазифаси бор.

Ўтаётган кунлардан болалар ҳам, ота-оналар ҳам миннатдор.

Тўрт гуруҳдаги 100 нафар бола ўзаро мусобақалар, кўрик-танловлар ўтказиш билан бирга, сузиш, футбол, стол тенниси, рақс, қўшиқ тўгаракларида шуғулланмоқдалар.

Муҳаррам КАРИМОВА,
249-мактаб бошланғич синф ўқитувчиси

«Abituriyent — 2003»

Айни кунларда илмга ташна ўғил-қиз борки, билим устаб манзил қоралаган. Мақсад битта. У ҳам бўлса ўз танлаган касби бўйича келажақда етуқ мутахассис бўлиб етишиш. Тошкент ахборот технологиялари университетида ҳам ўз эртасини шу соҳа ривожига бағишлаш устасидаги абитуриентларнинг ҳужжатлари қабул қилинмоқда. Натижаларга эътибор берадиган бўлсак, ўтган йили 10 июлгача 686 нафар абитуриент ҳужжат топширган бўлса, бу йилга келиб бу кўрсаткич 915 тага етди. Қабул маросимининг кўнгилдагидек ўтиши учун эса университетнинг қабул ҳайъати томонидан барча шарт-шaroitлар яратилган.

Бурхон РИЗОҚУЛОВ
олган сурат

халладан бошланиб, албатта, таълим муассасалари ҳам уни обод этувчи бир маскан бўлиб ҳисобланади. Ўқитувчилик касби таъсирида билдирилган эътироф деб қабул қилманг, асло! Таълим муассасаси — хоҳ у боғча бўлсин, хоҳ мактаб — у маҳалланинг эҳроми, илм-зиё масканидир. Ахир, маҳалла аҳли ўз фарзандларини таълим-тарбия олсин деб, маънан етук шахс бўлсин деб, айнан шу даргоҳларга етаклаб келишади-да!

Бу ўринда Ўзбекистон Республи-

Мажлисининг IX сессиясида сўзлаган нутқидан) англатади. Булар ҳаммаси юксак мақсад — комил инсонни шакллантиришга қаратилган.

ди, барчани ўйлантиради ва бу масалада фаол бўлиш талаб қилинади.

Мавлуда Мирзаева ота-оналарнинг талабларини ўрганиб чиқиб, улар учун зарур бўлган: "Ўдак болани парвариш қилиш ва жисмонан ривожлантириш", "Болани мактабдаги таълимга тайёрлаш", "Оила тоғлиги — фарзанднинг беғубор болалиги" мавзулари билан чиқишлар тайёрлаган. Боғчада маҳалла келинлари учун "Ёш оналар мактаби" фаолият кўрсатмоқда. Кўчма кутубхо-

"менинг маҳаллам" бўлганидан кейин, атроф-муҳитга бошқача қараб бўладими?!

Бундай маҳаллалардан фақатгина пойтахтимизнинг ўзидан 450 га яқинини номма-ном айтиб чиқиш мумкин. Бошқа вилоятларни қўшганда, мамлакатимизда улар сони... Санаб нима қиламиз?! Биз ягона миллат, ягона халқ — битта Ватан фарзандлари, фуқароларимиз. Улар қанча бўлмасин — уларда ҳам маҳаллага кўрк берувчи, уни обод қилувчи таълим масканлари, илм-зиё машаллари ва уларда янгилаш усул-даги ишлар қилинаётганлигига аминимиз.

Бугун болаларимиз мурғак қалбида маҳалласига меҳр уйғонса — эртага у буюк Ватанимизни севишга қодир бўлади. Уни ардоқлайдилар, асрайдилар, унинг фахри ва шаъни учун қалқон бўладилар. Ушбу масалада биз катталар: мураббий ва тарбиячилар, ота-оналар ва маҳалла аҳли уларга ўрнатилган бўлишимиз керак. Бизнинг сўзимиз ва ишимиз бир хил чиқиши керак.

Мустақиллик байрамимиз яқинлашиб келмоқда. "Обод маҳалла йили" тadbirlari ҳам авжида. Ҳар бир йилимиз ўз атоқли номи билан аталishi ва унга мос равишда тadbirlarнинг белгиланиши — бизнинг режа асосида, қадамба-қадам мустақилликни мустаҳкамлашга, иқтисодий ва ижтимоий ҳаётимизни яхшилашга интилишимиздан далolat беради. Ўзбек эса — ўзига бек. Биз бошлаган ишларимизда собитқадмимиз, бунга халқимиз яқдллик билан бел боғлаган. Бу — бола шахсини шакллантиришда, уни камолга етказишда, ёшларни жипслаштиришда, халқимиз ва давлатимиз дахлсизлигини асрайдиган, эл-юртимизни энг юксак мақсадлар сари чорлайдиган ягона ғоя — миллий истиклол ғоясига садоқат руҳида тарбиялашда оила, боғча, мактаб ва маҳалла ҳамкорлиги масаласига таллуқли. Бунга бизнинг кучимиз, билимимиз ва тажрибамиз етади.

Светлана АБДУЛЛАЕВА

ВАТАН ЧИРОЙИ

у оила—боғча—маҳалла
ҳамкорлигида ҳам кўринади

Юртбошимизнинг таъбири билан айтганда: "Бизда шундай бир ноёб, бетакрор ижтимоий бошқарув идораси борки, уни ҳеч нарса билан солиштириб бўлмайди. Бу — юз йиллар давомида ривожланиб келаётган ва айниқса, мустақиллик даврида тубдан янгиланиб, замон талаблари асосида такомиллашиб бораётган маҳалла тизимидир". Бу фикрга юз чандон қўшилган ҳолда, маҳаллани таърифлаб, "Ватан ичра Ватан", дейишади шоирлар. "Ватан бешиги", дейишади оналар. Агар "Ватан остонадан бошланади" деган ибора айнан маҳалла ҳақида айтилган деб мулоҳазаларни давом эттирсам ҳам муболага бўлмайди. Чунки, инсон ўз уйи остонасидан хатлаб чиқар экан — у маҳаллага юз тутати. Унинг мунаввар тонгдаги илк салом — маҳалладоши, ватандошига қаратилган бўлади.

Ватанимизнинг чиройи обод ма-

каси Халқ таълими вазирлиги томонидан 1998 йилда қабул қилинган "Ўқувчиларни тарбиялашда оила, маҳалла, мактаб ҳамкорлиги" Концепциясини эслатиб ўтиш ўринлидир. У ўз олдида: "... ёш авлодга ўзлгимизни, муқаддас аъналаримизни англаш туйғуларини, халқимизнинг кўп асрлар давомида шаклланиб келган орзуларини, жамиятимиз олдида бугун қўйилган олий мақсад ва вазифаларни сингдириш"ни асосий вазифа қилиб белгиланган.

Биз юқорида маҳаллани эҳромга ўхшатганимиз бежиз эмас. Мана, ўзингиз тасаввур қилинг: эҳром турган замин маҳалла бўлса, унинг учта томонини — оила, боғча, мактаб ташкил этади, қирралари эса "уч буюк ўлмас қадриятимиз: маърифат, одоб-ахлоқ ва маънавиятимизни" (И.Каримов 2002 йил иккинчи қақриқ Ўзбекистон Республикаси Олий

Келинг, буни аниқ мисолда кўриб чиқайлик. Тошкент вилояти Чирчиқ шаҳри 34-мактабгача таълим муассасаси мудираси Мавлуда Мирзаеванинг бу йўналишдаги ишлари ўрганилганда, маҳалла оқсоқоллари ва мактаб раҳбарияти билан яқдллик, барча тadbirlarда ҳамжиҳатлиги кўзга ташланади.

Умумхалқ байрамларини биргалликда ташкил қилиш-ку, аъна тусига кирган. Эндиликда ўзаро педагогик кенгашларда иштирок этиш, маҳалла фаоллари йигинларида таълим-тарбия мавзусидаги маърузалар билан қатнашиш, тарбияси оғир бўлган болалар оилаларига ёрдам бериш каби вазифалар маҳалла оқсоқолларидан Р.Ормонов, 13-мактаб директори У.Усмонова ва боғча мудираси ўртасида муҳокама этилади. Чунки, диққат-эътибор марказида бола тарбияси турибди. Бугун у оилада, боғчада бўлса, эртага мактабга келади. Келгусида эса ўсиб-ўлғайиб, маҳаллада яшайди. Унинг ким бўлиб етишиши, қандай мутахассис бўлиши, қаерда ишлаши ҳеч кимни бефарқ қолдирмай-

на ташкил этиб, шанба-якшанба кунлари маҳаллага олиб чиқиш нияти бор.

Мактаб бошланғич синф ўқитувчилари эса мактабга чиқадиغان болаларни боғча шароитида кузатиб, улар билан мактабдаги таълим жараёни, дарслар тизими ҳақида илк суҳбатларни ўтказадилар. Мабоодо, байрам кунини боғчага меҳмон бўлиб келсангиз, сиз, албатта, маҳалланинг фахри бўлган, фарзандларини тарбиялаб вояга етказган, ўнлаб набираларини атрофига олиб ўтирган Меҳри ая Ашуровани учратасиз. "Қариси бор уйнинг — париси бор" дейишади. Нуруний бувижонларсиз байрам татийдими?! Катталарга хурмат шу ердан бошланади аслида.

Маҳалла томонидан эълон қилинган шанбалик барча учун дастуриламалдир: боғча ва мактаб жамоалари унга бирдек чиқишади, ота-оналар маҳалла ишларини тугатиб, таълим масканига келишади. Бунинг кўрган болалар атрофдаги ҳар бир дарахт, жиҳоз ва иншоотга ўз мулкига қарагандек, асраб-авайлашади, унинг қадрига етишади. Тўғри-да,

ТАЙЁРГАРЛИК ҚИЗГИН ДАВОМ ЭТМОҚДА

Дўстлик тумани таълим муассасаларида янги ўқув йилига тайёргарлик қизгин бормоқда. Хусусан, Ф.Хўжаев номидаги 6-ўрта мактабда жорий йилда 30 млн. сўмлик таъмирлаш ишлари амалга оширилди.

— Айни кунда мактабимиз стадиони қайта таъмирланмоқда, — дейди мактаб директори Ҳайдар Шукуров. — Бу ерда болалар спортини ривожлантириш мақсадида спорт комплекси барпо этилди. Болалар учун сузиш ҳавзаси қурилаяпти, келгусида мазкур комплексда спортнинг 12 тури бўйича машғулот олиб бориш имконияти яратилади. Бу мактабимиз ўқувчилари учунгина эмас, туманимиздаги ёш спортчиларнинг жисмонан соғлом ва бакувват бўлиб ўсишлари учун ҳам катта қулайликдир.

Бугунги кунда туманда 19 та мактаб, 18 та мак-

табгача таълим муассасалари мавжуд бўлиб, барчасида таъмирлаш ишлари жадал давом этмоқда. Ҳозиргача 7 та мактабда жорий таъмирлаш ишлари ниҳоясига етди. Бошқа мактабларда ҳам иш қизгин. Жумладан, Бобур номидаги 11-мактабда 5 та синфхонанинг поли янгиланди. Нодира номидаги 10-мактабнинг томини шиферлаш учун барча керакли қурилиш маҳсулотлари тайёрланди. 5 ва 7-мактабларнинг томини шиферлаш мақсадида 50 куб.метр ёғоч ажратилди. МТМларда ҳам таъмирлаш ишлари уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. Хуллас, Дўстлик туманидаги барча турдаги таълим муассасаларини янги ўқув йилига тайёрлаш ишлари кўнгилдагидек амалга оширилаяпти.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
"Ma'rifat" мухбири

Taraddud

«МАФТУНКОР РАНГЛАР ДУНЁСИ»

Ҳар бир инсон дунёни ўзгача кўради. Санъатга иқтидори борлар ўз ички дунёсини турли тисоллар, ҳаракатлар, бўёқлар ёрдамида ифода этишга интиладилар. Агар у ногирон бола бўлса-чи? Сурат чизишга интилиши унинг учун ўз ўй-фикрларини турли рангларда ифода этишгана бўлиб қолмай, балки жамиятда ўз ўрнини ахтариш, ўқсик қалби таскин топишига ҳаракат ҳамдир.

Андижон шаҳридаги болалар боғида ногирон болаларнинг «Мафтункор ранглар дунёси» деб номланган сурат чизиш бўйича аънавий кўрик-танлови бўлиб ўтди. Танловда вилоятнинг турли туманларидан расм чизишга

қизиқадиган ногирон болалар иштирок этдилар.

Ногирон болаларга эркин мавзуда ижод қилишлари учун вақт берилди. Уларнинг энагалари, тарбиячилари, ота-оналари эса кичкинтойлар дастаси ижросидаги концерт дастурини томоша

Tanlov

қилдилар. Музқаймоқлар барчанинг кайфиятини кўтарди.

Ҳайбат аъзолари ногирон болалар чизган расмларни диққат билан кўздан кечиргач, танлов натижаларини маълум қилдилар. Асака шаҳридан Искандар Мавлонов, Балиқчи туманидан Фур-

қат Солиев, Андижон шаҳридан Шохжаҳон Маннопов, Олтинкўл туманидан Давлат Дехқонов, Асака туманидан Даврон Нурматовлар танлов ғолиблари деб топилдилар. Энди улар «Мафтункор ранглар дунёси» республика кўрик-танловида иштирок этадилар.

Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, республика танловида ногирон болаларни даволаш билан шуғулланувчи халқаро ташкилотлар мутахассислари, олимлар ва шифокорлар мазкур танлов иштирокчилари саломатлигини беминнат тиклаш масалалари ҳақида келишиб оладилар.

О.СИДДИҚОВ,
махсус мухбиримиз

Сирдарё вилояти Шароф Рашидов туманидаги 27-мактабнинг ёш, иқтидорли математика фани ўқитувчиси Камола Исмоилова ўқувчиларга фанларнинг шоҳи саналмиш математика фанидан сабоқ бериб келмоқда.

Бурҳон РИЗО олган сурат.

БОШ ПЕДАГОГИК КЕНГАШЛАРИМИЗ ЮКСАК САМАРАДОРЛИК АСОСИДА ЎТСИН

Анъанавий август кенгашлари ишини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича вазирлик тавсиялари

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

МЕХНАТ ТАЪЛИМИ

Ўқувчилар 2002-2003 ўқув йилида меҳнат таълими фани бўйича ДТС ларнинг ҳаётга жорий этилиши жараёнида меҳнат таълимининг асосий курсларидан билим олиб, 5-7-синфлар 5 та йўналиш бўйича материалшunosлик, асбоб-ускуналар ва уларни ишлатиш, машина, механизм, станоклар ва мосламалар, маҳсулотлар ишлаб чиқариш технологияси, халқ хунармандчилиги технологияси, амалий машғулотларга доир бўлимларидан тўлиқ маълумотга эга бўлдилар. 8-9-синфлар ҳам ишлаб чиқариш асослари, машина элементлари, касбга йўналтириш асослари, ишлаб чиқариш иқтисодиёти ва унинг ташкил этилиши, ишлаб чиқаришда фан-техника асосларига доир билимлардан тўлиқ маълумотга эга бўлдилар.

5-7-синфлардаги меҳнат таълими 5 та йўналиши 8-9-синфларда ҳам узвий давом эттирилиб, “Меҳнат таълими” фани бўйича 10-11-синфлар учун ўқув фанидан тахминий мавзуий режа тавсия этилади.

Меҳнат таълими дарсларида фойдаланиш учун куйидаги ўқув қўлланма ва адабиётлар тавсия этилади:

1. Умумий ўрта таълим мактабларининг меҳнат таълимидан газлама, ёғоч, металлга ишлов бериш технологияси, пазандачилик, қишлоқ хўжалик асослари йўналишлари бўйича тахлилий мавзудаги режалар тўплами (5-9-синфлар), Т., 2002 йил.

2. Умумий ўрта таълим мактабларининг меҳнат таълимидан режалар тўплами (10-11-синфлар), Т., 2002 йил.

3. М. Акромхўжаева, “Зардўзлик” (5-7-синфлар учун), услубий қўлланма, Т., 2002 й.

4. Н. Султонова, “Каштачилик санъати” (1-11-синф), методик қўлланма.

5. М. Акромхўжаева, “Каштачилик санъати” (1-11-синф), методик қўлланма.

6. “Касбга йўналтириш асослари бўйича” (8-9-синфлар), методик қўлланма, Т., 2002 йил.

7. “Хавфсизлик техникаси ва ишлаб чиқариш санитарияси қоидалари” (методик йўриқнома), Т., 2002 йил.

8. Меҳнат таълими устахоналари учун ДТСга мувофиқ кўргазмали қуроллар рўйхати, Т., 2002 йил.

9. Қ.Толипов, Ш.Шарипов, П.Хоматов. Умумий ўрта таълим мактаблари тўғрақлари учун намунавий дастурлар. 5-7-синф меҳнат таълими дарсларида бадиий конструкторлик фаолиятининг мазмуни.

10. Ш. Шарипов, А. Пармонов. Методик тавсиянома. Т., 2003 йил.

Ушбу меҳнат таълими дарсларида фойдаланиш учун тавсия этилган ўқув қўлланма ва адабиётлардан фойдаланиб таълим-тарбия беришнинг янги самарали интерфаол усулларидан фойдаланиш, шу йўналишда олиб бораётган илғор ўқитувчиларнинг иш тажрибаларини ўрганиш ҳамда тарғиб қилиш мақсадга мувофиқдир.

Шўба йигилишларида юқоридагилардан келиб чиқиб, куйидаги мавзу бўйича маъруза, давра суҳбати, баҳс ва мунозараларни ташкил этиш тавсия этилади:

1. Меҳнат дарсларида ўқитишнинг интерфаол методларидан фойдаланиш йўллари.

2. ДТС ва ўқув дастурлари талабларининг ҳаётга татбиқ этилишидаги муаммолар ва уларнинг ечимлари.

3. Ўқув-услубий таъминотни тубдан яхшилаб, мослашувчан тизим яратиш, ўрта махсус, касб-хўна таълими учун яратилаётган турли қўллан-

маларни узлуксизлик тизимида яратиш, кичик ва ўрта ёшдаги болаларнинг ёш хусусиятларини ҳисобга олиш.

4. 2002-2003 ўқув йилида Меҳнат таълими фани ўқитилишининг якунлари ва янги ўқув йилидаги вазифалар.

5. Меҳнат фани бўйича ўқитувчиларнинг илғор иш тажрибаларини ўрганиш ва оммалаштириш.

6. Фанни ўқитиш жараёнида ўқувчиларни касб-хўнага йўналтириш орқали уларнинг касбий қизиқиш ва қобилиятларини ривожлантириш.

ОДОБНОМА

2003-2004 ўқув йили режасига мувофиқ “Одобнома” дарсларига ҳар бир синф учун ҳафтасига 1 соатдан, жами 34 соат ажратилган.

1,3,4-синфларда муаллиф О.Ҳасанбоева раҳбарлигида яратилган “Одобнома” дастури, ўқув қўлланмаси, ўқитувчилар учун амалий ёрдам сифатида тайёрланган “Одобнома” методик қўлланмасидан фойдаланилади. 2-синфларда эса муаллиф Қ.Абдуллаева томонидан тайёрланган “Одобнома” дастури, ўқув қўлланмаси ва методик қўлланмасидан фойдаланиш тавсия этилади.

Жорий ўқув йилида О.Ҳасанбоева томонидан тайёрланган 4-синф “Одобнома” дарслиги ДТС талаблари асосида қайта ишланди ва амалиётга жорий этилди.

ДТС талаблари асосида яратилган 1-4-синф “Одобнома” дастури ва ўқув қўлланмаларидаги мавзулар замонавийлик, узвийлик, фанлараро интеграциялашув, тарихийлик тамойилларига мос ғоялар билан уйғунлашган.

Дарслик мавзулари мазмунидаги одоб-ахлоққа доир бой тарихий меросимиз анъаналари, маданият ва фан бобидаги кўп асрлик тажрибаларга асосланган фикрлар, алломаларимизнинг фалсафий педагогик қадриятлари, одоб сабоқларининг мазмунини бойитишга, ажодларимиз ким эканлигини билишга, уларнинг асарларидаги ҳикматлар дурдонасини севиб ўрганишга, халқимизнинг бугунги бунёдкорлик фаолиятига ҳурмат туйғуларини сингдиришга имкон бермоқда.

Дарс бериш жараёнида ўқитувчилар ҳар бир мавзуга ижодий ёндашган ҳолда илғор педагогик технологиялар элементларидан ўриқли фойдаланиб, ноанъанавий: суҳбат, мунозара, эртаклар, ўйинлар, саёҳат, давра суҳбатлари тарзида ташкил этишлари лозим. Дарс мавзуларини баён этишда тарбиявий аҳамиятга эга бўлган муқаддас манбаларимиз бўлмиш Қуръони карим, ҳадиси шариф намуналаридан, эртак, мақол, дoston, ҳикоят, ривоят ва ҳикматлардан, Носир Хисравнинг “Саодатнома”, ибн Синонинг “Донишнома”, шунингдек, ҳозирги замон болалар шоир ва ёзувчиларининг истиқлол даврида яратган асарларидан унумли фойдаланиш лозим.

Бундан ташқари, “Одобнома” дарсларида республика вақтли матбуоти: “Тонг юлдузи”, “Сирли олам”, “Ғунча”, “Ёш куч”, “Соғлом авлод учун”, “Саодат” каби газета ва журналлардаги халқ оғзаки ижоди сарчашмалари туркуми остида чоп этилаётган материаллардан, “Одобнома”, “Оқшом эртаклари”, “Маърифатнома” туркумидаги радио-эшиттириш ҳамда телекўрсатувлардан самарали фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

“Одобнома” дарсларида таълим-тарбия бирлигининг йўналиши болаларнинг маънавий олами гўзаллаштириш ва руҳини поклашга қаратилиши лозим. Бунинг учун ҳар бир ўқитувчи педагогларда меъёрий педагогик ва психологик мушоҳада қилиш қобилияти юксак даражада ривожланган бўлиши зарур.

Шўба йигилишига куйидаги мавзу-

лар бўйича баҳс-мунозаралар, давра суҳбатлари ёки семинар-тренинглар ўтказиш тавсия этилади:

1. Узлуксиз методик хизматни такомиллаштириш ўқув йили муносабати билан “Одобнома” фани бўйича жорий йилда амалга оширилган методик хизматнинг якуний таҳлили ва янги ўқув йилидаги вазифалар.

2. “Одобнома” фани ўқитилишидаги муаммолар ва шу муаммолар асосидаги таклиф, тавсиялар.

3. “Одобнома” дарси жараёнида ДТС талаблари асосида интерфаол усулларни жорий этиш.

4. “Одобнома” дарсларида миллий ва умуминсоний қадриятлар, инсоф, адолат, виждон, меҳр-муҳаббат, оқибат каби инсоний хислатларни ўқувчилар онгида шакллантиришда дарсликларнинг аҳамияти.

5. “Одобнома” дарсларида муқаддас манбаларимиз бўлмиш Қуръони карим, ҳадиси шариф, дoston, ҳикоят ва ривоятлардан ўз ўрнида оқилона фойдаланиш.

6. “Одобнома” фани ўқитилишида илғор педагогик технология асосида халқ педагогикасидан фойдаланишнинг аҳамияти.

2003-2004 ўқув йилида 1-4-синфларда “Одобнома” фани бўйича тавсия этиладиган методик қўлланмалар ҳамда қўшимча адабиётлар рўйхати:

1. О.Ҳасанбоева. 1-,3-,4-синф, “Одобнома” ўқув қўлланмаси ва дастури.

2. Қ.Абдуллаева. 2-синф, “Одобнома” ўқув қўлланмаси ва дастури.

3. “Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти” фотоальбому, Т: “Ўзбекистон”, 1998 йил.

4. И.Каримов. “Баркамол авлод орзуси”. Т: “Шарк”, 1997 йил.

5. И.Каримов. “Ўзбекистон буюк келажак сари”. Т., “Ўзбекистон”, 1998 йил.

6. Имом ал-Бухорий. “Адаб дурдоналари”. Т: “Ўзбекистон”, 1990 йил.

7. Воиз Кошифий. “Футувватномаи султоний”, Т: 1994 йил.

8. Т.Содиқова. “Ҳазрати аёл”. Т: Фафур Фулом номидаги нашриёт, 1999 йил.

9. Кайковус. “Қобуснома”. Т., “Истиқлол”, 1994 йил.

10. Т.Содиқова. “Меҳр қолур”, Т: “Меҳнат”, 1997 йил.

ВАТАН ТУЙҒУСИ

5-6-синфларда “Ватан туйғуси” фанини ўтишда Х.Султонов, М.Қаршибоев, Қ.Назаров муаллифлигидаги 5-6-синфлар “Ватан туйғуси” дарслигидан, талабалар, аспирантлар ва маънавият масалалари билан шуғулланувчи мутахассислар учун мўлжалланган А.Иброҳимов, Х.Султонов, Н.Жўраев муаллифлигидаги “Ватан туйғуси” номли китобдан (“Ўзбекистон” нашриёти, 1996 йил) фойдаланилади.

“Ватан туйғуси” дарслиги мавзулари мазмуни ватанпарварлик, Ватан туйғуси, фидоийлик, эл-юртта муҳаббат, меҳнатсеварлик, миллий ғоя, миллий мафкура, миллий ифтихор, ажодларимиз меросига ҳурмат ҳамда миллий қадриятларни шакллантиришга қаратилган.

“Ватан туйғуси” дарс мавзуларини баён этиш мобайнида Ватан инсоннинг киндик қони тўкилган тупроқ, уни камол топтирадиган, ҳаётига маъно-мазмун бахш этадиган табаррук маскан, Ватан ажодлардан авлодларга қоладиган буюк сажда-гоҳ, энг азиз хотира экани, Ватан бу – она, Ватан бу – юрт, уни ардоқлаш, қўриқлаш, қадрига етиш ҳар бир йигит-қизнинг бурчи эканлигини тушунириш, унинг шаъни ва қадрини ўз тақдири каби авайлаб-асраш хусусиятларини ўқувчилар онгига етказиш лозим.

Конституция давлатни давлат, миллатни миллат сифатида дунёга танитадиган қомуснома эканлиги, асосий қомусимизда халқимизнинг ирода-си, руҳияти, ижтимоий онги ва маданияти акс этиши модда ва боблар мисолида очиб берилмоғи лозим.

Ўқитувчи ўқувчилар онги ва қалбида “Ўзбекистон – ягона давлат” деган тушунчани шакллантириши ва ривожлантириши лозим.

Ўқувчиларнинг халқимизнинг асрлар давомида шаклланган юксак маънавияти, анъана ва удумлари, улғу ажодларимизнинг ўлмас мероси, айниқса, ўзбек миллатининг тарихи ва бугунги кундаги ўрни, миллий истиқлол, миллий гурур ҳақидаги билимини ривожлантириш зарур.

Маросим ва байрамлар ҳам миллий мафкуранинг асосий ғояларини ўзида сингдирганлигига алоҳида эътибор қаратиш керак. “Ватан туйғуси” фанини ҳар бир ўқитувчининг ўзи чуқур билимоғи ва ўқувчи онгига етказмоғи зарур. Жумладан:

— Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов раҳнамолигида миллий давлатчиликни ривожлантириш учун амалга оширилаётган ишлар, порлоқ истиқболни кўзлаган иқтисодий-ижтимоий, сиёсий, маданий соҳадаги ислохотлар, буюк келажакимизга ишонч руҳида суғорилган миллий истиқлол ғояларини ўқувчилар онгига сингдириш;

— ўқувчиларни она юрт тарихини билиш, миллий ва умуминсоний қадриятларга садоқат руҳида тарбиялашга эришиш;

— ўқувчиларга Ватан туйғуси тушунчаларининг мазмун-моҳиятини англатиш, Ватан гурури ва ифтихори билан яшаш туйғуларини сингдириш;

— ўқувчиларда Ўзбекистонда адолатли, ҳуқуқий-демократик, фуқаролик жамияти қарор топаётганлиги ҳақидаги билим, кўникма ва малакаларни шакллантириш;

— Ўзбекистон Республикасининг Давлат рамзларига содиқ бўлиш, юрт байроғини жаҳон узра янада баландроқ кўтариш, буюк давлатимизнинг кудрати ва шон-шўхрати ниҳоятда кучли эканлигини ҳис этиш, унга муносиб тарзда, баркамол авлод бўлиб ўсишга эришиш.

Дарс мавзуларини баён этишда қўшимча манба сифатида эса Президентимиз асарлари, шунингдек, Республика таълим маркази томонидан чоп этилган “Ўзбекистон — ягона Ватан”, “Ўзлигини англаган халқ”, “Ҳеч кимга бермаймиз сени, Ўзбекистон!” номли методик қўлланмалардан фойдаланиш тавсия этилади.

Шўба йигилишини муҳокама ва мунозара ёки семинар-тренинг тарзида ўтказиш учун куйидаги мавзулар тавсия этилади:

1. Миллий истиқлол ғояси асосидаги янгича дунёқарашни шакллантириш, унинг таълим тизимидаги изчил ва узлуксиз жараён эканлигини ўқувчилар онгига сингдириш.

2. Ватанпарварлик, юртга садоқат, халқпарварлик каби фазилатларни шакллантиришда мактаб, оила ва кенг жамоатчиликнинг ўрни.

3. Президентимиз асарлари ҳаётимиз дастури эканини “Ватан туйғуси” дарс мавзулари баёнида сингдириб бориш.

4. “Ватан туйғуси” фани бўйича ўқитувчиларнинг илғор иш тажрибаларини ўрганиш ва оммалаштириш.

5. “Ватан туйғуси” фани ўқитилишида янги педагогик технология ва интерфаол усуллардан фойдаланиш.

6. Конституция давлатни давлат, миллатни миллат сифатида дунёга танитадиган қомус эканлиги борасида интерфаол усулларда ташкил этилган илғор иш тажрибаларни ўрганиш ва оммалаштириш.

(Давоми бор)

Президентимиз ибораси билан айтганда "Музей — халқ тарихининг кўзгуси эканлигини назарда тутсак, у шу халқнинг фарзандлари — келажак авлод қалбида фахр ва ифтихор туйғуларини уйғота олиши керак. Бизнинг вазифамиз эса буюк тарихимизни мана шундай маърифий масканлар ёрдамида авлод-

замон тақдири, маънавий ҳаёт, тарихий воқеалар, табиат гўзалликлари ва бошқалар ҳақида сўзлашган. Ҳақиқатдан ҳам тарихий манбаларда келтирилишича, саройлардаги деворий тасвирларда жанг жараёнлари, шаҳарларни қамал қилиниши, элчиларни, тортиқларни қабул қилиш каби жараёнлар

недаги гўзал ва маш-хур шаҳарлар жамоли Самарқанд сиймосида акс этишлигини истаган ҳолда шаҳар атрофларида қишлоқлар, иморатлар курдириб, уларни дунёдаги донгдор шаҳарларнинг (Миср, Дамашк, Боғдод, Султония, Шероз каби) номлари билан атаганлар. Номлари тилларда дoston бўлган боғларнинг яратилиши (уларга Нақши жаҳон, Жаҳоннамо каби жарангдор номларнинг қўйилиши) ҳам шу орзу-истаклар сабабидир.

Зарурат туғилганда бу боғлар жанг майдонларига, мустаҳкам ва икки-уч қават қилиб қурилган саройлар эса мудофаа иншоотларига айлантирилган. Ташқаридан қаралганда гўзал дарахтлар, анвойи гуллар билан ўралган бу саройларнинг ва баланд деворлар билан ўралган боғларнинг мудофаа истехкоми вазифасини ўтай олиши ҳеч кимнинг ҳаёлига ҳам келмаган бўлиши мумкин.

Бу боғларни ва ундаги саройларни қўрган Испания элчиси Руи Гонзалес де Клавихо, тарихчи Ибн Арабшоҳ, Заҳириддин Муҳаммад Бобур

Moziydan sado

Шу боғлар ва улардаги саройлар ўрнида археологик қазилма ишлари олиб борилган.

Жумладан, боғи Давлатободдаги сарой харобаси ўрнида тўлиқ қазилма ишлари ўтказилди (сарой хочсимон тархли бўлиб, бўйи 20 метр, эни 14 метр) экан.

Боғи Дилкушо, боғи Бўлдуда ҳам саройларнинг бўйи ва эни аниқланди. Дилкушодаги сарой тўғри тўртбурчак (74x40) метр, боғи Бўлдудаги сарой тўртбурчак шаклида (52x52 метр) экан.

Баъзи бир боғларда эса (боғи Нақши Жаҳон, боғи Майдон каби) қисман қазилма ишлари ўтказилди. Тўпланган барча маълумотларга асосланиб биз Самарқанд боғларини икки хил кўринишда барпо қилинганлигини аниқладик.

1. Геометрик шаклдан ташкил топган тартибли боғлар. Бу хил боғлар тўртбурчак ва тўғри тўртбурчак шаклида яратилган. Бундай тар-

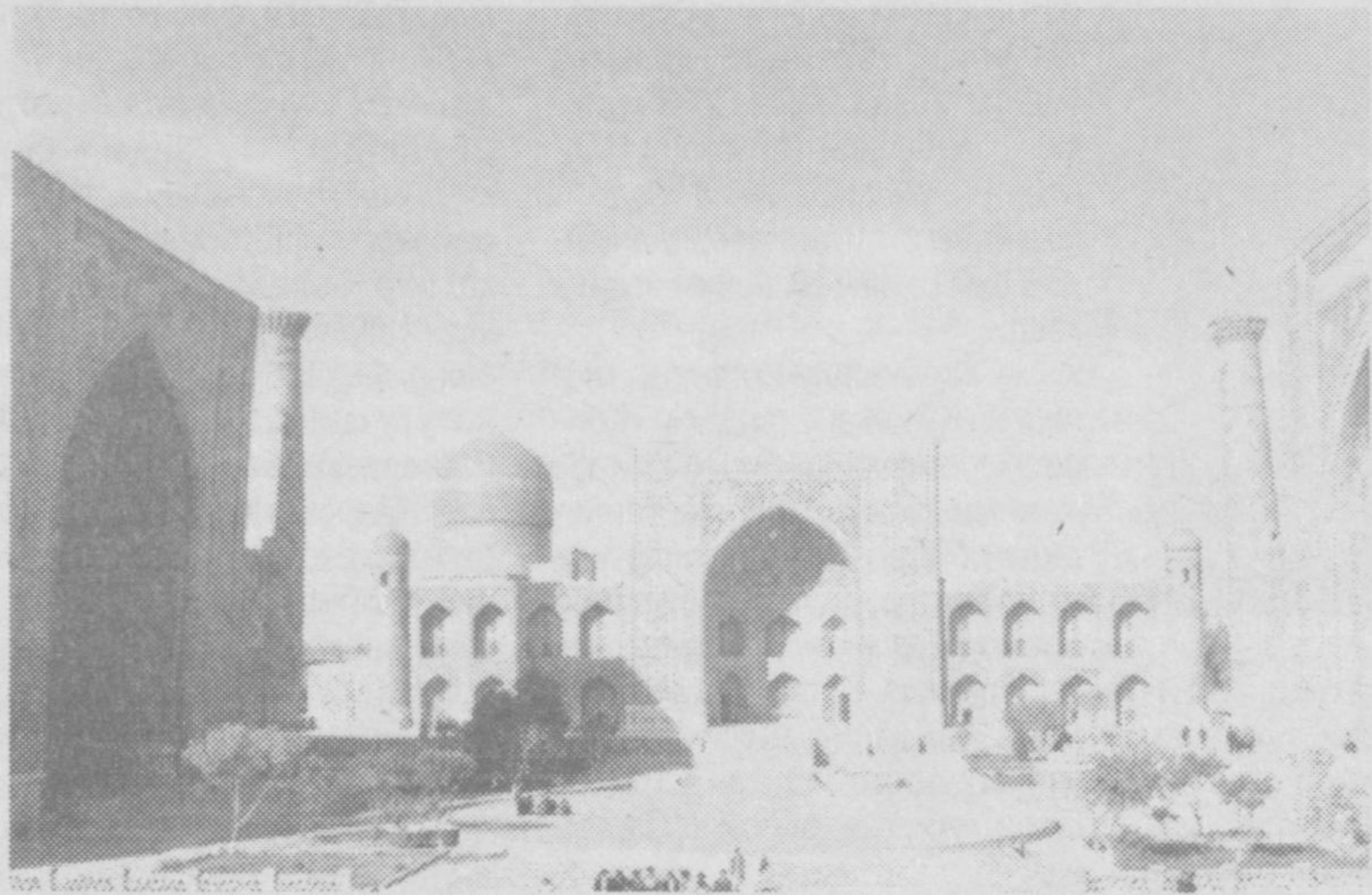
лар, гуллар кўп бўлган. Уларда соя-салқинларида сайр қилиб юрган охулар, товуслар, шунингдек, боғнинг турли жойларига ўрнатилган чодирлар, шийпончалар боғ кўркини янада очиб юборган.

Агар биз боғдаги жонли ва жонсиз нарсаларга эътибор берар эканмиз, уларнинг бир-бири билан узвий боғлиқлигини кўрамиз. Ўша даврнинг боғлар бунёд қилувчи усталари уларни керак деб топиб, ҳар бирини боғ жисмига мос келадиган ерларгагина жойлаштира олганлар.

Кези келганда шуни таъкидлаш лозимки, бу боғлар ва уларнинг марказидан жой олган саройлар бир-бири билан рақобат қилар даражада кўркам бўлган ва бири иккинчисини такрорламаган, кеча-кундуз ўзларидан нур таратиб туришган. Чунки уларнинг деворларига моҳирона ишланган турли рангдаги нақшларга аямасдан берилган олтин ҳаллар ялтираб турган. Саройларнинг ички кўриниши ҳам киши қалбига ўзгача латофат (руҳий енгиллик) бахш этган.

Ёзнинг иссиқ кунларида хона ичлари салқин бўлиб, боғларда ўсиб, гуллаб ётган дарахт ва гулларнинг ёқимли ҳиди саройлар ичида анкиб турган.

Хуллас, бу боғ-саройларга разм солган киши бу ерда иккита мустақил санъатнинг (боғдорчилик ва меъморчилик) бир-бири билан чамбарчас боғланиб кетганини кўриши мумкин. Уларнинг ижодкорлари эса ҳар томонлама тенгсиз, меъморчилик соҳасидаги аниқ илмлар билан қуролланган (ҳисоблаш ишларини, деҳқончилик, фан, техника, эстетика ва фалсафа каби илмлардан хабардор бўлган) илм эгалари бўлганликлари ишончимиз қомилдир.

ларимизга тўлалигича етказиб беришдан иборат".

Пойтахтимиз марказида жойлашган Ўзбекистон тарихи Давлат музейи ҳам ана шундай маскандир.

Бу даргоҳда мамлакатимизнинг бир миллион йилдан зиёд бўлган тарихи далилий ашёлар воситасида намойиш этилган. Биз қуйида шу бой тарихимизнинг бир қисми ҳисобланмиш Амир Темури давридаги меъморчилик санъати билан боғлиқ экспонатлар ва уларнинг тарихига оид маълумотлар ҳақида сўз юритамиз.

Ҳозирги кунда қайта таъмирланиб замонавий техник воситалар билан жиҳозланган музей экспозициясидаги минглаб мозий дурдоналари қаторидан Амир Темурининг Самарқанд атрофида барпо этган боғларидаги саройларнинг харобаларида олиб борилган археологик қазилмаларида топилган меъморчиликка оид нақшинкор деворий рангли қоплама парчалари ҳам жой олган. Бу топилмалар Ўзбекистон санъатини ўрганишда илмий аҳамиятга эга бўлиб, ўзининг нафислиги, ранг-баранглиги, бой экспозицияси ва нозик дид билан яратилганлиги билан нафақат ўз давридаги, балки аввалги ва кейинги даврлардаги меъморий обидаларни деворларини беазаган қопламалардан ажралиб туради.

Бу қопламаларда кўпроқ турли-туман ўсимликлар, гуллар тасвирланган.

Уларни яратган кулол-расомлар ўсимликларнинг табиатдаги кўринишини айнан нозиклик билан тасвирлай олганлар. Уларни яратишда кўпроқ мовий, яшил, жигар ранглардан кенг фойдаланилган ҳамда олтин суви жуда кўп ишлатилган. Бу ерда биз ўсимлик кўринишидаги нақшлардан ташқари геометрик нақшларни, шунингдек, уларни бир-бирига усталик билан боғлаб ўзига хос нақшлар яратилганлигини ва бошқа тасвирларни ҳам кўрамиз. Олимларнинг фикрича, нақш кўз учун мусиқа вазифасини ўтар экан. Шунинг учун ҳам Ўрта Осиё халқлари қадимдан шу "куйнинг асири" бўлиб келганлар. Бу боғлардаги сарой деворларини нақшлар воситаси билан беазаб турган тасвирлар

ўз аксини топган. Ўқувчини боғдорчилик билан боғлиқ меъморчилик санъатини баъ-

ТЕМУРИЙЛАР ДАВРИ МЕЪМОРЧИЛИГИДАН

зи бир йўналишлари ҳақида тўлиқроқ таништиришни маъқул деб топдик.

Ёзма манбалар ва археологик қазилмаларнинг гувоҳлик беришича боғдорчилик жуда қадимий касблардан бўлиб, унинг илдизлари 4-5 минг йилдан нарига бориб тақалиши Ўрта Осиё халқларининг маданий савияси қадимдан ниҳоятда юқори даражада бўлганлигини кўрсатади. Ўрта асрларга келиб бу соҳада Шарқ давлатлари ҳисобланган Ҳиндистон, Эрон, Ироқ каби давлатларда юксак натижаларга эришилган. Улар ичида Ўрта Осиё боғлари энг эътиборли ўринда туради. Масалан, боғлар барпо этишда хидли гуллар жойлашувига, экилган дарахтлар ва гулларнинг нақшинкор иморатлар билан мос тушишига, шунингдек, оқиб турган сувларнинг сирли куй таратиб шовуллашларига алоҳида эътибор берилган.

Боғдорчилик санъати ҳақида тўхталар эканмиз, Ўрта Осиё халқларининг миллий маданияти хазиналаридан ўрин олган, эстетик қонун-қоидалар асосида Самарқанд атрофларида яратилган боғлар ва улардаги меъморий қурилмалар ҳақида фикр юритмоқчимиз.

Замонасининг буюк кишиларидан бўлмиш Амир Темури барча тўсиқларни енгиб 1370 йил Моварауннаҳрнинг ягона ҳукмдори этиб тайинланади ва Самарқандни пойтахтга айлантириб, шаҳардаги хароб бўлиб ётган жойларни тиклаш, янги қурилишлар бошлашга фармон беради. Самарқанд дунёда биринчи ўринда бўлишлигини орзу қилган Амир Темури бутун ду-

кабилар бу боғлар ҳақида жуда қисқа, лекин биз учун қимматли маълумотлар қолдиришган. Қолаверса, Самарқандда ўқиган Алишер Навоий "Фарҳод ва Ширин" достонида бу боғларни таърифлаганликларига ҳеч шубҳаланмасак ҳам бўлади.

**Кўриб боғида юз
турлик ажойиб,
Топиб қасрида минг
анча гаройиб.
Иккинчи худ жинондин
буль ажаброк.
Учинчи қаср ондин
буль ажаброк.**

А.Навоий таърифлаганларидек, бир-биридан гўзал бу боғлар, қасрлар Соҳибқироннинг она Ватан табиатини севганлиги, боғдорчилик ишларига ниҳоятда қизиққанлиги мевасидир.

Соҳибқирон даврида 12 та боғ яратилиб, уларга боғи Нақши Жаҳон, боғи Беҳишт, боғи Амирзода Шохрух, боғи Дилкушо, боғи Шамол, боғи Давлатобод, боғи Бўлду, боғи Майдон, боғи Бaland, боғи Чинор, боғи Жаҳон-Намо, боғи Нав деб жисмига монанд исмлар қўйилган.

Бу боғларни, саройларни яратишда замонасининг қўли гул (Пир Аҳмад боғи Шимолӣ каби) усталари қатнашган. Усталар ичида кўплаб чет элликлар ҳам бўлиб, улар ўзларининг маслаҳатлари билан қурилишлардаги баъзи бир қисмларни бойитганлар. Соҳибқирон Амир Темуридан кейин бу боғларнинг баъзилари молхонага айлантирилган (боғи Бўлду каби). Уларнинг харобага учрашига асосий сабаб Соҳибқироннинг вафотидан кейин юртдаги нотинчлик эди. Ҳозир эса уларнинг чиройли номларига сақланиб қолган.

тибдаги боғларга боғи Бўлду, боғи Дилкушо, боғи Давлатобод, боғи Шамол, боғи Беҳишт, боғи Амирзода Шохрух, боғи Нав кирган. Буларнинг майдони (агар тўртбурчак бўлса) ўртача ҳисоб бўйича ҳам, энига ҳам 1 км. масофани ташкил қилади.

II. Табиат манзаралари асосида ташкил топган боғлар. Бу хилдаги боғлар табиий манзарасига баъзи бир тузатишлар киритилган ҳолда барпо қилинди. Уларга боғи Жаҳон Намо, боғи Майдон, боғи Нақши жаҳон, боғи Чинор, боғи Бaland кирган. Уларнинг майдони ниҳоятда катта бўлиб, нақл қилишларича, боғи Жаҳон Намода йўқолиб қолган от олти ойдан кейин топилган экан.

Боғларда сув масаласига алоҳида эътибор берилган, ариқлар, ҳовузлар қовланган, сарой олди ва ичларига фавворалар ишланган, шунингдек, боғ ўртасида жойлашган саройларни ўраб турган сув ҳавзалари — хандақлар (кенглиги 20x25 метр) бўлган. Улар боғларга файз киритиш билан биргаликда ҳавосини мусаффолаштирган — микроклимат яратган.

Боғларда мевали ва соя берувчи, хушбўй хид тарқатувчи манзарали дарахтлар (тол, терак, чинор, сарв кабилар) ўстирилган. Дарахтлардан ташқари турли кўкат-

Ўз улуғворликлари билан кўркини оламга кўз-кўз қилган, эндиликда эса халқлар хотирасида номларига сақланиб қолган бу ёдгорликлар табиатни ва она Ватанини севган, кадрлаган ота-боболаримизнинг қилган савобли ишларидир.

Ўткир АЛИМОВ,
тарих фанлари номзоди

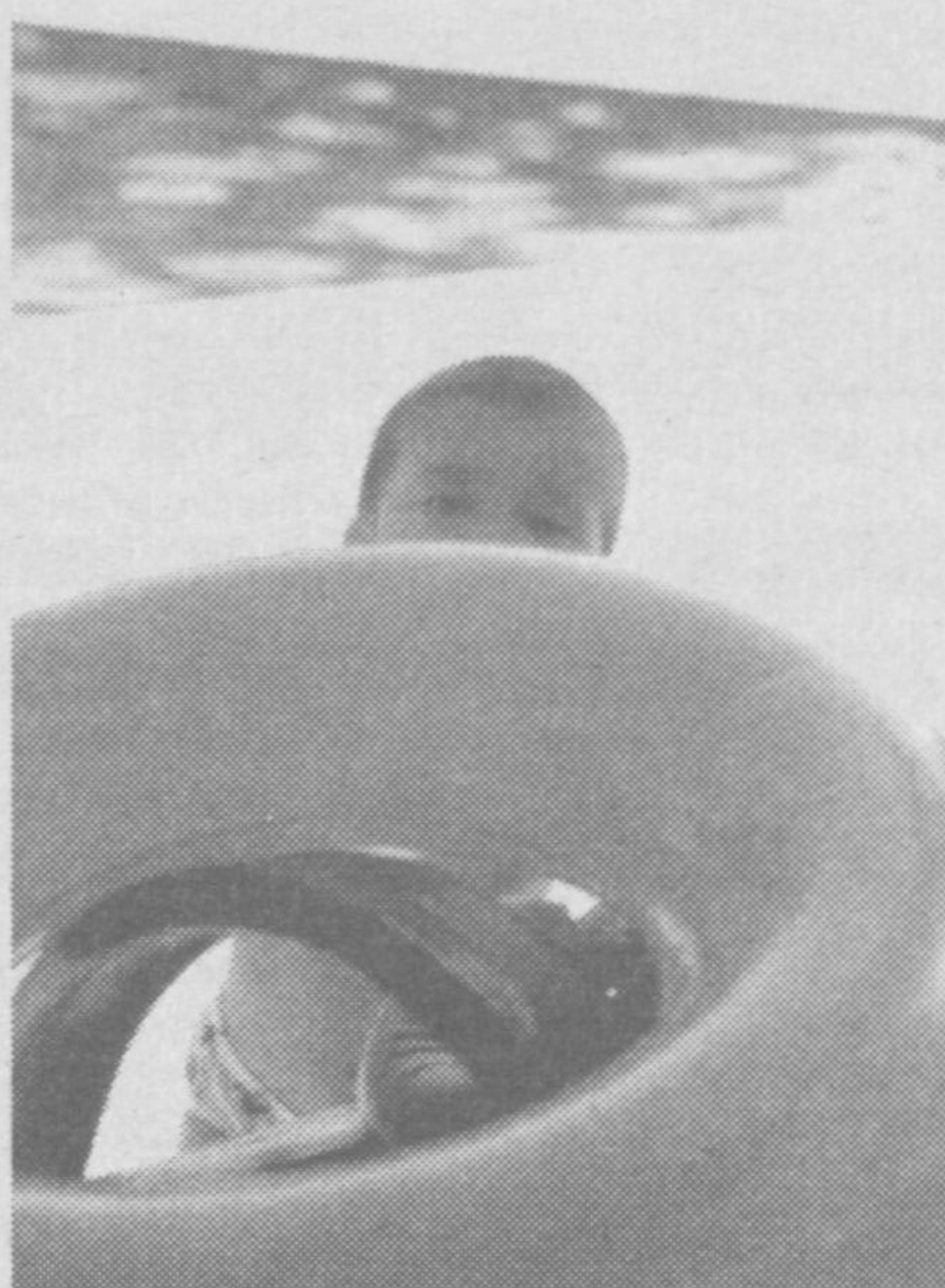
"Bioekosan" respublika ёшларининг ўқув-услубий мажмуаси мактабдан ташқари таълим муассасаси бўлганлиги туфайли ёзги таътил вақтида ўқувчиларни ўз бағрига қорлайди. Бу мажмуада олиб бориладиган экологик машғулотлардан мақсад жисмонан бақувват, чуқур экобилимга эга ёш авлодни тарбиялашдир.

Ёзги таътилда бўш қолган ўқувчилар ҳар хил йўللارга кириб кетмаслик-

ёшли болалар учун мактабга тайёрлов гуруҳи очилди. У "Экомактаб" деб номланди. Бу ерда болаларга қисман латин ёзуви асосланган янги ўзбек алифбоси, математика, бошланғич экология, инглиз тили, табиат дизайнерлиги бўйича машғулотлар ўтилади. Мактабга тайёрлаш жараёнида болаларга бериладиган билим ўз самарасини кўрсатмоқда. Агар ҳар бир ўқувчи ёшлигиданоқ экологик билимга эга бўлса,

лимларни эгаллашади.

Шунингдек, бу ерда ўқувчилар табиатдаги таълофатлар оқибати, саноат чиқиндиларининг зарари, чиқитсиз технологияни кенг жорий этиш, ҳавони тозаловчи ўсимликлар, сув бойликлари, тупроқ ва уни заҳарловчи модда-

ТААССУРОТЛАРГА БОЙ КУНЛАР

Бағдод тумани халқ таълими бўлимига етиб келганимда ҳали эрта бўлишига қарамай саратон қуёши аллақачон ўз тафти билан борлиқни қиздира бошлаган эди. Туман ХТБ мудирини ўринбосари Намозали Парпиев билан суҳбатимиз ўқувчиларни ёзги таътил даврида қандай дам олишаётганлиги ҳақида кечди.

— Ўқувчиларимизнинг бир қисми Қўқон шаҳридаги «Койнот» оромгоҳида, бир қисми туманимизнинг сўлим масканларидан бири — Дашт қишлоғида жойлашган «Гулхан» болалар оромгоҳида мириқиб ҳордиқ чиқаришмоқда. Бутун таътил давомида 760 нафар ўқувчиларнинг ана шу оромгоҳда дам олиши кўзда тутилган, дейди Н.Парпиев.

Оромгоҳ фаолияти билан яқиндан танишмоқ мақсадида туман ХТБ услубхона мудирини Шавкатжон Қосимов ҳамроҳлигида йўлга тушдик. Манзилга етиб келганимизда ғир-ғир эсан дашт шабадасидан танимиз ҳузур топан бўлса, салқин ҳаводан тўйиб нафас олиб жазиранимиз бироз унутгандек бўлдик.

Оромгоҳда болаларнинг беташвиш, кўнгилли дам олишлари учун туман ҳокимлиги, ХТБ раҳбарияти, қолаверса ҳомий ташкилотлар қайғуриб келишмоқда. Тумандаги 32 ташкилотнинг озми-кўпми ёрдамлари туфайли дам олувчилар кунига 4 маротаба иссиқ овқат билан таъминланмоқда. Спортнинг кўпгина турлари билан шуғулланишиб, чиниқишмоқда.

Футбол, волейбол, шахмат-шашка, югуриш каби спорт турлари бўйича гуруҳларро ўтказиладиган мусобақалар, 5 йўналишда фаолият кўрсатиб кела-

ётган тўғарақлар, ҳар оқшом уюштирилаётган дискотека, кинофильмлар намойиши, турли мавзулардаги суҳбатлар болаларнинг зерикмай вақтини ўтказишлари учун хизмат қилмоқда. Шунингдек, тумандаги кўзга кўринган корхоналарга, тарихий жойларга уюштирилаётган саёҳатлар болаларда табиатга, юртга бўлган муҳаббатни янада оширмоқда. Бундай тадбирларни ўтказишда бош тарбиячи Н.Ҳамзаева, бош етакчи Д.Азизова бадий ҳаваскорлик тўғриси раҳбари А.Аҳмедов жисмоний тарбия муаллими А.Эргашев кабилар бош қош бўлишмоқда.

— Болалар спортини ривожлантириш ишлари бўйича алоҳида режа тузилган — дейди, А.Эрматов, — ана шу асосида дам олаётганлар ўртасида спорт мусобақалари, миллий ўйинлар мусобақаси, эстафетали ўйинлар мунтазам ўтказилиб турибди.

Дам олувчилар фикрини билиш мақсадида уларни суҳбатга тордик.

— Исмиим Гулҳаё, тумандаги 3-мактабнинг 8-синфига ўтдим. Бу ерга келиб дўстлар орттириш билан бирга, турли спорт ўйинлари билан шуғулланишман. Кўгирчоқ театри тўғрисида аъзо бўлдим. Бу ерда зерикмай нимагини билмай кунларни ўтказмоқдамиз.

Ҳа, ўқувчиларнинг таътил кунларини мазмунли ўтказиш бугуннинг вазифаси. Бағдодлик болаларга ана шундай шуқуҳли кунлар бахш этаётган инсонлар айна шу вазифани сидқидилдан адо этишмоқда.

**Акромжон
ТУРСУНАЛИЕВ,
«Ma'rifat» нинг
махсус мухбири**

ЁЗДА БОЛАЛАР НИМА БИЛАН ШУҒУЛЛанадилар?

ларини назарда тутиб, Шайхонтоҳур туманидаги "Олмазор", "Ўқчи" маҳаллаларидаги ўқувчиларнинг мажмуада очилган турли хил экологик тўғарақ машғулотларига жалб этилишлари яхши натижа бермоқда.

Шуниси қувонарлики, "Олмазор" маҳалласида ўтган йилдан бошлаб 6

унинг онги кундан-кунга ўзгариб боради.

Ўтказиладиган машғулотлар ўқувчиларда атроф-муҳитга, олам ва одамга, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсига меҳр-муҳаббат муносабатларини шакллантиради. Эко тарбия натижасида ўқувчилар маънавий, ахлоқий, эстетик, экологик билимларга эга бўлишди, табиатни муҳофаза қилишнинг илмий асосланган маълумотномаси, табиат бойликларидан унумли фойдаланиш, атмосфера ва атроф-муҳит тозалигини асраш, шовқин муаммоси, тарихий ва табиий бойликларни асраш, улардан оқилона ва тўғри фойдаланиш, табиат қонунлари, уларнинг ўзгариб туриши ҳақидаги би-

лар, ўрмон, чўл ва саҳро ўсимликлари, ҳайвонот муҳофазаси — ов қилиш қонун-қоидалари ва бошқа муаммолар ҳақидаги асосий тушунчаларга эга бўлишди. Ўқувчиларнинг республикамиз "Қизил китоб"ини ўрганишлари, табиат объектларини, айниқса мустаҳкам муҳофазага муҳтожларини жиддий билиб олишлари, Ўзбекистон табиатини муҳофаза қилиш бўйича қабул қилинган актларни атрофлича ўрганишлари ҳам режалаштирилган.

Республика боғча-мактабларида илгари мавжуд бўлган, аммо унутила бошланган, болаларни табиатга, эстетикага, экологияга қизиқтириш каби халқ миллий анъаналарини қайта тиклаш, янгисини жорий қилиш, табиат қўйнига саёҳат уюштириш, фасллар, гуллар, қушлар, ҳайвонлар байрам кунларини ўтказиш, хайрли ишларни: Наврўз, ерга уруғ қадаш,

боғ-роғлар яратиш, байрамларда ва янги туғилган чақалоқларга атаб дарахт (кўчат) ўтказиш, балиқ урчитиш кабиларнинг амалга оширилиши айна мақсадга мувофиқдир. Мажмуа психолог эса қўшимча таълим натижасида ўқувчиларнинг экологик машғулотларда олган билимларини психологик таъхис қилиб бормоқда.

Булар келажак авлодининг баркамол, ақлли инсон бўлиб етишишини ҳисобга олган ҳолда қилинаётган ишлардир. Болаларнинг экологик билимларини тест саволлари орқали ҳам таъхис қилинмоқда. Бу ишларни амалга ошириш орқали биз ўқувчиларнинг экологик билимларини чуқур эгаллашига ўз ҳиссамизни қўшган бўламиз.

**И. МАМАСОЛИЕВА,
«Bioekosan» республика
ёшларининг ўқув-
услубий мажмуасининг
психолог**

Yoz — o'tmoqda soz

“ЛОЧИН”НИНГ “ПАРВОЗ”И БАЛАНД

Пойтахтимизнинг Ҳувайдо маҳалласида жойлашган Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг “Лочин” болалар соғломлаштириш оромгоҳида иккинчи мавсумнинг тантанали ёпилиш маросими бўлиб ўтди.

Алоҳида таъкидлаш жоизки, бу ерда биринчи ва иккинчи мавсумларда 700 нафардан зиёд болалар таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Тошкент шаҳар қўмитаси томонидан берилган йўлланмалар орқали мириқиб ҳордиқ чиқаришди.

— Оромгоҳимизда дам олувчилар жами 9 та гуруҳга бўлиниб, “Ҳаёт бу катта парвоз, ишларимиз бўлар соз” шиори остида “Парвоз” жамоасини таш-

кил этган ҳолда 18 кун давомида турли хил маънавий-маърифий, кўнгил-очар тадбирларда кўтаринки руҳ билан иштирок этдилар, — дейди оромгоҳ бошлиғи Валентина Шаповалова. — Асосий тадбирлардан “Кувноқ экспресс”, видеоклиппар танлови, уч кунлик спартакиада, “Сўнгги қаҳрамон”, “Лочин-2003” шаҳзодаси ва маликаси, ушбу мавсумда таваллуд топган болажонлар учун гуруҳлар етакчилари танлови, “Шарқ бозори”, “Эртақлар оламига саёҳат” каби кўрик-танловлар ниҳоятда қизиқарли ўтди.

Оромгоҳда болажонларнинг дам олишларини ҳар томонлама мазмунли ташкил этиш мақсадида

“Моҳир кўллар”, тасвирий санъат, миллий ва Европа рақслари ҳамда спортнинг бир неча турларини қамраб олган спорт тўғарақлари мунтазам ишлаб турди. Тўғарақлар ва гуруҳ ишларини талаб даражасида ташкил этишда ташкилотчи Зулфия Ҳамроева, бош етакчи Ольга Недосекова, катта тарбиячи Фарида Музаффарова, рақс санъати раҳбари Людмила Хорошевскаялар алоҳида ўрнатди кўрсатдилар.

Айни кунда оромгоҳда учинчи мавсумга тайёрларлик ишлари бошлаб юборилди. Эътиборлиси, бу ерда тўртинчи мавсумда Оролбўйи болалари ҳордиқ чиқаради.

Наргиза ВАЛИЕВА

касб-ҳунар коллежлари талабалари, умумтаълим мактабларининг юқори синф ўқувчилари қатнашган “Мустақиллик сари мураккаб йўл” мавзuida очик мулоқотнинг баҳс-мунозара қисми анча фурсат қатнашчилар ёдидан кўтарилмас керак. Чунки унда

МУСТАҚИЛЛИК САРИ МУРАККАБ ЙЎЛ

зилган ушбу тадбирнинг асосий мақсади, ёшларни маънавий баркамол, ўз она-Ватанининг тарихини мукамал эгаллаган билимдон фарзандлар қилиб тарбиялаш, улар онгида юртни, миллатни, инсонларни қадрлашдан иборат халқимизга хос асрий туйғуларни шакллантиришдан иборат бўлди. Олий ўқув юртлари, академик-лицей ва

эришгунга қадар бўлган қийинчиликлар ва бугунги бунёдкорлик ишлари мустақилликни мустаҳкамлашда ёшларнинг ўрни ва бурчи хусусида ўтказилган савол-жавоблар мунозарага сабаб бўлди. Тадбир сўнггида музей экспонатлари билан тиллашув иштирокчилар шурида тарихимизни яна бир бор жонлантирди.

Шоира ОХУНЖОНОВА

Тошкент вилоятининг Ўртачирчиқ туманида жойлашган «Меҳржон» ёзги соғломлаштириш оромгоҳида бу йил ҳам ёзги «Агроистеъдод» мактаби иш бошлади.

Халқ таълими вазирлиги, Республика давлат Патент идораси, Халқаро Шароф Рашидов жамғармаси, Республика ўқувчилар техник ижодиёт Маркази ҳамкорлигида ташкил этилган бу мактабдан қўзланган асосий мақсад ёш авлодни ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялаш, иқтидорли ва ижодкор ёшларни аниқлаш, қўллаб-қувватлаш, уларнинг дам олиши, ижод қилишлари учун имкон яратиш касб-ҳунар ўргатиш билан бирга, миллий анъаналаримиз, бой тарихий маданиятимиздан баҳраманд этиш, — дейди биз билан суҳбатда Республика ўқувчилар техник ижодиёт маркази раҳбари Т.Қорабоев.

«АГРОИСТЕЪДОД» МАКТАБИ

Ун беш кун давом этадиган «Агроистеъдод» мактаби қатнашчилари Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва барча вилоятлардан келган қишлоқ хўжалигини механизациялаштиришни ўрганиш бўйича ихтисослашган мактаб ўқувчилари ҳамда Республика миқёсидаги тадбирларда фаол иштирок этган истеъдодли ўқувчилардир.

Латофат АБДУЛЛАЕВА

Владимир ГРАНКИН олган суратлар

Жаҳонда интеграция ва глобаллашув жараёнлари чуқурлашиб, ҳаётнинг барча жабҳаларини, биринчи навбатда таълим соҳасини кенг қамраб олмоқда. Илгари мамлакатнинг тараққиёти ва куч-қудрати ундаги мавжуд бўлган табиий бойликлар ва иқтисодий салоҳияти билан белгиланган бўлса, бугунги кунда ҳар қайси миллат имкониятларининг ҳал қилувчи белгиси этиб, ундаги билим ва маърифат, инсонларнинг интеллектуал ва маънавий салоҳияти билан белгиланмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримов Халқаро Вестминстер университети-нинг очилиш тантанасида сўзлаган нутқида мазкур масалага алоҳида тўхталиб, қуйидагиларни таъкидлаган эди: «Дарҳақиқат, бизнинг бундай ўта муҳим омилни ҳисобга олмасликка ҳаққимиз йўқ. Чунки ўз олдимизга қўйган юксак вазифа ва марраларга эришишда замонавий билим ва тажриба соҳиб бўлган, янгича фикрлайдиган ёшларимиз бизнинг таянчимиз ва суянчимиздир, десак, айтиш ҳақиқат бўлади.

Олдимизда турган буюк вазифаларни ечишнинг асосий омилли, уларни ҳал қилишнинг ягона шarti — том маънодаги баркамол шахсни, ҳар томонлама етук авлодни тарбиялаб, вояга етказишдан иборат. Юртимизнинг ёруғ келажагини, халқимизнинг ҳеч кимдан кам бўлмасдан фаровон яшашини таъминлашга қаратилган бу вазифаларни адо этиш барчамизнинг инсоний бурчимиздир... Бугун Ватанимизга нафақат юқори малакали мутахассислар, балки умумбашарий мерос ва қадриятларни замонавий билим ва тафаккур билан бойитишга қодир, ҳуқуқий-демократик жамиятда одамларнинг озод ва эркин яшашини, мустақил фикр юритиб, ҳар томонлама асосланган қарорлар қабул қилишини ҳаётий зарурат, деб биландиган баркамол ёшлар керак.»

Юртбошимиз белгиланган вазифалардан келиб чиқиб ҳамда Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг сифат босқичида белгиланган вазифаларни юқори савияда бажарилишини таъминлаш мақсадида Вазирлик томонидан таълим тизимининг етти устувор йўналишлари ва улар бўйича тадбирлар режалари ишлаб чиқилди.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастури бажарилишининг биринчи босқичи, узлуқсиз таълим тизимининг барча компонентлари ўзаро бир-бирлари билан узвий боғлиқлигини ва уларнинг ҳар бири ўзига бир хил муносабат талаб этишини кўрсатди. Аммо, улар орасида олий таълим фақат етти мустақил турларнинг бири бўлиб ҳисобланмасдан, балки иқтисодиётнинг барча соҳаларидаги ҳолатга ва ривожланишига, шу жумладан, таълим соҳасида ҳам унинг зиммасига катта масъулиятлар юклатилган. Жумладан, педагог, муҳандис-педагог ва илмий-педагог кадрларни тайёрлаш, ўқув адабиётларини яратиш, барча педагог кадрлар малакасини оширишни таъминлаш, катта ёшдагиларни бутун умр давомида ўқитишни ташкил этиш ва бир сўз билан айтганда, олий таълим мамлакатда амалга оширилаётган барча ижтимоий, иқтисодий ва демократик жараёнларга масъулдир. Бинобарин, олий таълимнинг интеграциялаштирувчи ва умумлаштирувчи роли Кадрлар тай-

ёрлаш миллий дастурининг бажарилишидаги сифат босқичида энг муҳим вазифаларни белгилашда инновацион ёндошишни таъминловчи айрим устувор йўналишларни белгилаш заруриятини қўйди.

Олий таълимнинг 139 таълим йўналиши бўйича Давлат таълим стандартлари, Намунавий ўқув режа ва дастурлар ҳамда қатор меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар такомиллаштирилди, фанлар бўйича дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг яратилишини назорат этиш мақсадида «Дарсликлар республика мониторинги» жорий қилинди. Бугунги кунга қадар 2267 номдаги дарслик, ўқув қўлланмалар, 230 номдаги электрон дарсликлар, 17 мингга яқин маъруза матнлари яратилди ва шу тариқа талабаларни ўқув адабиётлари билан таъминланганлик даражаси 94,7 фоизга, маъруза матнлари ҳисобга олинганда 100% га етказилди. «Битирув малакавий иш» ва «Магистрлик диссертация»лари мавзула-

лар қабул қилинди ва бир қатор магистратура талабалари вазирликнинг фахрий ёрлиқлари ва эсдалик совғалари билан тақдирландилар.

Таянч олий таълим муассасалари фаолиятини такомиллаштириш ва уларнинг турдош йўналишлар бўйича кадрлар тайёрловчи олий таълим муассасаларига ўқув-услубий ёрдамни кенгайтириш мақсадида таянч олий таълим муассасалари турдош йўналишлар бўйича кадрлар тайёрловчи олий таълим муассасаларига бириктирилди ва уларда ўқув-услубий ишларни талаб даражасида ташкил этишга масъул этиб белгиланди.

Ўзбекистон миллий университетида магистрлик диссертацияларини ҳимоя қилиш жараёнини номзодлик диссертацияларини ҳимоя қилиш жараёнига яқинлаштириш бўйича муайян ишлар тажриба сифатида қўлланилмоқда. Тошкент давлат иқтисодиёт университетида АҚШнинг Мериленд, Буюк Бри-

биқ этиш — бугунги кун педагогларига қўйиладиган талаблардир. Эскирган педагогик услублар билан ишлаб, фаол меҳнат қилишга қодир эмас, ташкилотчилик хусусиятлари етишмайдиган, масъулият сезмайдиган ва ўқув жараёнига эскича ёндашишни давом эттириб келаётган ва республикада амалга оширилаётган ислохотларга бефарқлик билан ёндашаётган профессор-ўқитувчилардан возкечиш фурсати келди. Профессор-ўқитувчилар фаолиятини рағбатлантиришда, барчага бир хил ёндашиш тамойили ўрнига, профессор-ўқитувчининг фаоллиги ва таълим сифатини оширишга тааллуқли бўлган муайян ишининг сифати ва ҳажмига қараб, моддий ва маънавий рағбатлантиришда дифференциал ёндашиш принципларини қўллашга киришилди. Профессор-ўқитувчиларда керакли билимни излаб топиш ҳамда зарурий бўлган маълумотларни тўплаш ва улар орасидан энг кераклиларини саралаш

ҳамда янги йўлланмалар бериш, иқтидорли талабалар гуруҳларида фан ва техника ривожига йўналтирилган илмий тадқиқот ва изланишларни жонлантириш, профессор-ўқитувчиларнинг вазифалари этиб белгиланди. Ўз вазифаларига масъулият билан ва талаба-ёшларга билим беришда содиқона ёндашаётган педагогларни аниқлаш мақсадида ички назорат бўлимларининг фаолиятини кучайтириш ва талабалар орасида «Профессор-ўқитувчилар талабалар нигоҳида» мавзусига бағишланган ижтимоий сўровларни ўтказиб туриш, натижаларини атрофлича муҳокама этиш бугунги кун талабларидир. Шунингдек, таълим сифатини ошириш бўйича бошқарув механизмларини ишлаб чиқиш ва бу борада олий таълим муассасалари масъулиятини ошириш ҳамда уларнинг таълим сифатини ошириш бўйича бажараётган ишларини мунтазам равишда мониторингини олиб бориш натижалари бўйича муайян чоралар кўриш, ижобий тажрибаларни умумлаштириш ҳамда уларни амалда тадбиқ этишга эришишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Таълим сифатини ошириш, ўқитиш самарадорлигига эришиш, талабаларда мустақил ва танқидий фикрлаш доирасини кенгайтириш учун профессор-ўқитувчилар томонидан қуйидаги сифат омилларига алоҳида эътибор қаратилиши лозим:

— қутилган натижаларни аниқ тасаввур этиш;

— ёзма топшириқлар миқдорини ошириш;

— биргина курс ишини бажаришдан кўра, кичик гуруҳ томонидан бир қатор лойиҳаларни бажаришга ўтиш;

— интерфаол услубларни кенг қўллаш;

— талабаларда танқидий фикрлаш кўникмаларини шакллантириш;

— ўқитиш ва ишлаб чиқаришда ҳамкорлик қилиш;

— ўқув курсларини амалий ҳаёт талабларига боғлаш.

Мазкур омилларни бевосита ишлашини таъминлашда кўп нарсга олий таълим муассасалари раҳбарлари, хусусан, деканлар, кафедра мудири ва профессор-ўқитувчилар фаолиятига бевосита боғлиқлигидан келиб чиқиб, профессор-ўқитувчиларнинг «Шахсий иш режа»сининг янги таҳрири лойиҳаси ишлаб чиқилди. Лойиҳада таълим сифатини ошириш учун профессор-ўқитувчилар томонидан бажарилиши лозим бўлган сифат кўрсаткичлари белгиланди. «Шахсий иш режа»нинг янги таҳрирдаги лойиҳасини кенг муҳокама этиш мақсадида «Маърифат» газетасида чоп этилди.

Фурсатдан фойдаланиб, олий таълим тизимида фаолият кўрсатаётган барча профессор-ўқитувчилар таълим сифатини оширишга қаратилган тадбирларни рўйбга чиқаришда фаол иштирок этишларига умид билдирамыз.

Республика магистратура талабаларининг биринчи илмий конференцияси тавсиялари, Битирув малакавий ишни ва магистрлик диссертациясини тақриз қилишда қўйиладиган асосий талаблар, таълимнинг сифат кўрсаткичлари ҳамда профессор-ўқитувчининг шахсий иш режаси билан 8-,9-,10-саҳифаларда танишасиз.

ТАЪЛИМ САЛОҲИЯТИНИНГ ЮКСАЛИШИ

Ўзбекистон Республикаси кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг сермахсул палласи — сифат босқичининг самараси

ри буюртмачи корхона ва ташкилотлар вакиллари билан ҳамкорликда экспертизадан ўтказилди. Ўқув жараёнида янги педагогик технологияларни кенг тадбиқ этиш, дарс машғулотларини интерактив шаклда ўтказиш, талабаларда танқидий фикрлаш кўникмаларини шакллантириш, вазиятчи (ситуацион) масалаларни ечиш, инфорацион технологиялардан унумли фойдаланиш каби услублар кенг қўлланила бошланди.

Мутахассислик фанларини чуқур ўзлаштиришда фундаментал фанлар асосий база бўлиб хизмат қилишини ҳисобга олган ҳолда математика, физика, кимё, биология, информатика ва ахборот технологиялари, педагогика ва психология фанларининг олий таълим муассасаларида ўқитишни тубдан яхшилашга бағишланган конференциялар ўтказилди. Мазкур конференциялар 7 та таянч олий таълим муассасалари базасида барча олий таълим муассасаларининг мазкур фанлар бўйича кафедралари профессор-ўқитувчиларининг кенг иштирокида ўтказилди. Конференция натижаларига кўра, ҳар бир фанни ўқитишда нимага бирламчи аҳамият қаратиш ва унинг самарасини ошириш борасида тавсиялар тайёрланди.

Жорий йилнинг 28-29 май кунлари магистратура талабаларининг биринчи Республика илмий конференциясининг очилиши Миллий академик театрда ўтказилди. Конференцияда 8 та соҳа бўйича 700 дан ортиқ илмий маърузалар тингланди. Амалий аҳамиятга эга бўлган маърузалар тўплам тарзида чоп этилди. Илмий конференция натижаларига кўра, тавсиянома-

таниянинг Вестминстр, Голландиянинг Фонтис университетлари тажрибаларидан кенг фойдаланилмоқда. Жумладан, «Банк иши», «Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар» таълим йўналишларининг сиртки ўқув шаклида масофавий таълим учун 15 та фанлардан видео маърузалар яратилиб, талабаларга билим берилмоқда. Самарқанд давлат университетида Болонья (Италия) университети билан ҳамкорликда очилган 3 та магистратура мутахассисликларида талабалар билимининг назорат этишда кредит тизимини жорий этишга киришилди. Гулистон давлат университетида масофавий таълим бўйича ибратли тажрибалар тўпланди, шунингдек, барча олий таълим муассасаларида фанлар бўйича яратилган маъруза матнлари асосида муаммоли маъруза матнларини яратишга киришилди. Жорий йилда ўтказиладиган якуний давлат аттестациялари жараёни қаттиқ назоратга олинди. «Битирув малакавий иш»ларнинг сифатини назорат этиш мақсадида махсус гуруҳлар ташкил этилиб, сўнги уч йилда бажарилган «Битирув малакавий иш»лар таҳлил этилди. Бакалавр босқичини тугатувчи талабалар томонидан бажариладиган «Битирув малакавий иш»лар мавзуларини ҳаётий масалалар билан боғлаш мақсадида ишлаб чиқариш корхоналари, буюртмачи ташкилотларнинг етакчи мутахассислари раҳбар сифатида тасдиқланди.

Таълим сифатини ошириш масаласига янгича ёндашиш, эришилган натижалар билан чекланмасдан, уни мунтазам равишда такомиллаштириш, янги услуб ва шакллари ишлаб чиқиш ва ўқув жараёнига кенг тад-

ва амалий масалаларни ҳал этишда улардан мустақил равишда кенг фойдаланиш кўникмаларини шакллантириш талаб қилинади. Фанлар бўйича яратилган маъруза матнлари асосида муаммоли масалалар билан бойитилган маъруза матнларини тайёрлаш, ҳар бир таълим йўналиши (мутахассислик) бўйича таълим жараёнининг мантикий-таркибий шаклини (фанларни ўқитишда кетмакетлик) аниқлаш, ўқув курсларини бевосита ҳаёт талабларига мослаштириш, вазиятчи масала ва топшириқларни тузиш, улар асосида услубий тавсиялар ва кўрсатмаларни тайёрлаш жорий қилинди. Ўқув дастура-рига мувофиқ ўтиладиган мавзулар бўйича тарқатма материалларни талабаларга етказиш ва талабаларга ҳар бир мавзу бўйича камида 5 тадан савол тайёрлаб келиш масъулиятини юклаш, шу тариқа уларни дарс машғулотларига тайёрланган ҳолда келишларини ва натижаларини рейтинг назоратларида ҳисобга олиш таъминланди. Дарс машғулотларини мунозара тарзида ўтказиш, талабалар томонидан тайёрланган ва берилган саволларнинг мазмун-моҳиятига алоҳида эътибор қаратиш, саволлар сифатига қараб, талабаларнинг муайян мавзу бўйича тайёргарлик ҳолатини аниқлаш, талабаларда мавзу бўйича фикрлаш, мустақил билим олиш, мавзуга оид адабиётларни топиш, улардан кенг фойдаланиш ва таҳлил этиш кўникмаларини шакллантиришга эришилмоқда. Мавзу бўйича талабалар тўплаган маълумотларни, билдирилган танқидий ва мустақил фикрларни таҳлил этиш, уларни умумлаштириш ва тўғриларини қўллаб-қувватлаш

БИЛИМ — БУНЁДКОРЛИК БЕЛГИСИ

Республика магистратура талабаларининг биринчи илмий конференцияси тавсиялари

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг рўёбга чиқарилиши, икки босқичли олий таълим — бакалаврият ва магистратуранинг жорий этилиши миллий таълим тизимимизнинг ҳалқаро интеграциялашувини таъминлайди. Магистратура таълим дастурининг асосий бўғинларидан бири бўлган илмий-тадқиқот фаолияти натижалари муҳокамасига бағишланган ушбу илмий анжуманга магистратура йўналиши мавжуд бўлган 53 та олий таълим муассасаларидан 742 та илмий маърузалар келиб тушди. Биринчи илмий конференциянинг якуний босқичи сакизта билимлар соҳасига мос шўъбаларга бўлинди ва қуйидаги таянч олий таълим муассасаларида ўтди:

Таълим соҳаси — ТДПУда;
Гуманитар фанлар ва санъат соҳаси — ЎзДЖТУда;
Ижтимоий фанлар, бизнес ва ҳуқуқ соҳаси — ТДИУда;
Фанлар соҳаси — ЎзМУда;
Муҳандислик, ишлов бериш ва қурилиш тармоқлари — ТДТУда;
Қишлоқ хўжалиги соҳаси — ТДАУда;

Соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот — 2 ТошДТда;
Хизматлар — ТТЕСИда.

Ялпи мажлислар Миллий академик драма театри биносига ўтказилди.

Ҳар бир таълим соҳаси бўйича шўъбаларда қилинган маърузалардан 80 таси энг яхши деб топилди ва улар

тегишли мукофотларга сазовор бўлди.

Республика магистратура талабаларининг биринчи илмий конференциясининг шўъба мажлисларида илмий этикани сақлаган ҳолда қизғин баҳс-мунозаралар, ҳар бир маърузачининг илмий ижод борасидаги қобилиятини, ўз фикрларини кўпчилик олдида баён қилиш руҳида ўтди.

Конференция иштирокчилари куйидагиларни таъкидлайди:

— кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланган олий таълимнинг иккинчи босқичи — магистратура шаклланишига эътироф этилади;

— магистратуранинг жорий қилиниши олий таълим муассасаларида ва тегишли кафедраларда илмий тадқиқотларнинг ривожланишига, кўплаб илмий мақбаладорнинг шаклланишига ижобий таъсир кўрсатмоқда;

— магистратурада ўқитиш илм-фанга иқтидорли ёшларни кенг жалб қилиш, уларнинг илмий бунёдкорликка бўлган интилишларини қўллаб-қув-

ватлаш ва қондириш имконини кенг очиб беради.

Конференция иштирокчилари куйидаги тавсияларни қабул қилдилар:

1. Магистратура талабаларининг республика илмий конференцияси аъъанавий равишда ўтказилиши белгилаб қўйилсин.

2. Илмий конференцияга тақдим қилинган илмий маърузалар сифатини яхшилаш, уларни илмий мақола шаклида расмийлаштиришга алоҳида эътибор қаратилсин.

3. Конференцияга келиб тушган илмий маърузаларни баҳолаш Низомлари, «Энг яхши илмий маъруза»ларга мукофотлар белгилаш тақомиллаштирилсин. Вазирликдан биринчи ўринга «Пентиум» компьютери, иккинчи ўринга 150 минг сўм, учинчи ўринга 100 минг сўм мукофот тайинлаш сўралсин.

4. «Энг яхши магистрлик диссертацияси» Республика танлови тавсис этилсин ва бундай танловни даврий

равишда ўтказиш йўлга қўйилсин. Магистрлик диссертацияларининг долзарблигига, илмийлигига, амалий аҳамиятига, ҳажмига ва расмийлаштириш сифатига қўйиладиган талаблар ишлаб чиқилсин.

5. Магистратура талабаларининг ҳалқаро алмашувини кенгайтириш, хорижий олий таълим муассасалари билан ҳамкорликда баҳариладиган илмий тадқиқот ишларининг узоқ муддатли дастурини тузиш ва уларни баҳаришга талабаларни жалб қилишга алоҳида эътибор берилсин.

6. Республиканинг нуфузли илмий журналларида ва хорижий нашрларда магистратура талабаларининг илмий мақолаларини чоп этишга эришилсин.

7. Магистратура илмий-тадқиқот ишлари мавзулари Республика фан ва технологиялар маркази тасдиқланган долзарб илмий йўналишлар доирасида ва аспирантурада давом этирилишини инобатга олиб, илмий кенгашда олдиндан, магистратуранинг

биринчи курсида тасдиқланиши зарур деб белгилансин.

8. Назарий ва амалий натижаларга эришган магистрлар ушбу натижаларни иқтисодиёт соҳаларига қўлла-ниши эъвазига юқори иқтисодий ва ижтимоий самара олинган тақдирда, Давлат мукофотлари ва унвонларига кенг тавсия этилсин. Давлат мукофоти ва унвонларини олган магистратура талабалари аспирантурага имтиҳонсиз қабул қилиниши юзасидан тақлиф кiritилсин.

9. Илмий-назарий ва амалий аҳамиятга эга бўлган магистрлик диссертациялари ҳақида маълумотлар интернет орқали тарғиб қилинсин. Шунингдек, магистрлик диссертациялари мавзуларини танлаш ва асослашда интернет маълумотларидан кенг фойдаланилсин.

10. Ўта юқори илмий савияда баҳарилган магистрлик диссертациялари асосида номзодлик диссертацияси тайёрлаш бўйича ОАК га тақлиф билан чиқиш тартиби киритилсин.

11. Танловларда ғолиб чиққан магистрлар илмий ишлари ва диссертацияларига раҳбарлик қилган профессор ва доцентларни моддий ва маънавий рағбатлантириш тартиблари ишлаб чиқилсин.

2003 й. 29 май, Тошкент ш.

Миллий академик драма театри биноси, якуний ялпи мажлисда қабул қилинди.

Битирув малакавий ишни тақриз қилишда қўйиладиган асосий талаблар

1. Битирув малакавий иш (кейинги сатрларда «иш») мавзусини ОУМТВ томонидан 1998 йил 31 декабр 362-сонли буйруқ билан тасдиқланган «Олий ўқув юртларида бакалавр битирув малакавий ишини баҳаришга қўйиладиган талаблар»га жавоб бериши.

2. Иш мавзусининг талабларининг ўқиш учун тўлов-контракт маблағини тўловчи ва буюртмачилар томонидан тақлиф этилганлиги.

3. Иш раҳбарининг, мавзуга тегишли материалларни тўплаш бўйича (жумладан, малакавий амалиёт ўтказиш даврида ҳам) топшириқ берганлиги.

4. Президентимиз И.А.Каримовнинг асарларидан фойдаланганлик даражаси.

5. Ишнинг тегишли бўлимлари бўйича ташқаридан маслаҳатчи (консультант)нинг олинганлиги.

6. Иш мавзуси ва раҳбарни тайинлаш ҳақида ректорнинг буйруғи мавжудлиги.

7. Иш мавзусининг қайтарилмаганлиги, қайтарилган ҳолда унинг аввалгисидан фарқи.

8. Ишни кўчирганлик ҳақида (плагиат %).

9. Иш мазмунини ифодаловчи тушунтириш

қисмини қўлёзма тарзида расмийлаштирилганлиги.

10. Тушунтириш қисмининг ҳажми (10-15 минг сўз).

11. Ишга берилган раҳбар тақризининг сифати.

12. Ишда фойдаланилган адабиётлар тавсифи (интернет ва чет эл адабиётларидан фойдаланганлик даражаси).

13. Киритилган амалий тақлиф ва тавсияларнинг самарадорлиги.

14. Ишга берилган ташқи тақризнинг сифати.

15. Иш муаллифининг олган назарий билимларини амалиётга қўллаш имкони мавжудлиги.

16. Иш ҳимоясини ДАК томонидан баҳола-нишининг объективлиги.

17. Иш натижаларини амалиётга (1 йилдан сўнг) тадбиқ этилишига тавсиялар.

18. Хорижий тилда баҳарилган ишга давлат тилида ёзилган аннотациянинг сифати.

19. Қайта тақриз натижаси бўйича иш раҳ-бари, муаллифига қўрилган чоралар.

Магистрлик диссертациясини тақриз қилишда қўйиладиган асосий талаблар

1. Диссертация мавзусининг долзарблиги, унинг назария ва амалиёт учун муҳимлиги.

2. Диссертация мавзусининг манфаатдор вазирлик ёки ишлаб чиқариш корхонаси билан келишилганлиги.

3. Президентимиз И.А.Каримовнинг асарларидан фойдаланганлик даражаси.

4. Иккинчи раҳбарнинг (маслаҳатчи) ташқаридан олинганлиги.

5. Диссертация мавзусининг ОМ Илмий Кенгашида тасдиқланганлиги.

6. Диссертациянинг ҳажми, меъёрга нисбатан % ҳисобида (диссертация ҳажми 60-80 ва-ракдан иборат бўлиб, А4(21*29) формат қоғозга компьютерда 2 интервалда, 12-14 ўлчамли шрифтга мос терилган ҳолатда тайёрланади; ундаги сўзларнинг сони 16-20 мингга ташкил этади).

7. Ишни кўчирганлик ҳақида (плагиат %).

8. Иш натижаси ҳақиқатдан ҳам илмий-амалий аҳамиятга эгами?

9. Тадқиқот натижаларининг апробацияси.

10. Адабиётлар тавсифи (ИНТЕРНЕТ ва чет эл адабиётларидан фойдаланганлик даражаси).

11. Киритилган амалий тақлиф ва тавсияларнинг самарадорлиги (жумладан, нечта ишчи жой таъминлайди?).

12. Иш натижаларини амалиётга (1 йилдан сўнг) тадбиқ этилишига тавсиялар.

13. Ишга берилган тақриз ва тавсияларнинг сифати.

14. Фойдаланилган адабиётлар рўйхатида келтирилган назарий адабиётлар ва илмий ишларнинг диссертацияда таҳлил қилинганлиги (рўйхатда фақат нашр қилинган ва диссертация ишида фойдаланилган, мавзуга тааллуқли адабиётлар келтирилиши. Диссертация матнида кўрсатилган объектларга ҳаволалар (ссылкалар) берилиши. Ҳар бир бетда берилган изоҳлар (сноски) шу бетнинг матн пастки қисмида чи-зиқ тортилганидан кейин сатр бошидан алоҳида тартиб рақами билан кўрсатилиши).

15. Магистрлик диссертациясининг тузилиши ва таркибий қисмларини меъёрий ҳужжат (Вазирликнинг 1998 йил 30 октябр 305-сонли буйруғи билан тасдиқланган «Магистратура ҳақида Низом» ва 1999 йил 31 декабр 392-сонли буйруғи билан тасдиқланган «Магистрлик диссертациясини тайёрлаш намунавий тартиби») талабларига жавоб бериши ва унинг саводли ёзилганлиги.

16. Диссертация мавзусининг номи ва мазмунининг қайтарилиши.

17. Магистрлик диссертацияси ҳимоясини ДАК томонидан баҳолашнинг объективлиги.

18. Қайта тақриз натижаси бўйича иш раҳ-бари, муаллифига қўрилган чоралар.

ТАЪЛИМНИНГ СИФАТ КЎРСАТКИЧЛАРИ ҲАҚИДА

I. Ўқитиш сифати кўрсаткичлари

1. ДАК да олинган яхши ва аъло баҳо-ларнинг фоизи.

2. ДАК томонидан аъло баҳоланган битирув ишларининг (диссертацияларнинг) фоизи.

3. Олган таълим йўналиши бўйича ишга жойлашган бакалаврлар фоизи

4. Олган таълим йўналиши бўйича магистратурага кирган бакалаврлар фоизи:

ўзининг ОУЮ да;
бошқа ОУЮ ларда.

5. Олган таълим йўналиши бўйича аспирантурага кирган магистрлар фоизи:

ўзининг ОУЮда;
бошқа ОУЮ ларда.

6. Олий таълимни умумий ўрта таълим ва ЎМҚТ билан интеграция даражаси (ҳамкорлик ҳақида шартномалар микдори)

7. Мактабдан ташқари таълим муассасаларининг ёшларни касбга йўналтириш ишлари бўйича ОУЮлари томонидан оталиққа олиниши (Мактабдан ташқари таълим муассасалари билан шартномалар микдори).

Ёшларни касбга йўналтириш ишлари бўйича мактабдан ташқари таълим муассасаларини ОУЮ томонидан оталиққа олиш.

8. Иил давомида чоп этилган монография ва ўқув адабиётлари муаллифларининг микдори.

9. Тайёрланган услубий материалларнинг сони (3 йил мобайнида яратилган маъруза матн-лари, талабалар ва профессор-ўқитувчилар учун услубий тавсиялар, амалиёт, лаборатория иш-лари баёни, намоиш-кўргазмалар, дастурий дидак-тик материаллар)

10. ОУМТВ грифи билан нашр этилган дарс-лик ва ўқув қўлланмалар микдори.

11. Бошқа ташкилотлар грифи билан нашр этилган дарслик ва ўқув қўлланмалар микдори.

12. Барча ўқитиш тиллари бўйича ўқув ада-биётлари билан таъминланганлик фоизи.

13. Фан доктори ва профессори илмий да-ража ва унвонларига эга бўлган илмий ходимлар микдори ва фоизи (шу жумладан 45 ёшгача).

14. Фан номзоди ва доцент илмий даража ва унвонларига эга бўлган илмий ходимлар мик-дори ва фоизи (шу жумладан 30 ёшгача).

15. 50 та талабадан ортқ бўлган потокларда маърузалар микдори.

16. Олий таълим муассасалари етакчи хо-димлари штат таркиби кўламларининг умумий микдорига нисбатан машулотлар фоизи.

17. ОУЮ ўриндошлар томонидан баҳарила-диган умумий оқлама фоизи.

18. Кадрлар истеъмолчиларининг буюртма-си бўйича фан ишчи дастурларининг янгила-ниш фоизи.

19. Ўқитувчи томонидан ўқитилаётган фан бўйича билимларнинг янгила-ниш даражаси (дарслик, ўқув қўлланмалар, маъруза матн-лари яратиш, ўз соҳаси бўйича билим доирасида янги ахборотлардан фойдаланиш ва бошқалар билан аниқланади).

20. ОУЮни замонавий кабинетлар, ўқув ла-бораториялар, ўқув техникалар билан жиҳозла-ниш фоизи.

21. Талабаларнинг тармоқлар, кўргазмалар қўлланмалар, компьютерлар ва бошқа коммуни-кация воситалари билан таъминланганлик фо-зи.

22. Четдан келган талабаларни ётоқхоналар билан таъминланганлик фоизи.

23. Талабаларнинг илмий, ўқув ва услубий адабиётлар билан таъминланганлик фоизи.

II. Таълим сифати кўрсаткичлари

1. Бакалаврлар тайёрлашда таълим йўналиш-лари сони ва уларнинг ДТСлари билан таъмин-ланганлиги.

2. Магистрлар тайёрлашда мутахассислар сони ва уларни ДТС билан таъминланганлиги.

3. ОУЮларининг штатдаги профессор-ўқитувчилар микдори:

● Кафедра мудирилари;

● Профессорлари;

● Доцентлари;

● Катта ўқитувчилари;

● Ассистентлар (ўқитувчилар)

4. Ўриндошлик асосидаги профессор-ўқитув-чилар микдори:

● Кафедра мудирилари;

● Профессорлари;

● Доцентлари;

● Катта ўқитувчилари;

● Ассистентлар (ўқитувчилар).

5. Фоиз ҳисобидаги мутаносиблик (профес-сор-ўқитувчилар таркибининг умумий сонига нис-батан):

● фан докторлари (профессорлар), жумла-дан 45 ёшгача.

● фан номзодлари (доцентлар), жумладан 30 ёшгача.

6. Олий таълим муассасаларида битирувчи-ларни чиқарувчи кафедралар сони.

7. Бакалавриятни муваффақиятли битириб магистратурага кирган талабалар фоизи.

8. Магистратурага муваффақиятли битириб аспирантурага кирган талабалар фоизи.

9. ОУЮнинг йиллик «буюртмалар портфели» нинг баҳарилиш фоизи.

10. Биринчи курсдан ишга қабул қилишга ка-фолатланган битирувчилар фоизи.

11. Аукцион орқали туртинчи курсдан ишга қабул қилишга кафолатланган битирувчилар фо-зи.

изи.

12. Мутахассислиги бўйича ишга қабул қилинган магистрлар фоизи.

13. Мутахассислиги бўйича ишга қабул қилинган бакалаврлар фоизи.

14. Сиртки аспирантлар микдори (ўқув йили бўйича).

15. Кундузги аспирантлар микдори (ўқув йили бўйича).

16. Докторантлар микдори (ўқув йили бўй-ича).

17. 3 йил давомида ОУЮ Кенгашларида ҳимоя қилинган докторлик (номзодлик) диссертациялар-ни ОАК томонидан тасдиқланган микдори.

18. Ўқишни муваффақиятли битирган (дис-сертацияни ўз вақтида ёки бир йил ичида ҳимоя қилганлар) аспирантлар (докторантлар) фоизи.

19. Ҳамкорликда баҳариш учун ташкилотлар билан тузилган илмий, амалий, технологик лойи-ҳалар ва буюртмаларнинг шартномалари сони.

20. ОУЮ профессор-ўқитувчилари ва илмий ходимларини талабаларнинг илмий тадқиқот ишлари раҳбарлигига жалб қилиш сони.

21. Ҳар бир профессор-ўқитувчилар сонига тўғри келадиган фундаментал, давлат бюджети ва ҳўжалик шартномалари бўйича илмий тадқи-қотлар ҳажми.

22. Ҳар бир профессор-ўқитувчилар сонига тўғри келадиган, ташқи манбалар томонидан мо-лиялаштирилган (чет эл грантлари, лойиҳалари, шартнома бўйича ишлар) илмий тадқиқот иш-лари ҳажми.

23. Давлат бюджети тадқиқотларида жалб қилинган талабалар сони ва улар томонидан ба-жарилган ишлар ҳажми.

24. Чет эл манбалари томонидан молиялаш-тирилган илмий-тадқиқотларга жалб қилинган талабалар сони ва улар томонидан баҳаририлган ишлар ҳажми.

25. ТИЖ тўғрақлари сони ва уларга тала-баларни жалб қилиш фоизи.

26. ТИЖ тўғрақларининг кафедралар сонига нисбатан фоизи (ёки ОУЮ йўналиши).

27. Талаба ишларининг микдори (3 йил да-вомида):

● илмий нашрларда чоп этилган;

● олимпиадаларда тақдирланган;

● конференциялардаги маърузалар.

28. ОУЮда диссертация ҳимояси бўйича их-тисослашган кенгашлар сони ва шу ОУЮ штат ходимларининг кенгаш аъзолари таркибидagi микдори.

29. Кенгашда қўриб чиқилган умумий диссер-тациялар сонидан муваффақиятли ҳимоя қилин-ганларнинг фоизи

30. Таълимнинг фан ва ишлаб чиқариш бил-лан интеграцияси даражаси (корхоналар билан

ҳамкорликда баҳарилиши кўзда тутилган илмий, амалий, технологик лойиҳалар ва буюртмалар шартномалари сони).

III. Таълим сифати бошқарувининг кўрсаткичлари

1. ОУЮ кафедраларининг меъёрий-ҳўқуқий ҳўжатлар билан таъминланганлик даражаси фоизда:

● Ўзбекистон Республикаси Конституцияси (таълим бўйича);

● Ўзбекистон Республикаси «Таълим тўғри-сидан» қонуни;

● Ўзбекистон Республикаси Кадрлар тайёр

ШАХСИЙ ИШ РЕЖАСИНИНГ БАЖАРИЛИШИ СИФАТИ ТЎҒРИСИДА ЙИЛЛИК ҲИСОБОТЛАР:

“ ” 200 й - сонли баённома.

200 / ўқув йили бўйича режалаштирилган шахсий
иш режа _____ томонидан
(фамилияси, исми-шарифи)

(бажарилди, бажарилмади – қисқа изоҳ)

Шахсий иш режа бажарилиши
кўрсаткичлари асосида ўқитувчининг
рейтингини аниқлаш ва қўшимча ҳақ тўлашга
тавсия

Факультет декани

(ИМЗО)

8

Шу ердан қирқилади ✂

V. Иқтидорли талабалар билан ишлаш

[illegible]

VI. Малака опиирш

[illegible]

VII. Академик лицей ва касб-хунар коллежларидаги фаолияти ва улар учун тайёрланаётган дарслиklar, ўқув-услубий ишлар ва бошқалар

№/р	Бажарилган иш мазмуни	ҳажми, б.т.	Режалаш- тирилган муддати	Бажариш муддати	Бажарилиши ҳақида кафедра мудирининг хулосаси

6

Шу ердан буکلанди+

“Дастур кадрлар тайёрлаш миллий моделини рўёбга чиқаришни, ҳар томонлама камол топган, жамиятда турмушга мослашган, таълим ва касб-ҳунар дастурларини онгли равишда танлаш ва кейинчалик пухта ўзлаштириш учун ижтимоий-сиёсий, ҳуқуқий, психологик-педагогик ва бошқа тарзда шароитларни яратишни, жамият, давлат ва оила олдига ўз жавобгарлигини ҳис этадиган фуқароларни тарбиялашни назарда тутади.”

Ўзбекистон Республикаси «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»дан

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ**

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАСИНИНГ НОМИ

факультет номи

кафедра номи

ПРОФЕССОР- ЎҚИТУВЧИНИНГ ШАХСИЙ ИШ РЕЖАСИ

1

I. Ўқув ишлари 200_ / ўқув йили

[illegible]

3

2

7

4

5

Шу ердан букланади +

Миллатнинг онгини, ватанпарварлигини, ўз ҳақ-ҳуқуқларини уйғотиш, танитиш учун баркамол авлодни тарбиялаш ҳамма давлатларда, инсониятнинг энг ёрқин орзуси бўлиб келган.

Ўтган асрнинг бошларида Маҳмудхўжа Бехбудий, Мунаввар Қори Абдурашидхонов, Абдулҳаким Саримсоқов, Мулло Абдулла Авлонов, Тошхўжа Азизхўжаев, Хусанхўжа Дадахўжа ўғли, Тўлаган Хўжамёров ва бошқа маърифатпарварлар ўзбек халқининг дунёқарашини, онгини, тафаккурини, характерини ўрганиш ва ўзгартиришнинг тамал тошини қўйиб, ўзбекларни замоннинг илғор миллатига айлантириш учун миллий-маърифий — тарбиявий ишга бел боғлаган эдилар.

Миллатимиздаги хабарсизлик, ҳафсаласизлик, эл-юрт равнақида иштиёқсизлик, ғайратсизлик, ёшлар тарбиясига бепарволик, дунё тараққиётга лоқайдлик ва бошқа салбий сифатлар умуммиллий даражада намоён бўлганлиги туфайли ҳадидлар мазкур иллат ва сифатларни маърифий йўл билан бартараф этишни кўзладилар.

Абдулла Авлоний ва Тўлаган Хўжамёров (Тавалло) асарларини ўқиган киши миллат қайғусида яшаган ҳадидлар қатори бу икки маърифатпарварлар ҳам ўз миллатини севишда фақат мактаб кўкка кўтариш эмас, балки иллатларни ўткир ҳажвга олиб, танқид орқали қусурларини кўрсатиб, йўқотиш йўлларини қидирганларини тезда пайқаб олади. Улар маърифатсиз, илмсиз тараққиёт бўлмаслиги ҳақидаги фикрларни содда, раво, аммо аччиқ ҳақиқат билан баён қиладилар. Абдулла Авлонийнинг 1904 ва бошқа йилларда очилган ҳадид мактаблари учун яратган дарсликлари, газеталар, театрлар ташкил қилишдаги саъй-ҳаракатлари алоҳида эътиборга лойиқ.

Бошқа ҳадидлар қатори Абдулла Авлоний ва Таваллоларнинг халқимизни дунёдаги пешқадам миллатлар қаторида бўлишларига қаратилган ғоялари ҳозирги кунда ҳам ўзига хос аҳамиятга моликдир.

Мазкур иллатларни бартараф қилишда биринчи навбатда миллий онгини мақсадга, қучли йўналтиришга қаратилган миллий тарбия, илм, тарғибот, мактабни ислоҳ қилиш, керакли фойдали илмларни ўрганиш, Европача илм, техника ва қонунларни ўрганиб, қиёс қилган ҳолда катта тараққиёт йўлига чиқиш учун дунёвий фан ва илм лозимлигига ундаш, миллийликни сақлаб қолган ҳолда замонавийлашувга даъват қилиш, ўтмишдаги ижобий, ўзгарувчан илдизларга таянган ҳолда

маърифий курашга чақирдилар.

Тавалло ўз асарларида Туркистоннинг мустақиллиги, озодлиги учун энг оғир, энг қора меҳнатга, ҳаттоки ўлим учун ҳам тайёр эканини куйидаги шеърини сатрлар орқали баён қилади.

**Кулоқ сол боғ аро ким қилди
бизларга садо миллат,
Хазин овозидан маҳзун
дилим тобти даво, миллат.
Таваллодек ҳамиша, миллатга
арзингни изҳор эт,
Очар кўнгил ғуборин, айни
булбул муддао, миллат.
Дедим: миллат учун ўлдурса
ҳам ёзмокни қўймасман,
Алар деди: Тавалло, санда**

ҳеч бир ор йўх, йўх, йўх.

**Ёки:
Кел, Тавалло, миллатнинг
отхонасида хизмат эт,
Тоза қил, бир ҳосият бор
миллатнинг шалтоғида.**

Кўриняптики, шоирнинг "Миллат шалтоғи"ни "тоза қилиш"га бўлган аҳди атрофлича ва пухта ўйлаб айтилган, муайян кузатишлар фикр-мулоҳазаларнинг якуни сифатида майдонга келган хулоса экан.

Абдулла Авлоний ҳам, Тавалло ҳам ёшларга таълим-тарбия беришда, айниқса оталарнинг лоқайдлиги, бепарволиги, ёшларнинг истиқболини ўйламасликлари, қолоқ фикрлашлари, бойлар боласига "мени давримда ўйнаб, яйрасин" дейишлари ва бошқа иллатларни ўз шеърларида ҳажвий баён қилишларида маслакларни бир эканини пайқаш қийин эмас.

Масалан, Абдулла Авлоний:
Агарда етти ерда тўй бўлса,

**ошни тушургайлар,
Тўйб қорни, кекуруб,
кўп керушкониға диққатман.
Маориф, илм йўлиға,
тийинни кўзлари қиймас,
Базмда баччаға сўмлар беришқони-
ға диққатман, — деб ёзса
Тавалло:
Топилса олти ердан етти
хил тўй-маърака оши,
Ошарлар мисли юҳо тўймаёя
хўб аждаҳомиз бор.
Юбормай мактаба ўғлин,
маним давримда юр, ўйна,
Дебон кўр тарбиятни тескари
қилгон атомиз бор, — деб ёздади.**

Абдулла Авлоний ва Тавалло бола тарбиясида бола яшаб турган муҳитнинг роли катта эканлигини кўрсатадилар ва бу соҳада оила шароитини ҳам назар эътибордан қолдирмайдилар. Тарбия боланинг ахлоқига, ҳуқ-атвориға қучли таъсир этишини эътироф қиладилар ва ота-оналарни ўз болаларини тарбия қилишга чақирадилар. Таълим билан тарбия бир-бири билан боғлиқ бир бутун жараён эканлигини алоҳида таъкидлайдилар.

Авлоний "Туркий гулистон ёҳуд ахлоқ" асарининг "Назари ибрат" бўлимида ҳар бир воқеа ва ҳодисадан ибрат олиш ҳар бир кишининг вазифаси деб билади.

"Хулқларнинг энг афзали, инсонлар учун энг кераклиси назари ибратдир. Инсон назари ила боқиб дунё китобидан ўз қадр ҳиссасини билиб олмак лозимдур.

Маърифат соҳиби бўлмак учун аҳволи оламдан хабардор бўлмак керак...

Ҳозирги замондаги тараққий қилган миллат-

ларнинг ҳунар ва санъатларининг барчаси илми ва назари ибрат соясида намоён ўлуб, оламни мунаввар ва мусаххар қилмишлар".

Ҳар иккала маърифатпарварнинг сўзларидан ўз даврида миллатнинг янгиликларга интилишлари суғлиги, лоқайдлиги, бепарволиги ва бошқа салбий хислатларнинг кўплиги маълум бўлади.

Хушёр ва зийрак кишилар куч ва қувватлари бор вақтида келадурган замонларини тушуниб, пул ва молларини ўринсиз ерларга, тўй ва маъракаларга ҳаддан ортиқча исроф қилмасалар... Замонага мувофиқ киши қилмак учун болаларини ўқитмак ва тарбия қилмак тўғрисида ақчаларини асло қизғонмаслар", — дейди Авлоний. Тавалло эса:

**"Эй Тошкенд аҳли, бугун,
сизлар ўқунг илму фунун,
Илмсиз киши бўлғай забун,
ёким билмайсиз ҳануз?
Фафлатда кўп чойхоналар бокур,
кўринг, бедоналар,
Билмам қачон уйғоналар,
сиз уйғотолмайсиз ҳануз?
Ёзди Тавалло ҳасратин,
билдурди сизга ниятин,
Суйган аё ўз миллатин,
деманг ёзолмайсиз ҳануз".**

Иқтисод масаласидаги Авлоний ва Таваллонинг фикрлари ҳозирги кунда ҳам ўз қадрини йўқотмаган.

"Иқтисод деб пул ва мол кabi неъматларнинг қадрини билмакка айtilur. Ҳозирги замонда мақсадга етмак, ўз миллатига хизмат қилмак, халққа мақбул бўлмак учун илм ва мол лозимдур... Ёврополиклар ўзимиздан олган беш тийинлик пахтамизни кетуриб, ўзимизга йигирма беш тийинга сотурлар. Аммо биз осийликлар, хусусан, туркистонликлар думба сотуб, чандур чайнаймиз, қаймоқ беруб сут ошиймиз, нон ўрнига кесак тишлаймиз", — дея жон куйдиради Авлоний.

Ўтган асрнинг бошларидаги маърифатпарварларнинг, миллатни бошқа ривожланган мамлакат халқлари даражасига етказиш маърифат орқали амалга ошади деб тушунганлари бежиз эмасдир. Уларнинг ният ва тилаклари Ўзбекистон мустақилликка эришгач рўёбга чиқмоқда...

**Акрам АКМАЛОВ,
педагогика фанлари номзоди,
доцент**

Malaka oshirish

Педагогик технология нима? Нега бу сўз бирикмасига "янги" сўзини қўшимча қилиб, "янги педагогик технология" деб атаймиз? У нима учун бугунги таълим-тарбия жараёнида заруратга айланди? Нега энди шунча йиллардан бери кунимизга яраб келган таълимни ташкил этиш жараёнида қўллаб келаётган амалиётдан янги кечилишимиз керак, ўқув жараёнида қўллаб келинаётган ўйиҳалашга янги ёндашишимиз нима учун зарур бўлиб қолди?

амалиётга татбиқ этишдан иборат.

Бошқача қилиб айтсак, янги таълим тизими мазмунни ўқув режа, дарсликлар асосида ўқув жараёнини лойиҳалаштиришга ҳам янги ёндашиш, уни янги ташкил этиш зарурияти туғилмоқда.

Таълим мазмунини, унинг компонентлари, таркиби, вазифалари ҳақида сўз кетганда далиллар билан қонуниятлар, яққоллик билан мавҳумлик, билимлар билан ҳақиқатни мустақил билиш методлари ўртасидаги мақбул келадиган муносабатларни аниқлаш, шунингдек,

ташкил этилган малака ошириш курсларида ўқиш жараёнида юқоридаги фикрлар теъарағида атрофлича баҳоланшид ва таълим тизимидаги қўллаб янгиликлардан воқиф бўлдик. Шулар баробарида институтнинг малакали, тажрибали профессор-ўқитувчилари томонидан турли йўналишдаги дарс, машғулотлар қизиқарли ва жозибали тарзда олиб борилди. "Эшитсам, эсдан чиқараман, кўрсам, эсимда қолади, иштирок этсам, ўзимники!" тамойили асосида ўтказилган тренинглар эса бизни фаоллик билан ишлашга чорлади, десак ҳеч ҳам муболага бўлмайди.

Ўқувчини фаол иштирокчига айлантира олаяпмизми?

Бу каби саволларга жавоб бериш учун, энг аввало, мамлакатимизда "Таълим тўғрисида"ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида таълим-тарбия соҳасида олиб борилаётган туб ислохотларнинг асосий йўналишларини аниқлаб олмак лозим. Бу йўналишлар: таълим мазмунини, тизimini ислоҳ қилиш; таълим-тарбия бошқарувини ислоҳ қилиш; таълимнинг бозор иқтисодиётига асосланган механизмини яратиш; ота-она, ўқитувчи-ўқувчининг таълим жараёнига бўлган янги қарашларини шакллантириш; бу туб ислохотларнинг бош ҳаракатлантирувчи кучи — янги педагогик технологияни

дарслик ва ўқув қўлланмаларда терминологик қатъийлик, бир қийматлилиқка эришиш зарур бўлади.

Бир сўз билан айтганда, дарсликлариимиз тили раво, содда, ихчам матнлардан ташкил топгандагина, у болаларнинг севишли китоби бўлади, ўқувчилар мустақил ҳолда ўрганиш мумкин бўлган "иккинчи ўқитувчи" вазифасини бажаради, билим манбаига айланади.

Хўш, биз жойларда ушбу ҳақиқатни тўла англаймизми? Ўқувчиларни суст тингловчидан фаол иштирокчига айлантира олаяпмизми?

Жорий йилнинг июнь ойида Абдулла Авлоний номидаги ХТХҚТМОИда

Хулоса қилиб айтганда, ёшларга таълим беришда ўқитиш эмас, ўқишга ўргатиш, билим бериш эмас, билим олишга ўргатиш, тайёр билимларни айтиб бериш эмас, мустақил мутолаа қилиш лозим эканлигини англаб етдик ва уларни жойларда ўз иш тажрибаларимизда қўллашга қарор қилдик.

**Каримжон МАДАМИНОВ,
Балиқчи туманидаги
19-умумий ўрта таълим
мактаби ўқитувчиси,
Илёс ОРТИКОВ,
Ғиждувон туманидаги
54-умумий ўрта таълим
мактаби ўқитувчиси**

МЕН СЕВГАН КАСБ

Болалигим барча болаларники каби ўйин-кулгига тўла бўлмади. Шўх болаликнинг беғубор кўчалари ҳаётнинг аччиқ ҳақиқатларини қамраган ҳаёт сўқмоқлари билан тутатиб кетди. Мен болалигимни ана шу ҳақиқатлар офтобидан тобланиб ўтказдим. Ёшлигимдан стоматолог касбига меҳр қўйишимга, аччиқ ҳақиқатлар замирида ётган катта йўқотиш сабаб бўлди. Гўё, ана шу йўқотиш ҳаётимда болалик орзулари яширинган олтин дарвозани очди-ю, менин ҳаёт йўлимин ҳам белгилаб бергандек бўлди. Оиламизда катта бобом Олимжон отани яхши эслаيمان. Уни тиш оғриғи безовта қилар эди: оғриқ исканжасида

каби тез ва жуда қисқадир. Ана шу қисқа умримизни бирор бир касбга бағишлаб, фойдали ва савобли амалларга сарфлаш лозим.

Мен севган ва меҳрим тушган стоматолог касбини эгаллаш учун, барча касбда бўлгани каби, меҳнат, сабр-тоқат, ирода талаб этилади. Бунинг учун киши меҳнатдан қочмаслиги, илм эгаллашга ихлос қўймоғи лозим. Мен ўз мақсадимга эришиш учун меҳнат қилишга тайёрман. Муҳими бу эмас, муҳими — мен ўз ҳаёт йўлимин қатъий танлаб олдим. Бу йўлдан адашмай олға қадам

Dil izhori

ташлайман. Ушбу лицейга ҳужжат топширишимдан мақсад ҳам шу эди. Ҳаёт йўлимин, касбимни

танлаб олишимда лицей педагогик жамоасининг ҳам меҳнати беқийёс. Айниқса, Муҳтарам Аслинова, Ойбек Холиқов, Ойдин Ишонходжаева, Нурмуҳаммад Наҳангов каби устозлардан жуда миннатдорман. Насиб этса, ушбу устозларимнинг меҳнатини ҳалоллаб, ТошМИга ўқишга кириб, етук стоматолог бўлсам.

Инсонларга меҳр кўрсатиб, савоб иш қилишга, бир кун келиб шу касбнинг моҳир устаси, Ватанимиз стоматологияси олдида турган долзарб муаммоларнинг ечимини излашга, унга хизмат қилишга сидқидилдан ният қилдим.

**Дилафрўз ҚОСИМОВА,
ЎЗМУ қошидаги
С.Сирождидинов
номидаги академик лицей
битирувчиси**

(Охири. Боши ўтган
сонларда)

Улар отда кун бўйи йўл босишди, қош қорая бошлаганда эса, Алкимёгар жангчини ортига қайтарди ва эгардан тушди.

— Нарёғига ёлғиз ўзинг кетасан, — деди у Сантьягога. — Эҳромларгача уч соатли йўл қолди.

— Раҳмат сенга, — жавоб қилди бўзбола. — Сен мени Умум Тилига ўргатдинг.

— Мен сенга ўзинг биладиган нарсани эслатдим, холос.

Алкимёгар коптлар ибодатхонасининг дарвозасини тақиллатди. Қора либосда руҳоний чиқиб келди, улар коптчада қисқагина нима ҳақдадир гаплашиб олишди ва Алкимёгар Сантьяго-

арабман, ўзимизнинг мақолимизга ишонаман. Мақол шундай:

“Бир бўлган ҳодиса, бошқа такрорланмаслиги мумкин. Бироқ икки бор рўй берган ҳодиса, албатта, учинчи марта ҳам рўй беради”.

Улар отларга минишди.

— Сенга тушлар тарихини айтиб бермоқчиман, — деди Алкимёгар. — Бақамтироқ юр.

Бўзбола бўйсунди.

— Шундай қилиб, Қадимги Римда, мустабид Тибериya замонида бир яхши одам яшаб ўтган, унинг икки нафар ўғли бўлган. Улардан бири жангчи бўлиб, салтанатнинг узоқ чет ҳудудига хизматга отланган. Иккинчиси эса Рим ахлини ҳаяжонга солган шеърлар ёзган.

Кунлардан бир кун чол туш кўради,

хизматкори касал эканини айтади. Ва Устоз — бу одамни шундай аташарди — унинг билан бирга боришга чоғланади. Бироқ юзбоши диндор киши эди, Устознинг кўзига қараб олиб тушунадики, ҳозир у Худо Ўғлининг рўпарасида турибди. Ана шунда сенинг ўғлинг абадий унут бўлмайдиган сўзларни айтади. У шундай деган:

“Ташвишланма, Тангрим, мен муносиб эмасманки, Сен менинг қаватимга қўшилсанг. Бироқ сўзингни айтгин ва менинг хизматкорим соғайгай”.

Алкимёгар ўтини ниқтади.

— Ердаги ҳар бир одам, у нима биланки машғул бўлмасин, дунё тарихида етакчи аҳамиятга эга вазифани адо этади. Одатда одамлар ҳатто бу ҳақда би-лишмайди ҳам.

насини қидирди, зотан, ҳар қандай иш мақсадга тўла эришилгандагина битган ҳисобланади. Бўзбола тепаликда турар ва йилларди, пастга қараганида эса кўрди: кўз ёшлари тўкилаётган жойда гўн кўнғизи ўрмалаб бораётганди. Сахро бўйлаб кезган вақт мобайнида Сантьяго бунинг Мисрда тангри тимсоли эканидан хабардор бўлганди.

Унга яна бир белги берилди ва бўзбола кумни қовлашга киришди, бироқ аввал биллур Сотувчини эслади ва унинг ҳақ эканини тушунди: умр бўйи тош қалагани билан ҳеч кимга ўз ҳовлисида эҳром қуриш насиб этмайдди.

Тун бўйи у белгиланган жойда кумни қовлади, бироқ ҳеч нарса топмади. Эҳромлар тепасидан мингйилликлар унга сукут сақлаб термуларди. Бироқ у

нишича, гўё мен Испанияга боришим керак, у ерда бир вайрона черков бор эмиш, унга чўпонлар қўйларини қамаб тунармиш, омборхонасида тутанжир ўсиб чиққанмиш, шу черковни қидириб топишим керакмиш. Бироқ мен туш кўрдим, деб сахрода тентираб йўл кезадиган аҳмоқ эмасман.

Шу гапдан кейин қароқчилар кетишди.

Сантьяго азоб билан ўрнидан турди ва сўнгги бор эҳромларга қаради. Улар бўзболага табассум қилди, у ҳам жавобан қулиб қўйди ва юраги бахт-саодатга тўлганини ҳис этди.

У ўз ҳазинасини қўлга киритди.

ХОТИМА

Бўзболанинг исми Сантьяго эди. У вайрон бўлиб ётган черковга етиб келганида аллақачон қоронғу тушган эди. Омборхонада хануз тутанжир кўкариб турар, ўйик гумбаздан, худди бурунгадай, юлдузлар кўринарди. У бир оқшом отари билан шу ерда тунаганини эслади, ўшанда, кўрган тушини айтмаганда, тун хотиржам ўтганди.

Ҳозир у яна шу ерда. Бироқ бу сафар қўйларини ҳайдаб келгани йўқ. Унинг қўлида белкуррак бор эди.

У осмонга узоқ тикилди, кейин тўрвадан вино олиб, бир културм ичди. Бир сафар оқшом сахрода юлдузларга термилгани ва Алкимёгар билан вино ичгани ёдига тушди. Орқада қанча йўл қолиб кетганини ва Тангри унга қанақа фаройиб усул билан ҳазинага ишора қилганини ўйлади.

Агар у тушларига ишонмаганида, лўли кампирни, Малкисидқни, қароқчиларни учратмаганида...

“Бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин. Бироқ йўл белги-аломатлар билан кўрсатиб қўйилган эди, ундан мен четга чиқолмасдим”, — ўйлади у.

У ўзи сезмаган ҳолда ухлаб қолди. Кўзини очганида куёш тепага кўтарилиб кетган эди. Сантьяго тутанжирнинг тагини қовлай бошлади.

“Кекса сеҳргар, — ўйлади у Алкимёгар ҳақида, — сен барини олдиндан билгансан. Мен бу черковгача етиб келишим учун олтин қўйимнинг иккинчи бўлагини ҳам менга қолдирдинг. Руҳоний мени кийим-кечагим абгор, ўзимни дўппосланган аллозда кўриб қулиб юборди. Сен мени бундан халос қила олармидинг?”

“Йўқ, — у шамолнинг шитирлаган овозини яхши эшитди. — Агар мен сени огоҳлантирганимда, сен эҳромларни кўрмасдинг. Улар чиндан ҳам жуда гўзал, тўғрими?”

Бу Алкимёгарнинг овози эди. Бўзбола кўлди ва қазини давом эттирди. Ярим соатча вақт ўтиб, белкуррак аллақандай қаттиқ нарсага урилди, тагин бир соатлардан сўнг Сантьягонинг олдида қадимги тилла тангалар билан лик тўла чиройли сандиқча турарди. Сандиқчада тагин қимматбаҳо тошлар, оқ ва қизил патлар билан безатилган олтин никоблар, зумрад қопланган тош санамлар бор эдики, жангу жадалларда қўлга қиритган бу ўлжаларни голиб мамлакат аллақачон унутиб юборган, ўлжалар эгаси улар ҳақида фантасияларга ҳам ҳеч нима демаган эди.

Сантьяго тўрвадан Урим ва Тумимни олди. Улар фақат бир марта, эрталабки пайт бозорда унга асқотганди: ҳаёт уларсиз ҳам бўзболага ишончли белгиларни кўрсатиб турди.

Сантьяго уларни сандиқчага солди — бу ҳам унинг ҳазинасининг бир бўлаги: тошлар унга энди ҳеч қачон учратмайдиган кекса подшоҳни эслатиб туради.

“Ҳаёт чиндан ҳам Ўз Тақдир йўлидан борадиганларни сийлайди, — ўйлади у ва Тарифга бориши, лўли кампирга ҳазинанинг ўндан бирини бериши лозимлигини эслади. — Лўлилар чиндан доно! Дунё бўйлаб кўп кезишларидан шундай бўлса керак”.

У яна шамол эсаётганини сезди. Бу “ливантинлик” эди, Африкадан еларди, бироқ бу сафар ўзи билан сахро бўйини олиб келмади, маврлар босқинини даракламади. Энди Сантьяго секин яқинлашиб келиб, лабларига бўса бўлиб кўнган муаттар бўйни, майин товуш ва таъмини фарқлади.

Бўзбола табассум қилди: бу Фотиманинг илк ўпичи эди.

— Мен бораёпман, — деди у, — сенинг ёнингга бораёпман, Фотима.

Аҳмад ОТАБОВ
таржимаси

Пауло КОЭЛО

АЛКИМЁГАР

ни ичкарига тақлиф қилди.

— Сени менга ёрдам беради, деб айтдим.

Ибодатхона ошхонасида Алкимёгар ўчоққа ўт ёқди. Руҳоний бир бўлак кўргошин олиб келди ва Алкимёгар кўргошинни темир идишга солиб, оловга қўйди. Кўргошин эригач, у чўнтагидан сариқ шиша тухум чикарди, ундан тўғноғчининг бошидай бўлакчани ушатиб мумлади ва эриган кўргошинга ташлади.

Суюклик қондай қизил тусга кирди. Алкимёгар қозончани оловдан олди ва совуши учун четга қўйиб, руҳоний билан сахродаги уруш ҳақида гурунглашди.

— Узоқ давом этар-ов, деб кўрқаман, — деди у.

Руҳоний афсусланди: уруш боис карвонлар қачондан бери Физода туриб қолишди. “Бари Тангрининг иродаси билан”, — қўшиб қўйди у итоат-корона оҳангда.

— Тўғри, — деди Алкимёгар.

Ниҳоят қозонча совигач, Сантьяго билан руҳоний ҳайратланиб қараб қолишди: идишда доира шаклида қотган кўргошин олтинга айланган эди.

— Наҳотки бир кун келиб мен ҳам шунга ўргансам? — сўради бўзбола.

— Бу менинг Йўлим эди — менинг, сенинг эмас. Мен сенга бунинг мумкин эканлигини кўрсатгим келди, холос.

Улар яна ибодатхона дарвозасига келишди ва шу ерда Алкимёгар олтин гардишни тўрт бўлакка бўлди.

— Бу сенга, — деди у, биттасини руҳонийга узатиб. — Доим зиёратчиларни очиккўнгиллик билан кутиб олганинг учун.

— Ўзимнинг очиккўнгиллигим учун жуда кўп олаяпман мен, — эътироз билдирди руҳоний.

— Ҳеч қачон бундай демагин. Деворнинг ҳам қулоғи бор, ҳаёт кейинги сафар улушингни камайитриб қўйиши мумкин, — жавоб қилди Алкимёгар ва Сантьягога ўғирлиди. — Мана бу эса сенга, қабила бошлиғи олиб қўйган пулларинг эвазига.

Бўзбола ҳам бу олтин жуда кўп-лигини айтгиси келди, бироқ жим бўлди.

— Бу менга, — давом этди Алкимёгар. — Мен уйга қайтишим керак, сахрода эса уруш давом этаётир.

Тўртинчи бўлакни қўлига олиб, у яна руҳонийга деди:

— Бу — тагин Сантьяго учун. Эҳтимол, асқотар.

— Ахир, мен ҳазинани қидириб кетаяпман-ку! — қичқирди у. — Жуда яқин қолдим уларга!

— Мен ҳам ишонаман, сен уларни топасан, — деди Алкимёгар.

— Унда менга олтиннинг нима кераги бор?

— Чунки сен икки марта борингдан ажралдинг. Биринчи марта сени товланачи алдаб кетди, иккинчисда қабила бошлиғи шилди. Мен кекса иримчи

тушида унга само фариштаси учраб, унинг ўғилларидан бирининг сўзлари бутун дунёда машхур бўлиши ва бир неча юзлаб йиллардан кейин ҳам уларни одамлар такрорлашини башорат қилади. Кувонганидан чол йиғлаб юборади: тақдир унга қулиб боққан, ҳар қандай отага ҳам насиб этавермайдиган олий севинччи инъом этганди.

Орадан кўп ўтмай у ҳалок бўлади — оғир араванинг гўлдирраги тагидан бир ёш болани кутқаради, бироқ ўзи гўлдиррак тагида қолади. Тақволи умр кечиргани боис, унинг руҳи тўғри самога йўл олади ва самода тушида кўрган фариштини учратади.

— Сен яхши, эзгу инсон эдинг, — дейди унга фаришта. — Ҳаётинг меҳр-муҳаббатга тўлуғ эди, қазойинг — иззатли бўлди. Мен сенинг хоҳлаган тиланингни адо эта оламан.

— Ҳаёт ҳам мендан эзгуликларини дариг тутмади, — жавоб қилади қария. — Сен тушимда кўринганимда, қилган барча саъй-ҳаракатларим беҳуда эмаслигини ҳис этдим. Зотан, ўғлимнинг шеърлари авлоддан-авлодга ўтади. Мен ўзим учун ҳеч нима сўрамайман, ҳар қандай ота ҳам ўзи тарбиялаган, ўқитган фарзанди шухрати билан гурурланади. Шунинг учун мен узоқ келажақда ўғлимнинг шеърлари қандай жаранглашини бир эшитсам, дегандим.

Шунда фаришта унинг елкасига ёндашади ва ҳар иккаласи кўз очиб юмгунча узоқ келажақда — қатта шаҳарда, нотаниш тилда гаплашаётган минглаб одамлар орасида пайдо бўлишади.

Қария кувонганидан яна кўзига ёш олади.

— Мен ўғлимнинг шеърлари асрлар оша яшашини билардим, — дейди у кўзларида ёш билан. — Айт-чи, бу одамлар унинг қайси сатрларини такрорлашаётир.

Фаришта меҳрибонлик билан уни ўриндиққа ўтиргизди ва ўзи ҳам унинг ёнига ўтиради.

— Сен айтаётган шеърлар бутун Римда шухрат қозонган эди, уларни ҳамма ёд билар, айтиб ҳузур қиларди. Бироқ Тибериyanинг подшолиги тугаган ва шеърлар ҳам унутилган. Одамлар сенинг бошқа ўғлингнинг—жангчи ўғлингнинг сўзларини такрорлашаётир.

Қария фариштага таажубланиб тикилиб қаради.

— У узоқ бир ҳудудда хизмат қилди, — давом этди фаришта. — Юзбоши бўлди. У ҳам адолатпарвар ва бағрикенг инсон эди. Бир сафар қўлларидан бири касал бўлиб қолади — ўлим ҳолатига тушади. Сенинг ўғлинг қаердадир бир табиб борлигини эшитиб, ўша одамни излаб кетади. Йўл-йўлакай бу одам — Худо Ўғли эканини биллади. У даволаган одамларни учратади. Унинг таълимотини эшитади ва гарчи ўзи римлик юзбоши эса-да, Унинг эътиқодида ўтади. Ва бир кун эрталаб Унинг қошида ҳозир бўлиб,

Бўзбола кўлди. Бир пайтлар у ҳаётнинг моҳияти ҳақидаги муаммолар чўпон учун бу қадар муҳим бўлишини ҳаёлига ҳам келтирмаганди.

— Омон бўл, — деди Алкимёгар.

— Омон бўл, — деди жавобан бўзбола.

Икки ярим соат отда Сантьяго сахро бўйлаб йўл босди. Йўл бўйи юрагининг айтганларига диққат билан қулоқ тутди. Айнан юраги унга ҳазина бекитилган жойни кўрсатиши керак эди.

“Ҳазина қаерда бўлса, сенинг юрагинг ҳам ўша ерда”, — деган унга Алкимёгар.

Бироқ юраги бошқа нарса ҳақида гапирди. Юраги гурур билан икки марта кўрган тушини ўнгга айлантириш ниятида қўйларини ташлаб сафарга чиққан чўпон тарихини ҳикоя қилди. Ўз Йўлини ва уни енгиб ўтганлар — янги ерларни ёки гўзалларни қидириб сафарга отланганлар ва ўз замондошларининг кўрсатган йўл-йўриқларига, ақидаларига журъат билан қарши бора олганлар, буюқ ўзгаришлару китоблар ҳақида ҳикоя қиларди.

Сантьяго барханны ёнбағирлаб кўтарилаётган пайтдагина юраги шивирлаб деди:

“Хушёр бўл. Сен йиғлаб юборадиган жойда мен бўламан, демакки, сенинг ҳазинанг ҳам ўша жойда бўлади”.

Бўзбола аста-секин кўтарилди. Юлдузлар сочилган осмонда яна тўлиқ ой кўринди — у сахро бўйлаб бир ойдан бери йўл юраепти. Ой барханны ёритди ва барханлардан тушган соялар денгиз тўлқинларига ўхшаб туюларди, шунда Сантьяго Алкимёгар билан хайрлашиб, юганини ташлаб отини қўйиб юборган кунни эслади. Ой сукутга чўмган саҳрони ва ҳазинани қидираётганлар босиб ўтган йўлни ёритарди.

Бир неча сония ўтиб, у тепага кўтарилганда унинг юраги жон-жаҳди билан ура бошлади. Рўпарасида, ой нурида ва оппоқ қумлар шуъласида эҳромлар қад ростлаб турарди.

Сантьяго тиз чўқди ва йиғлаб юборди. У Оллоҳга ўз Тақдирига ишонч уйғотгани, уни Малкисидқ билан, биллур Сотувчи, англиялик ва Алкимёгар билан дуч келтирганига шукроналар айтди; муҳими, унга сахро аёли билан учрашиш насиб этди, бу аёл эса сеvgи ҳеч қачон кишини Ўз Йўлидан адаштирмаслигига уни ишонтирди.

Минг йилликлар эҳромлар юксаклигидан бўзболага қараб турарди. Энди у, агар хоҳласа, воҳага қайтиши, Фотимага уйланиши, қўй боқиб юриши мумкин. Сахрода Умум Тилини биладиган, кўргошинни олтинга айлантира оладиган Алкимёгар ҳам яшаган-ку. Сантьяго ўз санъатини намойиш қиладиган, донолиги билан лол қолдирадиган одам йўқ. Ўз Тақдири йўлидан бориб, у ўзига кераклик ҳамма нарсага ўрганди, орзу қилганларини бошидан кечирди.

Бироқ, энг муҳими, у ўзининг хази-

Роман

ИНСОН ВА ТАБИАТ

Азал-азалдан инсон ва табиат ўртасида ўрнатилган муносабат алоқа бугунга келиб ҳам давом этмоқда. Инсон қўли билан барпо

этилган турли хил қўриқхоналарда табиатда камёб бўлиб кетаётган ҳайвонлар, қушлар муҳофаза остига олинган. Шундай қўриқхоналардан бири Қорақалпоғистон Республикасида жойлашган Бодай-тўқай қўриқхонасидир.

Бодай-тўқай қўриқхонаси 1971 йили ташкил этилган бўлиб, майдони 6,462 минг гектар ерни эгаллайди. Амударёнинг ўнг соҳилида жойлашган, бу ерда хонгул (Бухоро бугуси), тўнғиз, бўрсик, тўқай мушуги, ондатра, Хива қирғовули, оқ қарқаралар муҳофаза остига олинган.

Амударё соҳили тўқайлар, қайирлар, ҳайвонот дунёсига бирмунча бой. Дарё дельтасида, хусусан, қушлар кўп. Окқуш, ғоз, ўрдак, қирғовул, лойхўрак, лайлак, сақоқуш, қўтон, бедана, каптар каби қуш-

лар учрайди. Тўқайларда сут эмизувчилардан кўён, сассик кўзан, бўрсик, ёввойи мушук, чиябўри, бўри, тулки яшайди.

Сўнгги йилларда Қўйи Амударё ва Орол бўйидаги қушлар бу ерларни тарк эта бошладилар. Тўқайлардаги дарахт ва қамишларнинг кесилиши, тўқайларда мол боқилиши ва ноқонуний овчилик туфайли табиатнинг бутунлигига, уйғунлигига путур ета бошлади. Амударё тўқайларида 1950 йилгача йўлбарслар бўлган. Ҳозирда эса тўқай табиатини сақлаб қолиш мақсадида қўриқхона ҳудудида 60 дан зиёд ўсимлик турлари қўпайтирилмоқда. Асосий дарахт ўсимликлари ҳар

хил тераклар, майда баргли жийда ва бир неча хил толлардан иборат.

Дарахтлар орасида, дарё соҳилларида юлғун, чингил, кўға, қамиш, қизилмия каби буга ва ўтлар учрайди. Доривор ўсимликларга қизилмия, исирик, жийда каби ўсимликлар киради.

Қўриқхонада сут эмизувчиларга мансуб Бухоро бугуси — хонгул яшайди. Шунингдек, бу ерда Хива қирғовули алоҳида муҳофаза остига олинган. Қўриқхона гарчанд ноёб ҳайвон, қушлар, ўсимликларни муҳофаза қилса-да, унинг бугунги кундаги шароитини яхши деб бўлмайди.

Келинг, ёшлар! Юртимиздаги барча қўриқхоналар шароитини яхшилаш, табиатнинг бетакрор инъомларини асраш учун қўлни-қўлга бериб курашайлик!

Отабек ТАНГРИБЕРГАНОВ,
Садоқат ҲУСЕНОВА,
16-ўрта мактаб 9-синф ўқувчилари,
“Семург” экоклуб аъзолари

ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК

Яқинда Республика таълим марказида «Кўзи ожиз болаларни теварак-атрофда эркин ҳаракат қилишга ўргатиш» мавзусида халқаро «Мерси Прожект» ташкилоти билан ҳамкорликда тренинг-семинар ўтказилди.

Ушбу семинарда халқаро «Мерси Прожект» ташкилоти, Халқ таълими вазирлиги ва Республика таълим маркази ташкилий қўмита аъзолари ҳамда барча вилоятлардаги кўзи ожиз мактаб-интернат ўқитувчилари қатнашдилар.

Анжуман жараёнида халқаро ташкилот вакили Н.Альберс, Шаҳрисабздаги кўзи ожиз болалар интернати вакили Х.Пўлатовлар томонидан тузилган лойиҳа тақдимоти ва амалий машғулотлар ўтказилди.

Амалий машғулотда кўзи ожиз болаларни ижтимоий ҳаётга тайёрлашда зарур бўлган турли юриш қоидалари йўллари намойиш этилди.

Хусусан йўлларда доимий учраб турадиган белгилардан, гаражлар, йўлкалар, почта кутиси, метро белгиси, трамвай йўллари ва бошқаларни билиши зарурлигини, оёқ ости сезгилари билан тўйган ҳолда ерни устки қисми ҳолатини аниқлаш ўргатилди.

Р.ШОМАХМУДОВА,
Махсус таълим бўлими бошлиғи

Ички ишлар идораларининг барча мутасадди ташкилотлар билан ҳамкорликда амалга оширган қатор профилактик тадбирлари ва жойларда кўрсатган амалий ёрдамлари натижасида Республика бўйича вояга етмаганлар томонидан ёки улар иштирокида содир этилган жиноятларни 7 фоизга камайтиришга эришилди.

Жорий йил давомида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан вояга етмаганлар томонидан содир этилган баданга оғир шикаст етказиш жинояти 32 фоизга, номусга тегиш жиноя-

маганлар ва фарзандлари тарбиясига салбий таъсир кўрсатган 1148 нафар ота-она профилактик ҳисобга олинди.

Ота-онаси ва қариндош-уруғларининг эътиборсизлиги туфайли кўчада адашиб қолган 2170 нафар бола ва ўсмирлар (афсуски улар орасида ташлаб кетилган ва уйдан қувиб юборилганлари ҳам бор) вояга етмаганларга ижтимоий ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш Марказларига жойлаштирилди.

Албатта булар болангизга қаранг, у кўчада юрибди, деган гап эмас. У кўчада ёмон бола-

куни Малина кўчасидаги 76-дала ҳовлига яширин равишда кириб, шкаф ичида бўлган 120 000 сўмлик чарм курткани ўғирлаган. Кўрднингизми, 10-12 минг сўмлик куркани эмас, 100-120 минг сўмлик курткани ўғирлаган.

Учқудук шаҳар 11-кичик даҳа 77-уй, 27-хонадонда яшовчи, 4-ўрта мактабнинг 11-синф ўқувчиси 1985 йилида туғилган Динара Пирманова қўшнисни Ж.Бахроновнинг хонадонидан 93.700 сўм пулини ўғирлаган. Унинг тенгдоши Навоий шаҳар Халқлар дўстлиги кўчаси 48-уй

Тўрақўрғон туманининг Қашқарғузар маҳалласида яшовчи 1985 йилда туғилган А.Азизов эса Дуқат маҳалласида яшовчи М.Турсуновнинг уйдан 250 минг сўмлик турли хил кийим-кечакларни ўғирлаб кетган.

Ёки айтайлик, Поп шаҳридаги Тинчлик кўчасида яшовчи 1985 йилда туғилган У.Рустамов ўқишни ҳам йиғиштириб қўйиб, “таралло бедод кўчаси”га кириб кетди. Бу кўчада юриб у фуқаро Б.Азизовнинг новвой-хонасига келиб қолди ва унинг йўқлигидан фойдаланиб савдодан тушган 150 минг сўм пулини ўмариб кетди.

Албатта, булар қилмишларига яраша тегишли жазосини олишди. Аммо, улар орасида жазодан тўғри хулоса чиқара олмаганлари ҳам бор. Хўш бунга нима дейсиз?

Масалан, 1986 йил туғилган

билан ҳамкорликда вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар ва қаровсизликни олдини олиш борасида махсус Дастур ишлаб чиқилди ва ижро учун жойларга юборилди.

Болалар ва ўсмирлар жиноятчилиги, улар орасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш мақсадида ички ишлар идораларининг профилактика хизмати ходимлари томонидан вояга етмаганлар қаровсизлигини бартараф этиш ва улар орасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш бўйича маҳалла фаоллари, ўқув, давлат ва нодавлат ташкилотлар, жамоат бирлашмалари билан ҳамкорликда қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Жумладан, Ички ишлар вазирлиги ва унинг жойлардаги тизимлари томонидан ёшларнинг ҳуқуқий онгини ошириш, улар орасида ҳуқуқбузарлик ва

ҚАРОВСИЗЛИК

**БОЛАЛАР ВА
ЎСМИРЛАР
ҲУҚУҚБУЗАРЛИГИ
ҲАКИДА**

ЖИНОЯТ ИЛДИЗИ

ти 50 фоизга, ўзгалар мулкани ўғирлаш жинояти эса 17 фоизга камайди.

Жиноятда иштирок этган ўсмирлар сони — 10 фоизга, академик лицей ва касб-хунар коллежлари ўқувчилари сони — 20 фоизга, умумтаълим мактаб ўқувчилари сони — 4 фоизга камайди.

Аммо, булар хотиржамлигимизга асос бўлолмайди. Чунки, жорий йилнинг ўтган даврида турли сабаблар билан ички ишлар идораларига келтирилган бола ва ўсмирларнинг 2672 нафарига нисбатан тўпланган ҳужжатлар ҳокимликлар ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссияларга юборилди.

Турли ҳуқуқбузарликлар содир этган 2731 нафар вояга ет-

лар билан ўйнапти, дегани. Парво қилмасангиз биргалашиб қўшнингизнинг товугини бўлмаса-да, тухумини ўғирлайди. Жилла курса чорбоғига ўриликка тушиб, узуму олмасидан берухсат юлиб келади, дегани.

Афсуски рўйхатга олинган болаларнинг айримлари тухум ёки товук ўғирлаган болалар эмас. Уларнинг баъзилари куркани ўмарганлар, баъзилари эса бошқа турдаги жиноятга қўл урганлар.

Масалан, 2001 йил январь ойида ўғрилиқ жинояти содир этганлиги учун судланган, ҳозирда профилактик ҳисобда турган Зарафшон шаҳар 4-кичик даҳа 21-уй, 29-хонадонда яшовчи 1985 йилда туғилган А.Невзоров 2002 йил 15 декабрь

39-хонадонда яшовчи 1985 йилда туғилган Нафиса Бозорова эса фуқаро М.Худайкуловнинг хонадонидан 60.000 сўмлик тақинчоқларни ўғирлаб чиққан.

Ҳар иккала ҳолат юзасидан ҳам жиноят иши қўзғатилган.

Мана шундай ўғри бола ва ўғри қизлар қаердан пайдо бўлди? Афсуски улар фақат Навоийда эмас, бошқа вилоятларимизда ҳам бор.

Масалан, Наманган вилоятининг Чортоқ шаҳри Бедапоё даҳасида яшовчи 1987 йилда туғилган 44-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Д.Умматалиев, Арбағиш қишлоғида яшовчи 21-мактабнинг 8-синфида ўқиётган тенгдоши И.Норматов билан биргаликда фуқаро У.Иномовнинг Чортоқ деҳқон бозори ҳудудида жойлашган тижорат дўконидан 91000 сўмлик буюмларни ўғирлаб кетишган.

бўлишига қарамай, судланиб чиққан Сирғали туманида яшовчи Ш.Ҳақимова ва 1985 йил туғилган А.Ашкетова маст ҳолда ўзи тенги 18 яшар Н.Шукинани алдаб, «Пирамида» клуби орқасидаги хилват жойга олиб чиқадию унинг қўл соатини тортиб олишади.

Тўғри, улар узоққа кетиша олмади. Ички ишлар ходимлари зўравон қизларни дарҳол қўлга олишиб ишни терговга оширишди.

Демак, ёмон бола ва ўсмир сифатида рўйхатга олинганлар сизнинг, бизнинг болаларимиз орасида юрибди. Улардан огоҳ бўлиш ҳам болангизни ёмон йўлдан қайтаришнинг бир йўли.

Шу мақсадларни рўёбга чиқариш учун БМТнинг Болалар жамғармасининг (ЮНИСЕФ) Ўзбекистондаги ваколатхонаси

жиноятчиликнинг олдини олиш борасида маҳаллаларда, таълим-тарбия муассасаларида ва корхона, ташкилотларда минглаб учрашув ва суҳбатлар уюштирилди.

Республиканинг барча минтақаларида кенг қамровли “То-залаш”, “Тун”, “Тўсиқ”, “Ўсмир”, “Кўча” тадбирлари доимий равишда ўтказилиб, ушбу тадбирларда асосий эътибор болалар қаровсизлиги, улар орасида учрайдиган ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, ўқимасдан, ишламасдан юрган вояга етмаганларни аниқлаш ҳамда уларни ўқишга ёки ишга жалб этишга қаратилмоқда.

Шухрат РЎЗИЕВ,
Ислом ЖАҲОНГИРОВ
милиция майорлари

Тошкент вилоятининг Бўстонлиқ туманидаги «Белдерсой» дам олиш мажмуида 30 июндан 5 июлга қадар Очиқ Жамият институти Кўмак Жамғармасининг Ўзбекистон ваколатхонаси ва Халқ таълими вазирлиги ҳамкорлигида «PEAKS» лойиҳаси доирасида амалга оширилаётган «Қадам-бақадам» дастури бўйича семинар-тренинг ўтказилди. Семинар-тренингда Халқ таълими вазирлиги, вилоят халқ таълими бошқармаси, туман халқ таълими бўлими хо-

дам» — (ISSA) нодавлат аъзолик уюшмаси бўлиб, демократик принциплари амалга ошириш, болаларга таълим-тарбия бериш учун ота-оналар ва Мустақил Давлатлар ҳамжамиятларини жалб этиш мақсадида Нидерландияда 1999 йилда асос солинган.

Сорос фонди болалар билан туғилганидан то 10 ёшга тўлгунча қадар иш олиб борувчи мустақил ташкилотларнинг индивидуал имкониятларини бир куч атрафида бирлаштиради. Бу куч тарғиб этадиган

умуммиллий таълим ташкилотларининг вакилларини ўз ичига олади. Ҳозирги пайтда дастурларда бир миллиондан зиёд болалар ва уларнинг ота-оналари қатнашмоқдалар. 1994 йилдан буён дастур Марказий ва Шарқий Европа, Мустақил Давлатлар ҳамжамияти ва Болтиқбўйи давлатлари, Гаити, Мўғулистон каби 30 га яқин мамлакатга тарқалди. Маҳаллий талаблардан келиб чиқиб, «Қадам-бақадам» дастури 1994 йилда 200 та синф доирасида амалга оширил-

директори Шахло Ашраф-хонова. — Янги ўқув йилидан бошлаб Тошкент, Бухоро, Фарғона вилоятлари, Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳридаги 10 та мактабдаги 20 та синфларда, 10 та боғча-нинг 20 та гуруҳида «Қадам-бақадам» дастури бўйича иш олиб борилади.

«Қадам-бақадам» дастури республика Давлат таълим стандартлари талабидан келиб чиқиб Миллий дастурни амалга ошириш мақсадида турли интерфол усулларни қўллаган

Seminar

стол, стул, шкаф каби қаттиқ меbellar, кўргазмали қуроллар, канцелярия жи-хозлари, методик адабиётлар етказилади. Шуни таъкидлаш жоизки, «Қадам-бақадам» дастури босқичма-босқич мактабларда, коллежларда сўнгра олий ўқув юртларида амалга оширилади.

Ўрта Осиёда тренинг маркази ҳисобланган Қозғистон Республикаси маорифчилари «Қадам-бақадам» дастури бўйича 7 йилдан буён ишлаб, талайгина тажриба ва ютуқларни қўлга киритдилар. Семинар-тренингда қозғистонлик координаторлар ўз тажрибалари билан ўртоқлашишди.

Семинар-тренингда тарбиячи ва ўқитувчилар гуруҳларга бўлиниб, «Қадам-бақадам» дастури асосида интерфол усулда дарс ўтиши, турли мавзуларда китобчалар ясашиб, синфхоналар макетларини иш-лашди, сўнг тақдимот ўтказишди.

Зухра ШОКИРОВА,
«Бошланғич таълим»
журнали Бош муҳаррири
Суратларда: семинар-тренинг фаолиятдан лавҳалар

М.НУРИНБОЕВ
олган суратлар.

ЯНГИ ЛОЙИХА

Янги ўқув йилидан 30 та таълим муассасасида у асосида иш бошланади

димлари, республика ва вилоят педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ходимлари, психологлар, мактаб директорлари, бошланғич синф ўқитувчилари ва мактабгача таълим муассасалари мудиралари ва тарбиячиларидан иборат 150 киши иштирок этди.

Халқаро «Қадам-бақа-

дам» — (ISSA) нодавлат аъзолик уюшмаси бўлиб, демократик принциплари амалга ошириш, болаларга таълим-тарбия бериш учун ота-оналар ва Мустақил Давлатлар ҳамжамиятларини жалб этиш мақсадида Нидерландияда 1999 йилда асос солинган.

Сорос тармоғи 150.000 дан зиёд тарбиячи ва педагогларни, шунингдек, болаларни парвариш қилувчилар — ота-оналар, мактаб директорлари, руҳшунослар, маҳаллий ва

ган бўлса, 2001 йилда 16.000 та синфга кенгайтирилди.

USAID (ЮСАИД) Ўрта Осиё минтақасида Сорос дастурини амалга ошириш учун Тожикистон, Қирғизистон, Туркменистон ва Ўзбекистон давлатлари учун 12 млн. АҚШ доллар ажратди. Шундан Ўзбекистонда «Қадам-бақадам» дастурини амалга ошириш учун уч йилга 3.5 миллион АҚШ доллари ажратилди.

«PRAKS» лойиҳаси асосида «Қадам-бақадам» дастури тўрт босқичда, яъни: 1-2-босқич — Сорос ва малака ошириш институтлари ҳамкорлигида, 3-босқич — Ота-оналар ва «Болаларни асранг» фонди ёрдамида, 4-босқич — техник жиҳозлар билан таъминлаш ишлари асосида амалга оширилади, — дейди Очиқ Жамият институти таълимий дастурлар

ҳолда олиб борилади. Тўғри, бунинг учун, аввало, таянч тажриба ҳисобланган, касбий маҳоратга эга мактаб жамоаси, изланувчан, ишчан, янгиланган интилиб, ўз хоҳиши ва қизиқишига қараб ишловчи ўқитувчилар ва тарбиячилар танлаб олинди. Бир-бирига яқин бўлган боғча мактабларнинг ҳамкорлигида ишлаш имкониятлари инobatга олинди. Бунда болани мактабга тайёрлаш асос бўлиб, ўқувчи-ўқитувчи, ота-она асосий восита саналади. Таълим жараёни

болани мустақил, танқидий фикрлашга, ота-оналар билан ҳамкорлик қилишга асосланади. Асосий принцип — билишга интилиш бўлиб, бола қобилиятини ривожлантириш, унга индивидуал ёндашув, уни Ватанга муҳаббат руҳида тарбиялашдир. Янги ўқув йилидан бошлаб «Қадам-бақадам» дастурини амалга оширишга киришиш учун ҳозирданоқ синф хоналари таъмирланиб, тахт қилиб қўйилди. Бунинг учун мактаб, боғчаларга 100 минг доллар миқдорида

МУАММОЛАР ЕЧИМИ — ГАЛДАГИ МУҲИМ ВАЗИФА

Алоҳида ёрдамга муҳтож жисмоний ёки руҳий жиҳатдан ривожлан-шида нуқсонли бўлган болаларни ижтимоий қўллаш, таълим-тарбия бериш, уларни жамият билан интеграциялашувни бугунги долзарб масалалардан саналади. Уни амалга ошириш мақсадида қатор қонун-лоийҳалар, қарорлар ишлаб чиқилган. Чунончи Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 5 январдаги 4-сонли «Узлуксиз таълим тизимини дарсликлар ва ўқув адабиётлари билан таъминлашни такомиллаштириш тўғрисида»ги қарорининг 6-банди, шунингдек, «Ижтимоий ҳимояга муҳтож ўқувчиларни ва ота-онасиз қаровсиз қолган болаларни ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида»ги ХТВнинг 23-сонли қарори шулар жумласидандир. Бу ҳужжатларда махсус муассасалар дарслик, ўқув қўлланмалари билан бепул таъминланиши кўрсатилган.

Ушбу қарорларнинг махсус таълим муассасаларида қандай амалга ошири-лаётгани хусусида Республика таълим марказининг махсус таълим бўлими бошлиғи Рихсинисо Шомамудова қуйидагиларни сўзлаб берди:

—Махсус таълим бўлими 8 турдаги таълим муассасаларида методик хизмат кўрсатади. Жумладан, дастур, методик қўлланма ва тавсиялар яратиш, нашрга тайёрлаш ва чоп этиш, кичик ҳажмдаги ўқув-методик мажмуаларни жойларга етказиш ва методик ёрдам кўрсатиш билан шуғулланади. Шунингдек, коррекцион таълимнинг сифат самарадорлигини ошириш, янги метод ва воситаларни ишлаб чиқиш мақсадида илмий тадқиқотлар олиб боради.

Республика миқёсида 84 та махсус мактаб-интернат ва махсус мактаблар, шунингдек, биргина Тошкент шаҳри бўйича 42 та махсус мактабгача таълим муассасалари мавжуд. 1998 йилдан бошлаб, кўзи ожиз болалар учун 5 номда дастур, 9 номда Брайл шрифтидаги дарсликлар ва тарих фани бўйича аудиокассеталари яратилди. Кар ва заиф эшитувчи болалар мактаблари учун 24 номда дарслик, 18 номда дастур, 2 номда методик тавсиялар етказиб берилган.

Ёрдамчи болалар мактаблари учун 28 номда дастур, 45 номда дарслик ва 5 номда методик тавсия ҳамда махсус мактабгача таълим муассасалари учун 3 номда ўқув-қўлланма, 6 номда коррекцион дастур ва 12 номда методик тавсиялар ишлаб чиқилган.

Махсус таълим муассасаларида таълим самарадорлигини оширишнинг асосий воситаларидан бири уларни методик адабиётлар билан тўлиқ таъминлашдир. Шу боис, РТМнинг илмий кенгаши бугунги кунда Тошкент шаҳар ва Тошкент вилояти мисолида махсус таълим муассасаларининг ўқув-методик адабиётлар билан таъминланиш ҳолатини ўрганиб чиқди.

Тошкент шаҳри бўйича 13 та мактабгача таълим муассасаси, 1 та кўзи ожиз, 1 та кар, 2 та заиф эшитувчи, 1 та таянч ҳаракат аъзолари шикастланган болалар мактаб-интернатлари, 12 та ёрдамчи

мактаб ва мактаб-интернат, шунингдек, Тошкент вилоятидаги 7 та махсус мактаб-интернатларининг ўқув методик-адабиётлар билан таъминланиш аҳволи текширилди.

Хусусан, пойтахтимиздаги кўзи ожиз болалар мактаб-интернати Брайлча дарсликлар билан 10 фоизга таъминланган бўлиб, таълим ўзбек тилида олиб бориладиган юқори синфларнинг ўқувчилари эса умумтаълим дарсликларида фойдаланиб келмоқдалар. Шу боис, ўқувчиларнинг билим олиш жараёни қийин кечмоқда. Рус синфлари эса собиқ иттифоқ даврида чоп этилган Брайл шрифтидаги дарсликдан фойдаланмоқдалар. Афсуски, улар ҳам ҳозирги вақтда яроқсиз ҳолда ва уларни қайта кўриб чиқиш керак.

Кар ва заиф эшитувчи болалар мактаблар ўзбек синфларининг дастур билан таъминланиши 80 фоиз, коррекцион дарсликлар билан 54,5 фоиз, умумтаълим дарсликлар билан 80 фоиз, методик тавсиялар билан 10 фоиз, рус синфларининг дарсликлар билан таъминоти асосан собиқ иттифоқ даврида чоп этилиб мослаштирилган ҳамда умумтаълим дарсликлари ҳисобидан 30 фоизни ташкил этган.

Ақли заиф болалар мактабларининг методик таъминоти эса қуйидагича. Тошкент шаҳрида ўзбек тилидаги дарсликлар билан таъминланиши 91 фоиз, рус тилидаги дарсликлар билан 40 фоиз, дастурлар билан 82,5 фоиз, методик қўлланмалар билан таъминланиши 51,2 фоизни ташкил қилар экан. Тошкент вилоятида ўзбек тилидаги дарсликлар билан таъминланиши 80 фоиз, рус тили-

даги дарсликлар билан 36 фоиз, дастурлар билан 44,2 фоиз, методик қўлланмалар билан таъминланиш 27,4 фоизни ташкил этади.

Ўрганиш жараёнида М. Улуғбек туманидаги 333-, Юнусобод туманидаги 544-нутқда нуқсонли бўлган махсус мактабгача таълим муассасаларининг илгор иш тажрибалари аниқланди ва келгусида уларни оммалаштириш режалаштирилди.

Махсус таълимнинг барча йўналишлари бўйича дастур, методик қўлланма ва тавсиялар етарли даражада яратилмаган ва жойларга тўлиқ етиб бормаган. Нашр этилган дарсликларнинг жойларда тақсимланишида эҳтиёж ҳисобга олинмаган. Таълим рус тилидаги синфларнинг коррекцион дастур, дарсликлар билан таъминланиши талаб даражасида эмас экан.

Кўзи ожиз болалар мактабларининг юқори синфлари ҳамда таълим рус тилидаги синфлари Брайл шрифтидаги дарсликлар билан таъминланмаган, мавжуд бўлган дарсликлар яроқсиздир. Ўқув методик адабиётларни яратиш бўйича мутахассис муаллифларни танлашда қийинчиликлар кўзга ташланмоқда.

Кар ва заиф эшитувчи болалар мактаб-интернатларида сурдопедагог, тифлопедагоглар етишмас экан.

Биз бу кузатув натижасида жуда кўп қилинадиган ишларимиз борлигини ҳамда юқоридаги муаммолар бошқа таълим муассасаларида ҳам мавжудлигини билдик. Шулар асосида келгусида бўлим томонидан қилинадиган ишлар белгилаб олинди. Бу муаммоларни ҳал қилиш галдаги муҳим вазифадир.

Шерзод АҲМАТОВ

Maxsus ta'lim

«ГИМНАСТИКА ТЎГАРАГИ ОЧМОҚЧИМИЗ»

— дейди мактаб директори

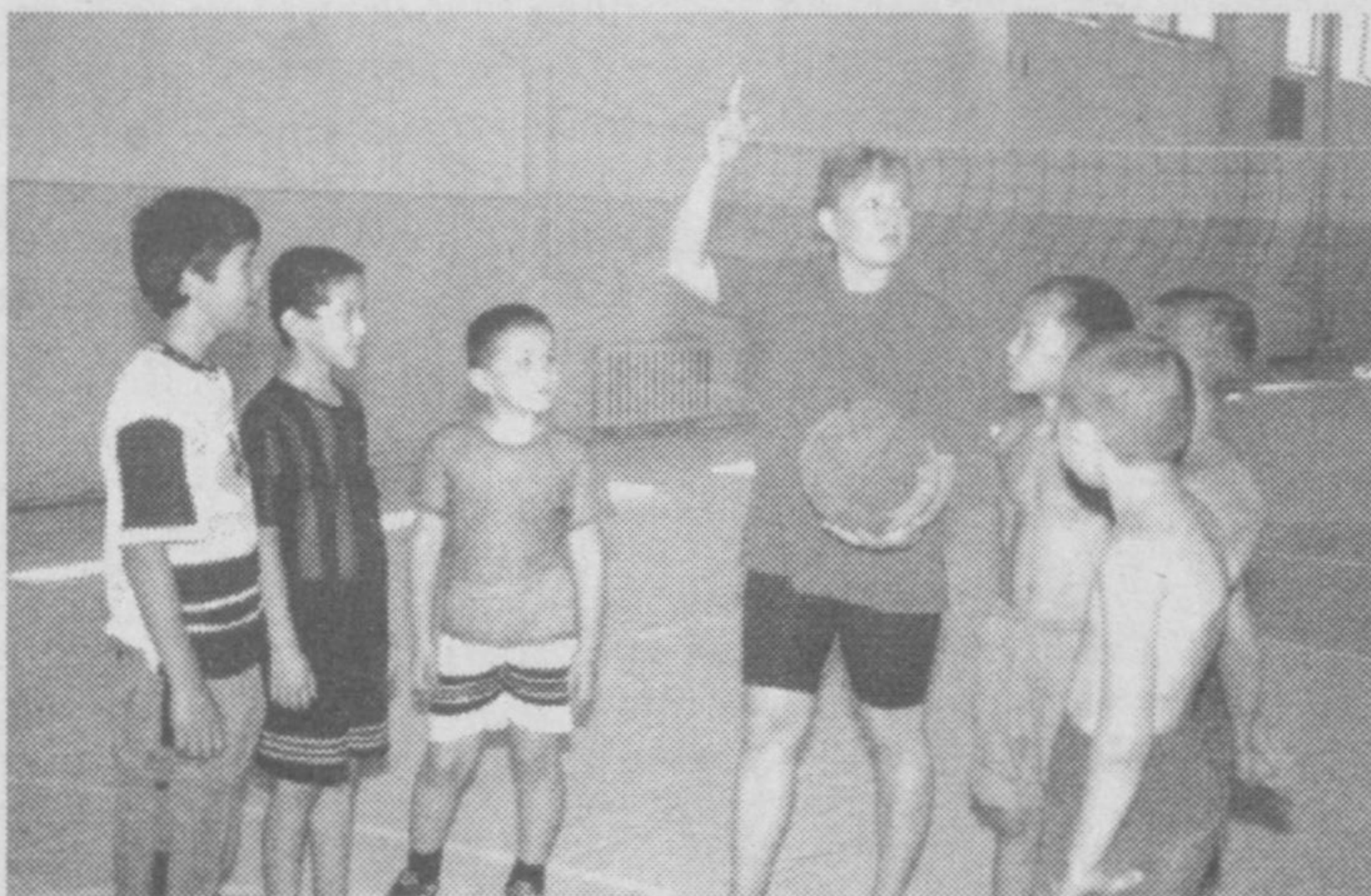
Одатда ўқувчилар ёзги таътилга чиққанларидан сўнг, мактаб ҳовлисида айрим ўқитувчилару таъмирчи-усталардан бошқа ҳеч кимни учратмайси...

Тошкент шаҳри Сирғали туманидаги 104-мактабга ташир буюрар эканмиз, бунинг бутунлай аксига гувоҳ бўлдик. Болаларнинг устозлари бошчилигида спорт майдонида тўп ўйнаб, алоҳида хонада жажжи қизалоқларнинг бичиш-тикиш сирларини ўрганиш билан машғуллиги устидан чиққаннимиздан рости қувондик.

— Мана бир неча йилдирки, мактабимиз қошида ўқувчиларимизнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш, уларни касб-хунарга ўргатиш ва соғлом бўлиб вояга етишлари мақсадида уч ойлик ўқув-дам олиш тўғарақлари ташкил қилганмиз, — дейди биз билан суҳбатда мактаб директори Адиба Домлажонова. — Ҳозир мактабимизда футбол, волейбол, баскетбол, стол тенниси, шахмат-шашка, "Мусаввир", "Моҳир қўллар" каби тўғарақлар фаолият юритаётган бўлиб, уларнинг ҳар бирида 30-35 нафар ўғил-қиз мунтазам шуғулланмоқда. Тўғарақлар қатъий жадвал асосида ҳар куни соат 7:00 дан 12:00 гача ишлайди. Қизларимиз учун яқинда бадий гимнастика тўғарагини ҳам очмоқчимиз. Бундан ташқари кичик сув ҳавзаси қурдиришни режалаштирганмиз. Буларнинг барчаси

фарзандларимизнинг мароқли дам олишлари йўлида қилинаётган саъй-ҳаракатлардир.

Кейинги пайтларда мактаб ўқувчилари қатор олимпиада мусоқаларида иштирок этиб, юқори натижаларга эришиб келмоқдалар. Бунга "Умид ниҳоллари" спорт му-

собақаларининг кураш совриндорлари Рустам Жўраев, Тохир Собиров ҳамда миллий кураш бўйича Осиё чемпиони Анвар Домлажоновларнинг ютуқларини айтиб ўтишимиз жоиз. Бу, албатта, спорт тўғараги фаолиятининг яхши йўлга қўйилганлигидан далолат.

— Тўғарагимизга нафақат мактабимиз ўқувчилари, балки маҳалламиздаги барча 14 ёшгача бўлган ўғил-қизларни жалб қилганмиз. Бу ишларни амалга оширишда "Оқибат" маҳалласининг педагог-тарбиячиси Лола Ганиева яқиндан ёрдам бермоқда. Маҳалалараро ўтказилаётган футбол мусобақасида тўғарагимизнинг "Оқибат" футбол жамоаси ҳудудий босқичда фахрли биринчи ўринни эгаллади. Беш йилдирки уч нафар ўқитувчимиз болаларга футболнинг сир-асорла-

рини ўргатиб келмоқда. Бу албатта, ўзининг ижобий самарасини бермоқда, — дейди маънавий-маърифий ишлар бўйича директор ўринбосари Султоной Режаметова.

Бундан ташқари ҳар ҳафта тўғарақлар ўртасида "Ёз — ўтмоқда соз" дастури асосида қатор тадбирлар ўтказиб келинмоқда. Тасвирий санъат йўналишида ўтказилган навбатдаги мусобақада "Мусаввир" тўғарагининг аъзоси Мирхалил Каримов 1-ўрин, "Моҳир қўллар" тўғараги аъзолари Шаҳноза Раҳматова ва Азиза Қайумовалар 2, 3-ўринларга сазовор бўлдилар.

Шунингдек, ўқувчиларнинг ўз остида мустақил ишлашлари учун мактаб кутубхонасида шинамгина ўқув хона ҳам мавжуд. Кутубхонадаги 5450 та дарсликлар, 250 дан ортиқ бадий асарлар ва 150 дан зиёд ўқув қўлланмаларидан фойдаланиш мумкин. Бу борада Зулфия Хўжахонова, Дилором Ёдгорова каби ширинсўз, тажрибали кутубхоначилар китоб танлашда, бадий асарларни топишда ёрдамлашмоқдалар.

Мактабда бу каби тўғарақларни ташкил қилишдан кўзланган мақсад битта — эртанги келажагимиз бўлмиш ёш авлодни маънан бой, жисмонан соғлом қилиб тарбиялаш.

Саид РАҲМОНОВ

Суратда: тўғарақ ҳаётидан лавҳалар. Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

Хоразмда ўтказилган Республика ўқувчиларнинг "Умид ниҳоллари" спорт мусобақалари ҳам тарих саҳифаларига битилди. Маълумки унда Фарғона вилоятининг ёш спортчилари мусобақаларда фаол иштирок этишиб, фахрий 2-ўринга сазовор бўлишганди.

Фарғона шаҳридаги "Боғи эрам" дам олиш масканида ана шу мусобақалар ғолибларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Тадбирга вилоят терма жамоасининг барча аъзолари, мураббийлар, ота-оналар ҳамда ҳомий ташкилотлар вакиллари таклиф этилди.

Тақдирлаш маросимини ви-

ҒОЛИБЛАР ТАҚДИРЛАНДИ

лоят ҳокимининг ўринбосари Х.Каримов вилоят ҳокими А.Отабоевнинг ғолиб жамоа аъзолари ва мураббийларга йўллаган табрик хатини ўқиб бериш билан очди. Ота-оналар номидан сўзга чиққан Данғара туманидаги 26-мактабнинг 11-синф ўқувчиси югуриш бўйича 1 та кумуш ва 3 та бронза медали соҳиби бўлган Х.Аҳмаджонованинг отаси М.Аҳмаджонов, спортчилардан белбоғли кураш бўйича мутлақ ғолиб-ликка эришган Ў.Эркабоев, мураббий А.Юнусовлар Хоразм таассуротлари, ҳаяжонли дамлар ҳақида гапириб, мусобақада қатнашиш учун барча шааронт ва қулайликлар яратиб беришда бош-қош бўлган вилоят ҳокимлигига, ҳомий ташкилотлар раҳбарларига миннатдорчиликларини билдиришди.

Ақромжон ТУРСУНАЛИЕВ
"Ma'rifat"нинг махсус мухбири

ХОТИРА ТУРНИРИ

Яқинда Фориш туманидаги Гараша қишлоғида жойлашган 19-ўрта мактабда марҳум устоз Шамси Зиёдуллаев хотирасига бағишланган спорт беллашуви ўтказилди. Унда қишлоқдаги 77- ва 79-мактаб ўқувчилари спортнинг волейбол тури бўйича ўзаро куч синашдилар. Қизиқарли кечган мусобақада 79-мактаб ўқувчилари ғолибликни қўлга киритишди. Устоз-

Sport

нинг фарзандлари Тўлқин ва Абдусаттор акалар эса ушбу мусобақага ҳомийлик қилдилар.

— Ш.Зиёдуллаев бизнинг даргоҳимизда 42 йил меҳнат қилган, — дейди 79-мактаб директори Худойёр Амруллаев. — Ушбу хотира турнири ҳам мактабимиз жамоаси, қишлоқ аҳлининг устоз меҳнатига бўлган ҳурмат-иззатининг бир ифодасидир. Шунинг учун ҳам бу турнирни анъанавий тарзда ҳар йили ўтказиб боришга аҳд қилдик.

Баҳора ЛУТФУЛЛАЕВА,
79-мактаб ўқитувчиси

Самарқанд туманида жойлашган вилоят қасаба уюшмасига қарашли "ЁШЛИК" соғломлаштириш спорт оромгоҳида Самарқанд шаҳар халқ таълими бўлими тасарруфидаги болалар-ўсмирлар спорт мактабларининг 120 нафардан ортиқ спортчи ўқувчилари дам олиш билан биргаликда ўқув-тайёргарлик машғулоти ҳам ўтказмоқ-

вазн тоифаларида биринчи ўринни эгаллашиб, эсдалик совғалар билан тақдирландилар. Оғир атлетика бўйича ёшлар ўртасида бир неча қара Ўзбекистон чемпиони, спорт устаси Оялло Асатуллаевнинг қўзғамали чиқишлари барчанинг олқишларига сазовор бўлди. Волейбол бўйича 3-болалар-ўсмирлар спорт мактабининг тар-

ЁШ СПОРТЧИЛАР ОРОМГОҲДА

далар.

Ҳар куни эрталабдан то кечгача баскетбол, волейбол, бадий гимнастика, эркин кураш, оғир атлетика билан шуғулланаётган спортчилар бошқа спорт мактаби тарбияланувчилари билан ўртоқлик учрашувлари ҳам ўтказиб турибдилар.

Эркин кураш бўйича ўтказилган оромгоҳ очик биринчилигида Шариф Раҳимов, Миржаҳон Самадов, Комил Маҳмудов, Зоҳид Шарипов, Улуғбек Мирзаевлар барча рақибларидан устун келиб, ўз

бияланувчи қизлари оромгоҳда дам олаётганлардан тузилган терма жамоа билан бўлган учрашувда чиройли ўйинлар намойиш этиб, ғалаба қозондилар.

Ёш спортчиларни оромгоҳда дам олишлари билан биргаликда, ўқув машғулоти ўтказишларида мураббийлар Орзу Собиров, Шодмон Авазов, Юрий Кочнев, Александр Тянь, Ғайрат Толибов ва бошқалар яқиндан ёрдам бермоқдалар.

М.АХМЕДОВ,
Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган спорт устози

ЯЛТАДА ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТИ

Украина президенти Леонид Кучма Руслан Пономарёв ва Гарри Каспаровлар ўртасида ФИДЕ йўналиши бўйича жаҳон чемпионлиги унвони учун мусобақа ўтказиш

тўғрисидаги фармонга имзо чекди. Соврин жамғармаси камда 1 миллион АҚШ доллари миқдорида бўлиши кутилаётган учрашув сентябрь-октябрь ойларида Ялта шаҳрида ўтказилади. Ялта ҳокими Сергей Брайконинг айтишича, ушбу нуфузли ақл гимнастикаси мусобақаси учун юқори даражада тайёргарлик кўрилади. Ҳозирда ҳар икки шахматчи ҳам тайёргарлик кўраётган бўлиб, Пономарёв ФИДЕ

йўналиши бўйича жаҳон чемпионлигини ўзида сақлаб қолишга уринса, Каспаров эса ундан чемпионлик унвонини тўғри олиш мақсадида донга суради.

ТАЙСОН ЖАНГГА ТАЙЁРЛАНМОҚДА

"Sunday Mirror" (Англия) газетасининг ёзишича, оғир вазнли боксчилар ўртасида собиқ чемпион Майк Тайсон айна пайтда 30 август кунини Лас-Вегас шаҳрида Франсис Бота билан бўладиган учрашувга тайёргарлик кўрмоқда. 16 июль кунини эса "Fox Sports Net" телеканали "Фалабадан сўнг" номли Тайсон билан ўтказилган 2 соатлик интервьюни эфирга узатади.

Санжар ТУРСУНХЎЖАЕВ

Паркент туманидаги 2-умумий ўрта таълим мактаби томонидан 2001 йилда Каримқулов Бехзод номига берилган М—1390334 рақамли тўққиз йиллик маълумот ҳақидаги гувоҳнома йўқолганлиги сабабли БЕКОР ҚИЛИНСИН.

Ангрен шаҳридаги 21-ўрта мактаб томонидан 2001 йилда Мўминова Арзи Якубовна номига берилган О'Р — А №854320 рақамли экстерн тартибдаги шаходатнома йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Ангрен шаҳридаги 8-ўрта мактаб томонидан 1991 йилда Нурматова Гулчехра Хайтбаевна номига берилган А № 496173 рақамли шаходатнома йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Ангрен шаҳар 3-сонли кечки мактаб томонидан Нурадинова Ирина Игоревна номига 1996 йилда берилган ОЗС № 026118 рақамли шаходатнома йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон миллий университети ректорати, қасаба уюшма кўмитаси ва география факультети жамоаси гидролог олим, факультет фахрийси

Марс Абдумухаммедович

НОСИРОВНИНГ

вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор этади.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети ректорати, тарих факультети меҳнат жамоаси "Манбашунослик ва тарих ўқитиш методикаси" кафедраси катта ўқитувчиси Валижон Ишқуватовга падари бузруквори

Турдикул ИШҚУВАТОВНИНГ
вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор қилади.

ТАВБА

Бўлди, ҳаммасини тушундим.
Мен энди худди сиз айтган-
дек яшайман.

Ниҳоят қор қилди, панду-на-
сиҳатингиз. Гулларга, дарахт-
ларга салом бермайман ҳеч
қачон, «улар тирик» — дея
айтмайман, алдамайман ҳеч ким-
сани.

Раҳмдил бўлмайман, жарлик-
ларга тириклайин ташланган
мушук боласини кўриб.

Текинга яхшилик қилмайман
одамларга ҳам.

— Нега қуляпсиз? Ғамгин
эканми?

— Келинг, ҳақиқатни сўзла-
ётган тилимни боғлаб ташлай-
миз катта бир қоятошга.

— Ҳақиқатнинг кучилиги-

дан ёрилиб кетади дейсизми?

— Майли, яхшиси анови
тўнкага. У ишончлироқ. Тош
ёрилиб кетиши мумкин. Тўнка-
нинг эса илдиши мустаҳкам.

Сизга тушунарсиз шеърлар
ёзмайман.

Қаламимни бўлаклаб,
чўнтакка яшираман.

Юракни нима қилдик? Уни
сиз олинг. Менда кўядиган жой-
нинг ўзи қолмади.

Потирлаб безовта қилса, аёв-
сиз янчиб ташланг.

Энди ўйлаб босаман ҳар бир
қадамим. Юз бор ўлчаيمان
қилар ишимни.

Зинҳор, ширин сўзлилиқ қил-
майман дугоналаримга, қўл сил-
тайман уларнинг барига.

— Кейин сиз айтган «Қаҳр-

ли, ёлғончи дунё» дарёсига кал-
ла ташлайман...

Сурайё МАНСУРОВА

УШАЛМАГАН ОРЗУ

Оллоҳ таолонинг қудрати ила
муҳассам бўлган бу ёруғ олам
айланар экан, кеча ва кундуз де-
ган дақиқаларни бошимиздан
кечирамиз.

Сувдай тирик, сокин тундан
кейин ошпоқ, нафис тонгининг
ҳарир пардаларидан осмону фа-
лак узра ёйила бошлайди. Туни
билан гулнинг ишқиде ёнган
булбул тонг саҳарда сабр ко-
саси тўлиб учиб кетади, булбул-
нинг гапларига қулоқ осмаган
ғунча эрта билан кўз очганида,
ошиғи йўқлигидан кўз ёш тўка-
ди. Унинг кўз ёшларини олижа-

ноб Қуёш ўзининг заррин
рўмолчаси билан астагина артиб
кўяди.

Ушалмаган орзу ўз севгили-
сини кўра олмайдиган, кўзиде
ёш билан уйғонган ғунчага
ўхшайди.

РАҲМ

Раҳм, у кимга ёки нимага
қилинишидан қатъи назар, меҳ-
рибончилиқнинг энг олий нуқ-
тасидир. У гўё яхшилик дарах-
тининг гулғунчасидир. Кимнинг
қалбиде шундай гулғунча мав-
жуд бўлса, келгусиде у, албат-
та, мева тугади, ҳосил беради.

У қалбнинг тўридаги саҳоват
учқунидир, агар юракка истак
шамоли эсса, у ўзининг тафти
ила теваракка илиқлик улаша-
ди.

У дилда эндигина туғилган
поклик мисрасидир. Агар рағ-
бат қалами, шафқат сиёҳи ила
ушбу мисралар давом эттирил-
са, марҳамат битиги вужудга
келади.

ТИНЧЛИК

Сен — барчанинг орзусиде-
ги эзгу ҳаёлисан. Сен бор экан-
сан, осмон мусаффо, қалблари-
миз равшан тортади.

Сен барча элларни бир-бири-
га боғлаб турувчи кўринмас
силсиласан. Сен туғайли ҳаёт
фаровон, юрт обод, эл хотир-
жам.

Сен — ҳаёт кўрғонининг
мустаҳкам девори, ривож осмо-
нининг заргар Қуёшидирсан.

Ирода АҲРИРОВА

Ҳурматли Муродилла ҚАРШИЕВ!
Сизни 60 ёшлик таваллуд айёмигиз билан
табриклаймиз. Ватан тараққиёти, юрт
тинчлиги, халқ фаровонлиги, буюк келажаги-
миз — Ўзбекистоннинг равақига фидокорона
хизмат қилган, унинг юксак ва қудратли бўлиши
учун меҳнатини аямаган, давлат ва миллат
манфаатларини юракдан ҳис эта билган, ўз
иқтисодии билан оёя юртини улғайташга қодир,
истеъдодли ва садоқатли, ҳар томонлама
соғлом ва баркамол авлодни вояга етказишдаги кўп
йиллик меҳнатингизни барча шогирдларингиз фахр би-
лан эътироф этади.

Сизга узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилаймиз!

Самарқанд вилояти халқ таълими
бошқармаси жамоаси ва оила
аъзоларингиз

**Ҳурматли
Жуман САЙФАРОВ!**

Сизни таваллуд тошган ку-
нингизнинг 60 йиллиги муно-
сабати билан қизгин кутлай-
миз. Жонқуяр мактаб раҳба-
ри, «Халқ таълими аълочи-
си» сифатида ёшларни замон
талаби даражасида тарбиялаш-
га муносиб ҳисса қўшаётганингиз-
ни эътироф этган ҳолда сизга узоқ умр,
ишларингизда янги зафарлар тилаймиз.

Жиззах вилояти Зомин туманидаги
35-мактаб жамоаси ва оила
аъзоларингиз.

**Мухтарама
Навбахор
НОРМУҲАММЕДОВА!**

Сизни 50 ёшингиз билан сами-
мий муборакбод этамиз. Мактаб
остонасига ilk бор қалам қўйган
болажонларга Алифбодан сабоқ бе-
риб, меҳрингизни улашиб, қилаётган
меҳнатларингизни юксак қадрлаймиз.
Сизга узоқ умр, соғлиқ ва хотиржам-
лик, фаолиятингизда муваффақиятлар тилаб қола-
миз.

Фориш туманидаги 33-мактаб
жамоаси ва яқинларингиз.

Халқ таълими вазирлиги тасарруфидаги Республика
илмий-педагогика кутубхонаси ўз биносини таъмирлаш иш-
ларини олиб бориш учун бош пудратчиларни танловга так-
лиф этади.

Танлов билан боғлиқ ҳужжатлар шу йилнинг 1 августи-
гача қуйидаги манзилда қабул қилинади: Тошкент шаҳри,
Олмазор кўчаси, 174-уй (мўлжал «Бешёғоч» бозори).

Қўшимча маълумотлар учун телефон: 45-61-42.

АКЦИЯДОРЛАР
ДИҚҚАТИГА!

Наманган шаҳар «Киновидео» акциядор-
лик жамиятининг 4 июль 2003 йил кун
ўтказилиши лозим бўлган навбатдан таш-
қари умумий йиғилиши кворум бўлмаган-
лиги сабабли қолдирилди.

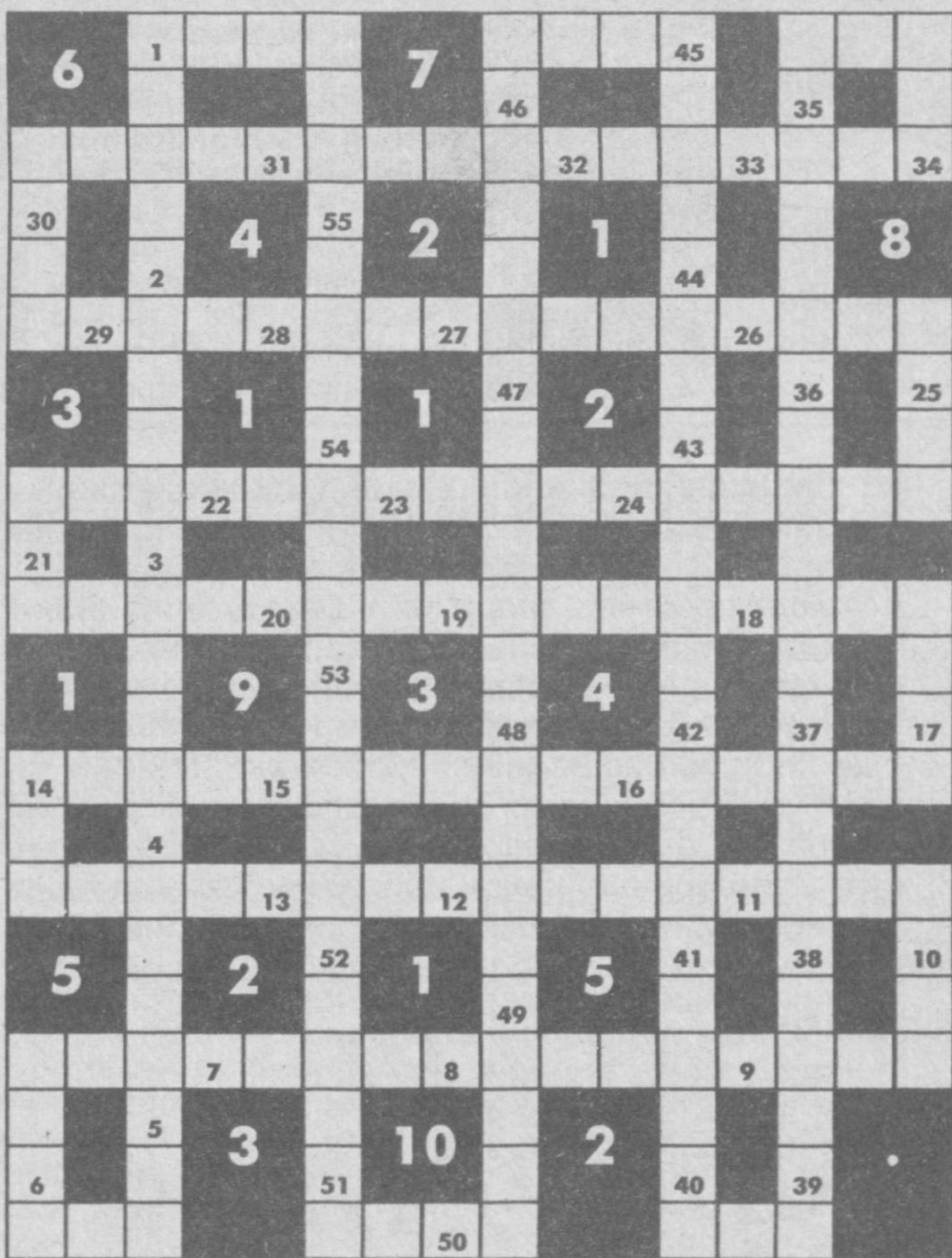
Жамиятнинг навбатдан ташқари уму-
мий йиғилиши кун тартибидаги масалалар
ўзгаришсиз қолган ҳолда 2003 йил 25 июль
куни Наманган шаҳар «Машраб» номли ки-
нотеатр биносиде соат 10.00 да ўткази-
лади.

Йиғилиш қатнашчиларини рўйхатга олиш
соат 9.00 дан 9.45 гача.

КУЗАТУВ КЕНГАШИ

«СУНБУЛ» КРОССЧАЙНВОРДИ

1. Шоҳмат ўйи-
нининг бошланиш
қисми. 2. Торли
миллий мусиқа ас-
боби. 3. Тасвирий
санъат устаси. 4.
Давлат рамзи. 5.
Кунчиқар мамла-
кат. 6. «Пахтакор»
командасининг
ўтган аср олти-
шинчи йиллари-
даги мурабийси.
7. Оила бунёд
бўлишидаги ма-
росим. 8. Амалий
санъат асари. 9.
Бино, иншоот чиз-
маси. 10. Қовун
нави. 11. Баланс
тоғларда яшовчи
мушуксимон
йирткич. 12. Вақт
ўлчови. 13. Қиш-
лоқ хўжалиги тех-
никаси. 14. Кавказ
худудидан оқиб
ўтувчи дарё. 15.
Бирор соҳага мух-
лис. 16. Ўзбек
цирки устаси, ча-
вандоз. 17. Қуёш
тизимидеги сайё-
ра. 18. Арманис-
тон футбол коман-
даси. 19. Самолёт
зинаси. 20. Тар-
ғибот мазмунидаги расм. 21. Овоз. 22. Дунё
томони. 23. Ошхона анжоми. 24. Чумчүксимон-
лар оиласига мансуб қуш. 25. Тўқай ўсимлиги.
26. Илдизмевали сабзавот. 27. Тикув машина-
си галтаги. 28. Пилла куртидан ҳосил бўлади-
ган тола. 29. Узун баргли, ғўж бўлиб очилувчи
хушбўй гул. 31. Сунъий тола. 32. Қазилма

ёқилги, «қора ол-
тин». 33. Пайт, суб-
ҳидам. 34. Қалам
ишлаб чиқариш аш-
ёси. 35. Совға. 36.
Суюқ парҳез таом.
37. Шеър сатри. 38.
Масофадан туриб
боғланиш воситаси.
39. Расмий ёзма ил-
тимос. 40. Қадимий
транспорт воситаси.
41. Ёқутистондаги
дарёга номдош тоғ-
лик. 42. Кавказдан
чиқувчи шифобахш
сув. 43. Инерт газ.
44. Ғўзал ва нозик,
латиф. 45. Тригоно-
метрик функция. 46.
Қадимда қарвонни
бошқарувчи. 47. Нок
нави. 48. Ибора, сўз.
49. Олам, атроф-му-
ҳит. 50. «Ғалдон»
қуш. 51. Узумзор
мосламаси. 52. Куй
ижро этувчи. 53. Су-
юқлик бўлаги, томчи.
54. Ҳарбий хизматчи.
55. Таксимотда ҳар
бир киши учун тўғри
келадиған улуш.

МУАММОНОМА

Очқич сўзлар: 1)
Ўзбек алифбоси
ёзуви номи — 4, 3,
5, 2, 1. 2) Бойлик, ҳазина — 9, 6, 1, 10, 3) Орга-
ник модда — 3, 7, 8, 2, 4.

Энди шакл айланаларидаги рақамларни оч-
қич жавобларидаги ҳарфлар билан алмаштириб,
муаммонгани ҳал этинг. Бунда улардан қатор-
лар бўйича ўқиш билан ҳикматли сўзни билиб
оласиз.

Тузувчи: Фозилжон ОРИПОВ.

Ma'rifat

**ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:**
Ўзбекистон Халқ
таълими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва
ўрта махсус таълим
вазирлиги, Таълим ва фан
ҳодимлари касаба
уюшмаси Марказий
Кўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САЙДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ,
Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром
БҮРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари),
Шукур ЖОНБОВ, Фахриддин
КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой
МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ,
Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир
ўринбосари), Хулқар ТҶИМАНОВА,
Нурлан УСМОНОВ, Садулла
ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси
Давлат Матбуот Кўмитасида
№ 20 рақам билан 12 июнь
1998 йил рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149, 150. Г-566.
Тиражи 19619. 1 2 3 4 5 6.
Ҳажми 4 босма табоқ.
Офсет усулида босилган,
қоғоз бичими А-3.

Навбатчи муҳаррир:
Қамолддин АЛИОХУНОВ.
Навбатчи:
Абдулҳамид МУХТОРОВ.

«Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш
таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.
Таҳририятга юборилган материаллар муаллифга
қайтарилмайди.

© белгиси остида реклама материаллари берилади.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент,
Матбуотчилар кўчаси, 32.

E-mail: marifat@ars-inform.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб — 133-99-15, олий
таълим янгиликлари бўлими, мактабгача ва мак-
табдан ташқари таълим янгиликлари бўлими —
136-55-58, хатлар, маънавий ва сиёсий ҳаёт янги-
ликлари бўлими — 136-54-23, умумий ўрта таълим
янгиликлари бўлими, ўқувчиларни касбга йўналти-
риш ва ўрта махсус таълим янгиликлари бўлими —
136-54-03, реклама ва тарғибот бўлими — 136-54-69.

Баҳоси сотувда эркин нархда

Pentium IV компьютерида
Лилия БИНАШЕВА
ва Милоҳат ТОШОВА
сахифалари.

«Шарқ» нашриёт-матбаа
акционерлик компанияси
босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон»
кўчаси 41-уй

Босиниға топирилиш вақти — 21.00.
Топирилиш — 21.00